

ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2566

Vol.5 No.1 January-March 2023

ISSN 2651-1142

วารสารสังคมวิจัยและพัฒนา

Journal of Multidisciplinary Academic Research and Development

บทบรรณาธิการ

วารสารสังคมวิจัยและพัฒนา โดยสถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ดำเนินการมาในปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (2566) : มกราคม – มีนาคม 2566 สำหรับฉบับนี้ยังคงคุณภาพของบทความและเนื้อหาที่น่าสนใจเช่นเดิม โดยฉบับนี้ขอนำเสนอ 4 บทความวิจัย ประกอบไปด้วย

บทความวิจัยเรื่องผลการพัฒนากระบวนการส่งเสริมความรู้และการปลูกฝังพฤติกรรมวิถีประชาธิปไตยของผู้เรียนในระดับประถมศึกษา เขียนโดย คุณยศยา กนกธัชปารมี ผู้เขียนได้ใช้รูปแบบการส่งเสริมความรู้และการปลูกฝังพฤติกรรมตามวิถีประชาธิปไตยแก่นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 ของโรงเรียนอนุบาลนครปฐม โดยสอดแทรกเนื้อหาสาระเกี่ยวกับวิถีประชาธิปไตยในการจัดการเรียนรู้ รวมถึงส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงและสถานการณ์จำลองผ่านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามวิถีประชาธิปไตย ส่งผลให้นักเรียนระดับประถมศึกษา มีระดับความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมของตามวิถีประชาธิปไตยเพิ่มขึ้น อีกทั้งยังมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามวิถีประชาธิปไตยที่จัดขึ้นในระดับมาก

บทความวิจัยเรื่องการสร้างแบบวัดการระรานทางไซเบอร์ สำหรับนิสิตปริญญาตรี เขียนโดยคุณราชน ทวีคณะโชติ และ คุณนันทิมา นาคพงศ์ อัศวรักษ์ ผู้เขียนได้เล็งเห็นถึงปัญหาของการระรานทางไซเบอร์ (Cyber Bully) ทั้งการเขียนข้อความในเชิงต่อว่า ดูถูก ล้อเลียน หรือเผยแพร่วิดีโอส่วนตัวเพื่อก่อกวน คุกคาม หรือทำให้คนอื่นได้รับความเสียหายและอับอาย ซึ่งพบมากในกลุ่มนักเรียน นิสิต หรือนักศึกษา ด้วยเหตุนี้จึงได้สังเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการระรานทางไซเบอร์ รวมถึงหาคุณภาพของแบบวัดการระรานทางไซเบอร์จนนำไปสู่สร้างเกณฑ์ปกติ (Norm) ของแบบวัดการระรานทางไซเบอร์ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนในการแก้ไขและป้องกันปัญหา รวมถึงการลดพฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์ สำหรับนิสิตปริญญาตรีต่อไป

บทความวิจัยเรื่องคลินิกเสริมความงามกับรูปแบบความสัมพันธ์ของการแพทย์สมัยใหม่ เขียนโดย คุณธนวุฒิ ศรีสวัสดิ์ ผู้เขียนเสนอว่า ความสัมพันธ์ของการแพทย์สมัยใหม่ ไม่ได้เป็นเพียงความสัมพันธ์ด้วยการรักษาความเจ็บป่วย หรือระหว่างแพทย์กับคนไข้เท่านั้น แต่ยังเป็นความสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่บนเงื่อนไขของความงามและมีความสัมพันธ์หลากหลายชุด ทั้งคนไข้ แพทย์ พนักงานขายคอร์ส รวมทั้งสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์อย่างอุปกรณ์เทคโนโลยีการแพทย์ วัตถุหรือสิ่งของต่าง ๆ ในคลินิกเสริมความงามที่มีอำนาจกระทำและส่งผลในเชิงรูปแบบความสัมพันธ์ อีกทั้งยังมีส่วนสำคัญต่อการประกอบสร้างความจริงของความงามอีกด้วย การศึกษาความสัมพันธ์ของการแพทย์สมัยใหม่ จึงไม่อาจละเลยการนำตัวแสดงของสรรพสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์เข้ามาศึกษาร่วมด้วย ว่ามีส่วนสำคัญต่อการประกอบสร้างความจริง หรือการทำงานของชุดความรู้และความสัมพันธ์ของการแพทย์สมัยใหม่อย่างไร

บทความวิจัยเรื่องการนำเสนอผลงานสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมและผลการพัฒนาทักษะทางศิลปกรรมของนักเรียนผ่านงานสร้างสรรค์ทางศิลปกรรม ชุด “1 ทศวรรษสาธิตองค์กรร่วมใจ” เขียนคุณศุภชัย ศรีนวล คุณประสิทธิ์ ตึกขาว คุณทัศนีย์ แฉมยิ้ม และคุณสุทธภพ ศรีอักษรกุล ผู้เขียนได้เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาเยาวชนให้มีทักษะในการใช้ชีวิตและเติบโตไปอย่างมีคุณภาพ จึงได้นำทักษะทางศิลปกรรมมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเยาวชน ผ่านกิจกรรมการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปกรรมหรือบทเพลง “สาธิตร่วมใจ” ซึ่งเป็นหนึ่งในชุดผลงาน “1 ทศวรรษสาธิตองค์กรร่วมใจ” ทั้งนี้นักเรียนชมรมดนตรีและนาฏศิลป์มีการพัฒนาทักษะทางศิลปกรรมเพิ่มมากขึ้นหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว

กองบรรณาธิการวารสารสังคมวิจัยและพัฒนา ขอขอบคุณทุกผลงานของคณาจารย์ นักวิจัย และนักวิชาการทุกท่านที่ให้ความสนใจเผยแพร่ในวารสารสังคมวิจัยและพัฒนา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่านทุกท่าน เป็นแหล่งอ้างอิงทางวิชาการสายสังคมศาสตร์อย่างมีคุณภาพต่อไป และวารสารสังคมวิจัยและพัฒนา ยินดีรับบทความวิจัยและบทความวิชาการสายสังคมศาสตร์ ผู้สนใจสามารถส่งบทความได้ที่ <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/JMARD> พบกันใหม่ฉบับหน้า

ดร. วรณภา ตีระสังขะ

รองศาสตราจารย์ ดร. วรณภา ตีระสังขะ

บรรณาธิการ

ผลการพัฒนากระบวนการส่งเสริมความรู้และการปลูกฝังพฤติกรรมวิถีประชาธิปไตย ของผู้เรียนในระดับประถมศึกษา

Results of a development process of knowledge promotion instilling democratic behavior among elementary school students

ยศยา กนกธัชปารมี

Yotsaya Kanoktachparamee

โรงเรียนอนุบาลนครปฐม

Anuban Nakhonpathom School

E-mail: yosaya.ka@anubannkp.ac.th

Date Received : 15 April 2022 Date Revised : 24 June 2022

Date Accepted : 6 July 2022 Date Accepted online : 28 March 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความรู้และการปลูกฝังพฤติกรรมวิถีประชาธิปไตยของผู้เรียนในระดับประถมศึกษา โดยเป็นการศึกษาผลการใช้รูปแบบการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยในโรงเรียนอนุบาลนครปฐมจากผู้เรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 จำนวน 2,107 คน จำแนกการศึกษาออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ (1) การเปรียบเทียบผลการศึกษาในกระบวนการสอดแทรกเนื้อหาสาระเกี่ยวกับวิถีประชาธิปไตยในการจัดการเรียนรู้ (2) การเปรียบเทียบพฤติกรรมก่อนและภายหลังการดำเนินโครงการ โดยใช้แบบทดสอบความรู้และแบบประเมินพฤติกรรมก่อนและหลังการพัฒนาเป็นเครื่องมือในการศึกษา และ (3) การศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้เรียนต่อกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่จัดขึ้น โดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า ด้านกระบวนการสอดแทรกเนื้อหาสาระเกี่ยวกับวิถีประชาธิปไตยในการจัดการเรียนรู้ ส่งผลต่อระดับความรู้เกี่ยวกับวิถีประชาธิปไตยของผู้เรียนที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 ในขณะที่ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมก่อนและภายหลังการดำเนินโครงการ พบว่า ผู้เรียนมีระดับพฤติกรรมตามวิถีประชาธิปไตยทั้งในด้านการระแวดระวัง สังคมคิธรรม และปัญญธรรมที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .01 และด้านระดับความพึงพอใจของผู้เรียนต่อรูปแบบการดำเนินโครงการ พบว่า ผู้เรียนมีระดับความพึงพอใจต่อกิจกรรมที่ดำเนินการจัดขึ้นโดยภาพรวมและรายกิจกรรมทั้ง 6 อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ประชาธิปไตย ประถมศึกษา ผลลัพธ์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้

Abstract

This article is part of research developing a model of knowledge promotion and behavioral cultivation of democratic approaches for elementary school students. The goal was to study the results of using a democracy-promoting model at Nakhon Pathom kindergarten schools among 2,107 students from grades 1 to 6. The study was classified into three aspects: 1) inserting content on democratic methods of learning management; 2) comparing behavior before and after project implementation by knowledge test and behavioral assessment as educational instruments; and 3) studying satisfaction levels of students with organized learner development activities, with satisfaction assessment used as a data collection instrument.

Results were that in terms of the content-insertion process about democratic learning management methods, student knowledge levels about the democratic way of life increased at a statistical significance, while comparative behavior before and after project implementation showed that students had an increased democratic behavioral level in terms of dhamma, fellowship, and wisdom at a statistical significance of .01. Finally, student satisfaction findings indicated substantial overall satisfaction with all six programs as well as each individual program.

Keywords: Democracy, Elementary education, Learning outcome, Learning activities.

บทนำ

จากสถานการณ์การแสดงออกทางการเมืองของกลุ่มผู้เรียนในระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาในปัจจุบันได้เป็นภาพที่สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีต่อรูปแบบการบริหารงานของรัฐบาลที่ส่งผลต่อตัวผู้เรียนในฐานะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากนโยบายที่เกิดขึ้นจากรัฐบาลนั้น ๆ ซึ่งหากพิจารณาอย่างถ่องแท้จะพบว่า สิ่งเหล่านี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงบทบาท หน้าที่ และสิทธิที่พึงมีของผู้เรียนในฐานะของประชาชนภายใต้รูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ดังปรากฏไว้ในมาตรา 34 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ความตอนหนึ่งว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการ

แสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้” (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560)

อย่างไรก็ดี สถานการณ์ในช่วงที่ผ่านมาในการแสดงออกของผู้เรียนที่แสดงออกถึงความตระหนักในสิทธิ หน้าที่ และผลกระทบที่ได้รับทั้งจากเชิงนโยบาย และสถานการณ์ทางการเมืองเริ่มถูกนำมาสู่การพิจารณาในบทบาทของหน้าที่และความคาดหวังของสังคมต่อวงการศึกษามากขึ้น ไม่เว้นแต่ผู้เรียนที่อยู่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังจะปรากฏเหตุการณ์ของกลุ่มผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งในระดับมัธยมศึกษาและประถมศึกษาที่ออกมาเรียกร้อง เคลื่อนไหว และปกป้องสิทธิอันพึงมีของตนจากผลกระทบเชิงนโยบาย จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในบางประเด็นที่ปรากฏขึ้น ในขณะที่สถานศึกษาที่นับเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันทางสังคมที่สำคัญ 5 สถาบัน อันได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา กลุ่มเพื่อน สื่อแขนงต่าง ๆ และสถาบันทางการเมือง (รุจิรวัฒน์ ลำताल, 2558) จึงเป็นหนึ่งในสถาบันที่ถูกจับจ้องและกล่าวถึงมากขึ้น เมื่อสถาบันการศึกษาถูกกำหนดให้มีหน้าที่หลักสำหรับการให้ความรู้ อบรมสั่งสอน และถ่ายทอดอุดมการณ์ของรัฐ เพื่อผลิตทรัพยากรบุคคลที่มีคุณลักษณะตามที่สังคมหรือรัฐต้องการ การกระทำการใด ๆ ของผู้เรียนที่แสดงออกมาจึงเป็นสิ่งที่ถูกเชื่อว่าเป็นผลมาจากกระบวนการหล่อหลอมทั้งทางตรงและทางอ้อมของสถาบันการศึกษาเป็นสำคัญ เช่นเดียวกันเมื่อเยาวชนเหล่านั้นเจริญเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองของประเทศ การดำรงตนภายใต้สิทธิ หน้าที่ และบทบาทของการเป็นพลเมืองในวิถีประชาธิปไตยทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ก็ยังคงถูกพินิจว่าเป็นผลพวงมาจากระบบของการศึกษาดังสภาพบริบททางการเมืองไทยในหลายกรณี เช่น ความขัดแย้งทางการเมือง การเกิดรัฐประหารบ่อยครั้ง การซื้อสิทธิ์ขายเสียง การทุจริตการเลือกตั้ง ปัญหาความแตกแยกเรื้อรังของสังคม (อรปวิณ นามสนิท และสมพงษ์ จิตระดับ, 2559; อุดม อินทา และคณะ, 2562) บริบทเหล่านี้ยังถูกมองและเชื่อมโยงว่าเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงผลจากการที่ประชาชนไม่ได้รับการปลูกฝังและอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจ และศรัทธาต่อวิถีประชาธิปไตยอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง โดยเฉพาะการปลูกฝังคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่ต้องเริ่มดำเนินการตั้งแต่ในช่วงวัยเด็กต่อเนื่องไปในตลอดทุกช่วงวัยของชีวิต ซึ่งจะเป็นการพัฒนาคุณลักษณะของพลเมืองที่จะช่วยส่งเสริมให้การปกครองในรูปแบบประชาธิปไตยของประเทศสามารถบรรลุผลสำเร็จตามอุดมการณ์แห่งประชาธิปไตยได้ (เมชิต กองเงิน, 2556) ในตรงกันข้าม Yoldas (2015) กล่าวว่า การจัดการศึกษาที่ขาดกระบวนการเรียนรู้หรือการจัดการเรียนรู้ที่ไม่มีประสิทธิภาพเกี่ยวกับประชาธิปไตยจะส่งผลต่อเยาวชนที่จะเติบโตไปสู่การเป็นพลเมืองหรือการมีส่วนร่วมในสังคมวิถีประชาธิปไตยในอนาคต

จากสภาพปัญหาและความคาดหวังต่อสังคมที่มีต่อบทบาททางการศึกษาต่อประเด็นดังกล่าวข้างต้น ได้นำมาสู่แนวทางการศึกษาวิจัยและพัฒนาแบบการส่งเสริมความรู้และการปลูกฝังพฤติกรรมวิถีประชาธิปไตยของผู้เรียนในระดับประถมศึกษาของโรงเรียนอนุบาลนครปฐม เพื่อการส่งเสริมความรู้และการปลูกฝังพฤติกรรมตามวิถีประชาธิปไตย ผ่านการศึกษาทั้งสภาพของความรู้ และพฤติกรรมตามวิถีประชาธิปไตย และความต้องการพื้นฐานในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบและจัดกิจกรรมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการพัฒนาโครงการ

จนนำไปสู่รูปแบบการดำเนินโครงการที่เกิดขึ้นทั้ง 2 ด้าน กล่าวคือ กระบวนการสอดแทรกเนื้อหาสาระเกี่ยวกับวิถีประชาธิปไตยแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนต่อวิถีสังคมประชาธิปไตย ซึ่งรูปแบบดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาในหลายกรณีที่มีมุ่งเน้นการสร้างพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะต้องประกอบไปด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงเนื้อหาสาระร่วมกับการเสริมสร้างประสบการณ์ของผู้เรียน (Dewey, n.d.; Payne, 2017; Apergis, 2018)

สำหรับงานวิจัยฉบับนี้เป็นการนำเสนอผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการใช้รูปแบบการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยในโรงเรียนอนุบาลนครปฐม เพื่อการส่งเสริมความรู้และการปลูกฝังพฤติกรรมตามวิถีประชาธิปไตย ทั้งในมิติของการเปลี่ยนแปลงเชิงผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงของระดับพฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้เรียนต่อรูปแบบการดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่จัดขึ้นภายใต้โครงการ ทั้งนี้รูปแบบและผลลัพธ์ของการดำเนินการที่เกิดขึ้นจะสามารถเป็นต้นแบบสำหรับผู้มีบทบาททางการศึกษาทั้งคณะครูและผู้บริหารทางการศึกษาในการใช้ออกแบบและพัฒนากระบวนการดำเนินงานของสถานศึกษาสู่การเป็นต้นแบบของสถานศึกษาส่งเสริมประชาธิปไตยตัวอย่างได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับสถานศึกษาที่ไม่เพียงแต่ระดับอุดมศึกษา หรือมัธยมศึกษาเท่านั้น หากแต่รวมไปถึงในระดับประถมศึกษาด้วย ดังที่ Apergis (2018) ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของระดับช่วงวัยในการศึกษาว่า การศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมวิถีประชาธิปไตยเป็นอย่างมาก ซึ่งไม่ใช่เฉพาะในระดับอุดมศึกษาเท่านั้น หากแต่กระบวนการที่เกิดขึ้นต้องเริ่มตั้งแต่ในระดับประถมศึกษาเป็นต้นมา และกระบวนการจัดการเรียนการสอนนับเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะนำไปสู่ความเข้าใจ ทศนคติ และการปฏิบัติตามวิถีประชาธิปไตยในอนาคต หรือในกรณีของ ภักดีกุล รัตนา (2564) ที่ได้กล่าวถึงกระบวนการสร้างเด็กให้เติบโตเป็นพลเมืองที่มีความรู้ มีทักษะความสามารถ และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น ควรหรือสามารถเริ่มต้นได้อย่างเป็นระบบตั้งแต่ในระดับปฐมวัย ซึ่งจะเป็นการวางรากฐานในระยะยาว เป็นต้น

บททวนวรรณกรรม

บทบาทสถานศึกษากับการส่งเสริมความรู้และการปลูกฝังพฤติกรรมตามวิถีประชาธิปไตย

บทบาททางการศึกษานับว่าเป็นสิ่งสำคัญและเป็นบทบาทที่ได้รับความคาดหวังจากสังคมให้มีหน้าที่ในการบ่มเพาะเยาวชนที่จะเติบโตเป็นพลเมืองของโลกตามที่สังคมนั้น ๆ คาดหวังไว้ ไม่เว้นแม้แต่การตอบสนองต่อความเชื่อ ความศรัทธา และค่านิยมของการเป็นสังคมแบบประชาธิปไตยในแต่ละประเทศ เมื่อเป็นเช่นนั้นความองอาจหรือความล้มเหลวของสังคมในระบอบประชาธิปไตยจึงถูกเชื่อมโยงว่ามีพื้นฐานมาจากกระบวนการทางการศึกษาเป็นสำคัญ อาทิ งานวิจัยของปริญญญา ประจง และคณะ (2560), อุดม อินทา และคณะ (2562) และณฤมล แสงพรหม และคณะ (2562) ที่กล่าวว่า สาเหตุที่รูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย

ไทยยังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร สืบเนื่องมาจากการที่ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงไม่เข้าใจถึงสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ความรับผิดชอบของการเป็นพลเมือง กอปรกับการที่ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้และความเข้าใจอย่างแท้จริงในแก่นแท้ของประชาธิปไตย และหากพิจารณาถึงสาเหตุอย่างถ่องแท้จากปัจจัยดังกล่าว ย่อมเป็นผลมาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้และเสริมสร้างพฤติกรรมวิถีประชาธิปไตยมาตั้งแต่เด็ก ๆ ในโรงเรียน สิ่งเหล่านี้ย่อมแสดงให้เห็นถึงความคาดหวังและการเชื่อมโยงประเด็นดังกล่าวเข้าสู่บทบาทหน้าที่ของฝ่ายการศึกษา ในการรับผิดชอบ แก้ไข และพัฒนาอย่างหลีกเลี่ยงมิได้

อนึ่งหากพิจารณาผลการดำเนินงานทางการวิจัยและพัฒนาในวงการศึกษาต่อประเด็นด้านการส่งเสริมความรู้และการปลูกฝังพฤติกรรมตามวิถีประชาธิปไตยในสถานศึกษาจะพบว่ามีการพัฒนาการมาโดยลำดับ เช่น การพัฒนาในเชิงหลักสูตรดังงานวิจัยของสมรัก หอมทอง และนิลมนิ พิทักษ์ (2552) เรื่อง การพัฒนา หน่วยการเรียนรู้พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนของโรงเรียนบ้านขามป้อมดงเย็น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หรือในกรณีของปริญญา ประจง และคณะ (2560) ที่ได้ดำเนินการทดลองพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรม ประชาธิปไตย สำหรับกรรมการสภานักเรียนของโรงเรียนประถมศึกษา ในขณะที่ด้านการพัฒนาในเชิงพฤติกรรม ผ่านระบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบได้ในงานของวิชัย มั่นพลศรี และคณะ (2558) ที่ดำเนินการพัฒนารูปแบบ การจัดกิจกรรมเสริมสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาโดยการมีส่วนร่วม เป็นต้น สิ่งเหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิดด้านการเรียนรู้ของ Dewey (n.d.) ที่กล่าวถึงการจัดรูปแบบการเรียนรู้ไม่ควรเน้น เพียงเฉพาะการเรียนการสอนแบบปกติเท่านั้น หากแต่ควรมีการดำเนินการร่วมโดยการสร้างการเรียนรู้ จากประสบการณ์ด้วยการลงมือทำด้วย เช่นเดียวกับผลการศึกษาในต่างประเทศของ Payne (2017) ที่ระบุว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนนับเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างพลเมืองที่จะมีความเข้าใจ ในวิถีประชาธิปไตยอย่างถ่องแท้ การจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นบ่อเกิดของการสร้างพลเมือง ที่จะมีความตระหนักและการมีส่วนร่วมสำหรับวิถีประชาธิปไตยในสังคมอนาคต สำหรับพัฒนารูปแบบการส่งเสริม ความรู้และการปลูกฝังพฤติกรรมวิถีประชาธิปไตยของผู้เรียนในระดับประถมศึกษาของโรงเรียนอนุบาลนครปฐม ในครั้งนี้จึงอาศัยแนวคิดด้านการเรียนรู้ของ Dewey (n.d.) และ Payne (2017) มาเป็นแนวทางสำหรับการศึกษากล่าวคือ การพัฒนาที่ประกอบไปด้วยมิติของการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงไปกับการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับ วิถีประชาธิปไตย ในอีกมิติหนึ่งก็เป็นการพัฒนาระบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ผ่านประสบการณ์จริงและสถานการณ์จำลองเพื่อมุ่งสู่ความเข้าใจและแนวปฏิบัติอย่างถ่องแท้ตามหลักวิถี ประชาธิปไตย

การพัฒนาแบบการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยในโรงเรียนอนุบาลนครปฐม

การดำเนินงานส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยในโรงเรียนอนุบาลนครปฐมเพื่อการส่งเสริมความรู้และการปลูกฝังพฤติกรรมตามวิถีประชาธิปไตยเป็นผลสืบเนื่องจากกระบวนการวิจัยเพื่อการพัฒนา โดยมีเป้าประสงค์เพื่อการเตรียมความพร้อมแก่ผู้เรียนในฐานะพลเมืองที่มีบทบาทในการสร้างสังคมวิถีประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนในอนาคต โดยรูปแบบดังกล่าวถูกออกแบบมาจากกระบวนการศึกษาสภาพปัญหาของความรู้เกี่ยวกับวิถีประชาธิปไตย และพฤติกรรมตามหลักวิถีประชาธิปไตยของผู้เรียนใน 3 ด้านคือ ด้านการระดม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม ตลอดจนการศึกษาความต้องการพื้นฐานของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการดำเนินงานของโครงการที่มีต่อการพัฒนารูปแบบและการขับเคลื่อนโครงการเพื่อการส่งเสริมความรู้และการปลูกฝังพฤติกรรมตามวิถีประชาธิปไตยในผู้เรียนของโรงเรียนอนุบาลนครปฐม

ทั้งนี้รูปแบบการดำเนินโครงการที่เกิดขึ้นประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ กระบวนการสอดแทรกเนื้อหาสาระเกี่ยวกับวิถีประชาธิปไตยในแต่ละสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนต่อวิถีสังคมประชาธิปไตย โดยการออกแบบกิจกรรมหลักภายใต้ขอบเขต 6 ลักษณะ (5 ส และกิจกรรมรูปแบบอื่น ๆ ตามบริบททางสังคม) ได้แก่ (1) “การสร้างเครือข่าย” โดยเป็นกิจกรรมที่เน้นกระบวนการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างความรู้ของผู้เรียนกับเครือข่ายทางสังคมโดยรอบ (2) “การสร้างความรู้” ผ่านกิจกรรมภายในสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการสร้างประสบการณ์จริงของผู้เรียนผ่านการสาธิตเลือกตั้ง (3) “การสร้างผู้นำ” ในรูปแบบกิจกรรมภายในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำของผู้เรียน (4) “การสร้างแรงจูงใจ” ผ่านกิจกรรมภายในสถานศึกษาเพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับผู้เรียน (5) “การสร้างองค์กร” ผ่านกิจกรรมภายในสถานศึกษาโดยการสร้างองค์กรเสมือนจริง (องค์กรบริหารส่วนโรงเรียน) และ (6) กิจกรรมการสร้างการมีส่วนร่วมตามประเด็นทางสังคมในบริบทนั้น ๆ โดยเป็นวิธีการที่เปิดกว้างสำหรับผู้มีบทบาททางการศึกษาให้สามารถออกแบบกิจกรรมย่อยให้มีความหลากหลายและสอดคล้องกับบริบทของแต่ละสถานศึกษาหรือสถานการณ์และขีดจำกัดในแต่ละช่วงเวลา

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาระบบการส่งเสริมความรู้และการปลูกฝังพฤติกรรมวิถีประชาธิปไตย
ในโรงเรียนอนุบาลนครปฐม

อนึ่ง สำหรับรูปแบบการพัฒนาระบบการส่งเสริมความรู้และการปลูกฝังพฤติกรรมวิถีประชาธิปไตยของโรงเรียนอนุบาลนครปฐมในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณาเลือกกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อการส่งเสริมความรู้และการปลูกฝังพฤติกรรมวิถีประชาธิปไตยเพื่อให้สอดคล้องกับขอบเขต 6 ลักษณะ (5 ส และกิจกรรมรูปแบบอื่น ๆ ตามบริบททางสังคม) ซึ่งประกอบด้วย (1) กิจกรรมพบเจ้าหน้าที่ กกต. ที่เน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างความรู้ของผู้เรียนกับเครือข่ายทางสังคมภายนอก (2) กิจกรรมสาธิต “การเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนโรงเรียน” ที่มุ่งเน้นการสร้างความรู้จากการปฏิบัติจริง (3) กิจกรรม “การเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนโรงเรียน” ที่เน้นรูปแบบการสร้างองค์กรเสมือนจริงในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน (4) กิจกรรมอบรม “ลูกเสือ กกต. ตัวน้อย” ที่นำไปสู่การแสวงหาและการสร้างความเป็นผู้นำของผู้เรียน (5) กิจกรรมพบผู้บริหาร ที่มุ่งเน้นการสร้างแรงจูงใจให้กับผู้เรียนผ่านการให้ความสำคัญของคณะครูและผู้บริหารสถานศึกษา และ (6) กิจกรรมโครงการคุณธรรมส่งเสริมประชาธิปไตย ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นในรูปแบบกิจกรรมอื่น ๆ ตามบริบททางสังคม เช่น การรณรงค์ลงประชามติ หรือการรณรงค์การเลือกตั้ง แต่เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ผู้วิจัยจึงพิจารณาเลือกกิจกรรมโครงการคุณธรรมส่งเสริมประชาธิปไตยเพื่อทดแทนในรูปแบบกิจกรรมดังกล่าว และให้สอดคล้องกับมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบระดับความรู้ของผู้เรียนเกี่ยวกับวิถีประชาธิปไตยก่อนและภายหลังการดำเนินการตามรูปแบบการส่งเสริมความรู้และการปลูกฝังพฤติกรรมวิถีประชาธิปไตยในโรงเรียนอนุบาลนครปฐม
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมของผู้เรียนตามวิถีประชาธิปไตยก่อนและภายหลังการดำเนินการตามรูปแบบการส่งเสริมความรู้และการปลูกฝังพฤติกรรมวิถีประชาธิปไตยในโรงเรียนอนุบาลนครปฐม

3. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ดำเนินการขึ้นภายใต้รูปแบบการส่งเสริมความรู้และการปลูกฝังพฤติกรรมวิถีประชาธิปไตยในโรงเรียนอนุบาลนครปฐม

วิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความรู้และการปลูกฝังพฤติกรรมวิถีประชาธิปไตยในโรงเรียนอนุบาลนครปฐมทั้งในมิติของการเปลี่ยนแปลงเชิงผลลัพธ์ทางความรู้ การเปลี่ยนแปลงของระดับพฤติกรรม และความพึงพอใจของผู้เรียนต่อรูปแบบการดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่จัดขึ้น โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 โรงเรียนอนุบาลนครปฐม ปีการศึกษา 2564 จำนวน 2,107 คน ด้วยแบบทดสอบ แบบประเมินพฤติกรรม และแบบประเมินความพึงพอใจ โดยมีขั้นตอนการพัฒนาเครื่องมือการวิจัยและการแปลผลการศึกษา ดังนี้

1) แบบทดสอบเพื่อศึกษาระดับความรู้ของผู้เรียนเกี่ยวกับวิถีประชาธิปไตย เป็นแบบทดสอบที่จำลองสถานการณ์เป็นภาพประกอบเพื่อให้เหมาะสมกับช่วงวัยของประชากรในการศึกษา ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่สะท้อนให้เห็นถึงระดับความรู้และความเข้าใจของผู้เรียนต่อหลักความเป็นวิถีประชาธิปไตยอย่างถูกต้อง โดยแบบทดสอบประกอบด้วยตัวเลือก 3 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยให้ผู้เรียนกากบาทเลือกภาพคำตอบที่ถูกต้องที่สุด และมีเกณฑ์สำหรับการให้คะแนนหรือการแปลผลดังนี้

(1) ข้อที่กากบาท (X) ถูกต้องให้ 1 คะแนน

(2) ข้อที่กากบาท (X) ผิด หรือไม่ได้กากบาท (X) หรือ กากบาท (X) มากกว่า 1 ตัวเลือก ให้ 0 คะแนน

อนึ่ง แบบทดสอบที่นำมาใช้ในการศึกษาเป็นแบบทดสอบที่ผ่านการทดลองตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์วิเคราะห์ข้อสอบรายข้อเพื่อหาค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนก โดยเลือกข้อสอบที่มีความยากง่ายระหว่าง .20 - .80 ซึ่งแบบทดสอบทั้ง 10 ข้อมีค่าความยากง่ายมากกว่า .20 ขึ้นไป

2) แบบประเมินพฤติกรรมตามวิถีประชาธิปไตย เป็นแบบประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนครอบคลุมกับรูปแบบวิถีประชาธิปไตยทั้ง 3 ด้าน กล่าวคือ ด้านการระดม ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม โดยเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งมีครูประจำชั้นของผู้เรียนเป็นผู้ประเมิน การแปลผลแบบประเมินตามมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) ใช้ค่าเฉลี่ยมาพิจารณาความอิงกลุ่มโดยคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.80 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด 1.81-2.60 หมายถึงระดับน้อย 2.61-3.40 หมายถึง ระดับปานกลาง 3.41-4.20 หมายถึง ระดับมาก และ 4.21-5.00 หมายถึงระดับมากที่สุด

3) แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนต่อรูปแบบการดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่จัดขึ้น โดยเป็นแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นให้สอดคล้องกับผู้เรียนในระดับประถมศึกษาซึ่งใช้ส่วนการประมาณค่า 3 ระดับตามแนวทางของบุญส่ง นิลแก้ว (2541) โดยการแปลผลระดับความพึงพอใจของผู้เรียนอิงกลุ่มคะแนนเฉลี่ย

ดังนี้ 1.00-1.49 หมายถึง ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมอยู่ในระดับน้อย 1.50-2.49 หมายถึง ระดับปานกลาง และ 2.50-3.00 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) เพื่ออธิบายข้อมูล ระดับความรู้ ระดับพฤติกรรม และระดับความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการดำเนินงานโครงการ Democracy ในโรงเรียนอนุบาลนครปฐม และใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ในการเปรียบเทียบระดับความรู้ และระดับพฤติกรรมตามวิธีประชาธิปไตยก่อนและหลังการดำเนินการตามรูปแบบการส่งเสริมความรู้และการปลูกฝังพฤติกรรมวิธีประชาธิปไตยในโรงเรียนอนุบาลนครปฐม

ผลการวิจัย

ผลการสอดแทรกเนื้อหาสาระเกี่ยวกับวิธีประชาธิปไตยในกระบวนการจัดการเรียนรู้

จากการพัฒนากระบวนการส่งเสริมความรู้และการปลูกฝังพฤติกรรมวิธีประชาธิปไตยของผู้เรียนในระดับประถมศึกษาในโรงเรียนอนุบาลนครปฐม ผ่านการดำเนินการสอดแทรกเนื้อหาสาระด้านความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประชาธิปไตย ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการสอดแทรกเนื้อหาสาระเกี่ยวกับวิธีประชาธิปไตยในแต่ละสาระการเรียนรู้ของผู้เรียนมีผลต่อระดับความรู้ด้านวิธีประชาธิปไตยที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาจำแนกตามระดับการศึกษาจากแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับวิธีประชาธิปไตย พบว่า ก่อนการดำเนินการวิจัยและพัฒนา ผู้เรียนมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีประชาธิปไตยเฉลี่ยอยู่ที่ 5.45 (คะแนนเต็ม 10) โดยผู้เรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 มีระดับคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดที่ 4.43 รองลงมาคือ ผู้เรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 2 (คะแนนเฉลี่ย 5.01) และผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (คะแนนเฉลี่ย 5.52) ในขณะที่ผลการพัฒนาภายหลังการดำเนินการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่สอดแทรกเนื้อหาสาระเกี่ยวกับวิธีประชาธิปไตย ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมผู้เรียนมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีประชาธิปไตยที่เพิ่มสูงขึ้น โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.40 (คะแนนเต็ม 10) โดยผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีระดับผลการทดสอบความรู้เกี่ยวกับวิธีประชาธิปไตยอยู่ในระดับสูงที่สุด (คะแนนเฉลี่ย 8.79) รองลงมาคือ ผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีระดับคะแนนโดยเฉลี่ย 8.67 และผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีระดับคะแนนเฉลี่ย 8.41 ตามลำดับ

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบผลการทดสอบก่อนและหลังการพัฒนากระบวนการส่งเสริมความรู้ด้วยการสอดแทรกเนื้อหาสาระเกี่ยวกับวิถีประชาธิปไตยในกระบวนการจัดการเรียนรู้

ระดับชั้น	ผลการทดสอบก่อนเรียน		ผลการทดสอบหลังเรียน		t	P
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	4.43	1.24	8.16	.367	53.387	.001*
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	5.01	.707	8.31	.463	75.204	.001*
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	5.82	1.13	8.41	.492	39.838	.001*
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	5.59	1.16	8.12	.355	37.757	.001*
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	5.52	1.19	8.67	.914	76.525	.001*
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	6.35	.796	8.79	.921	48.947	.001*
รวม	5.45	1.20	8.40	.670	117.367	.001*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ระดับพฤติกรรมของผู้เรียนก่อนและภายหลังการดำเนินโครงการ

จากผลการศึกษาระดับพฤติกรรมตามวิถีประชาธิปไตยของผู้เรียน โดยการวิเคราะห์ระดับพฤติกรรมที่เกิดขึ้นก่อนและภายหลังการวิจัยและพัฒนาแสดงให้เห็นว่า รูปแบบพัฒนากระบวนการส่งเสริมความรู้และการปลูกฝังพฤติกรรมวิถีประชาธิปไตยของผู้เรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนอนุบาลนครปฐม ทั้งในมิติของกระบวนการสอดแทรกเนื้อหาสาระเกี่ยวกับวิถีประชาธิปไตยในกระบวนการจัดการเรียนรู้ และการเสริมสร้างพฤติกรรมด้านวิถีประชาธิปไตยผ่านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีผลต่อระดับพฤติกรรมตามวิถีประชาธิปไตยของผู้เรียนที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งในระดับภาพรวมและรายด้านของพฤติกรรม กล่าวคือ ทั้งในพฤติกรรมด้านคุณธรรม ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมก่อนและหลังการพัฒนารูปแบบกระบวนการส่งเสริมความรู้และการปลูกฝังพฤติกรรมวิถีประชาธิปไตยของผู้เรียนด้วยการสอดแทรกเนื้อหาและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

พฤติกรรมตาม วิถีประชาธิปไตย	ระดับพฤติกรรมก่อนพัฒนา			ระดับพฤติกรรมหลังพัฒนา			t	P
	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย		
ด้านคุณธรรม	2.94	.487	ปานกลาง	3.82	.435	มาก	401.599	.001*
ด้านสามัคคีธรรม	2.77	.442	ปานกลาง	3.78	.429	มาก	390.510	.001*
ด้านปัญญาธรรม	2.78	.416	ปานกลาง	3.81	.417	มาก	368.990	.001*

พฤติกรรมตาม วิถีประชาธิปไตย	ระดับพฤติกรรมก่อนพัฒนา			ระดับพฤติกรรมหลังพัฒนา			t	P
	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย		
รวมทั้งสิ้น	2.83	.415	ปานกลาง	3.80	.407	มาก	351.766	.001*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00

ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อรูปแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนส่งเสริมวิถีประชาธิปไตย

เมื่อพิจารณาด้านระดับความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อกิจกรรมส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยที่จัดขึ้นทั้ง 6 กิจกรรม ภายใต้รูปแบบการส่งเสริมความรู้และการปลูกฝังพฤติกรรมวิถีประชาธิปไตยของผู้เรียนในระดับประถมศึกษาของโรงเรียนอนุบาลนครปฐม พบว่า ผู้เรียนมีระดับความพึงพอใจต่อรูปแบบกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีส่วนการประมาณค่า 3 ระดับ ตามแนวทางของบุญส่ง นิลแก้ว (2541) และเมื่อพิจารณารายกิจกรรม พบว่า ผู้เรียนมีระดับความพึงพอใจต่อรูปแบบกิจกรรมการสร้างการมีส่วนร่วมตามประเด็นทางสังคมในบริบทนั้น ๆ (กิจกรรมโครงการคุณธรรมส่งเสริมประชาธิปไตย) สูงที่สุด รองลงมา ได้แก่ กิจกรรมพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำของผู้เรียน (กิจกรรมการอบรม “ลูกเสือ กกต. ตัวน้อย”) และกิจกรรมการสร้างแรงจูงใจให้กับผู้เรียน (กิจกรรมพบผู้บริหาร) อยู่ในระดับมาก กิจกรรมการสร้างประสบการณ์จริงของผู้เรียนจากการสาธิตการเลือกตั้ง (กิจกรรมสาธิต “การเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนโรงเรียน”) และกิจกรรมการสร้างองค์การเสมือนจริง (กิจกรรมการเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนโรงเรียน) อยู่ในระดับมาก และกิจกรรมการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างความรู้ของผู้เรียนกับสังคมโดยรอบ (กิจกรรมพบเจ้าหน้าที่ กกต.) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ระดับความพึงพอใจของผู้เรียนต่อรูปแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนส่งเสริมวิถีประชาธิปไตย

กิจกรรมส่งเสริมวิถีประชาธิปไตย ภายใต้โครงการ Democracy ในโรงเรียนอนุบาลนครปฐม	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
กิจกรรมพบเจ้าหน้าที่ กกต.	2.62	.084	มาก
กิจกรรมสาธิต “การเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนโรงเรียน”	2.63	.071	มาก
กิจกรรม “การเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนโรงเรียน”	2.63	.076	มาก
กิจกรรมอบรม “ลูกเสือ กกต. ตัวน้อย”	2.64	.079	มาก
กิจกรรมพบผู้บริหาร	2.64	.110	มาก
กิจกรรมโครงการคุณธรรมส่งเสริมประชาธิปไตย	2.67	.107	มาก
รวมทั้งสิ้น	2.64	.028	มาก

สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามรูปแบบการส่งเสริมความรู้และการปลูกฝังพฤติกรรมวิถีประชาธิปไตยของผู้เรียนในระดับประถมศึกษาของโรงเรียนอนุบาลนครปฐมในครั้งนี้ ประกอบด้วย การดำเนินการใน 2 ส่วน ได้แก่ กระบวนการสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีประชาธิปไตยในกระบวนการจัดการเรียนรู้ และกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงหรือสถานการณ์จำลองด้วยรูปแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งผลการดำเนินการทั้ง 2 ส่วนข้างต้น แสดงให้เห็นว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สอดแทรกเนื้อหาสาระเกี่ยวกับวิถีประชาธิปไตยและการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงของผู้เรียนที่เกิดขึ้นมีผลต่อการระดับความรู้ความเข้าใจ และพฤติกรรมของผู้เรียนตามวิถีประชาธิปไตยที่เพิ่มสูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับผลการศึกษาจากก่อนและหลังการพัฒนารูปแบบการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม ผลลัพธ์หรือรูปแบบการดำเนินการในลักษณะดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นถึงแนวปฏิบัติการที่อาศัยการดำเนินการร่วมกันของทั้ง 2 รูปแบบ ซึ่งผ่านการศึกษามาแล้วในหลายกรณี อาทิ ผลการศึกษาของปริญญ์ ประจง และคณะ (2560) หมายถึง กฤตฤกษ์ และคณะ (2559) หรือในกรณีของ วิชัย มั่นพลศรี และคณะ (2558) ที่ล้วนชี้ให้เห็นในทิศทางเดียวกันว่า นอกจากการที่ผู้เรียนจะมีความพึงพอใจต่อกระบวนการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อการปลูกฝังวิถีประชาธิปไตยผ่านงานวิจัยในรูปแบบต่าง ๆ แล้ว ในอีกมิติหนึ่งคือ ผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้วิถีประชาธิปไตยในหลักสูตรหรือกระบวนการสอนเหล่านั้นล้วนมีผลต่อระดับความรู้ ความเข้าใจของผู้เรียนที่มีต่อแนวคิดเรื่องวิถีประชาธิปไตยของผู้เรียนที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ สิ่งเหล่านี้จึงเป็นเครื่องยืนยันว่ากระบวนการจัดการเรียนการสอนหรือบทบาทของสถาบันทางการศึกษายังมีบทบาทสำหรับการพัฒนาเยาวชนให้มีความรู้ ความเข้าใจ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่อการบรรลุสังคมวิถีประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ในอนาคต นอกจากนี้ผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการข้างต้นเหล่านี้ล้วนสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นวิถีประชาธิปไตยให้แก่ผู้เรียน ดังที่ Payne (2017) ได้กล่าวว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนนับเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างพลเมืองที่จะมีความเข้าใจในวิถีประชาธิปไตยอย่างถ่องแท้ การจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นบ่อเกิดของการสร้างพลเมืองที่จะมีความตระหนักและการมีส่วนร่วมสำหรับวิถีประชาธิปไตยในสังคมอนาคต ในทางกลับกัน Yoldas (2017) ชี้ให้เห็นว่าหากกระบวนการจัดการศึกษาขาดกระบวนการเรียนรู้หรือการจัดการเรียนรู้ที่ไม่มีประสิทธิภาพเกี่ยวกับประชาธิปไตยจะส่งผลต่อเยาวชนที่จะเติบโตไปสู่การเป็นพลเมืองหรือการมีส่วนร่วมในสังคมวิถีประชาธิปไตยในอนาคต

บทเรียนอีกประการหนึ่งที่สะท้อนผ่านการดำเนินงานในรูปแบบดังกล่าว โดยเมื่อพิจารณาถึงผลลัพธ์และรูปแบบในการออกแบบการดำเนินงานที่เกิดขึ้นข้างต้น แสดงให้เห็นถึงบทบาททั้งในส่วนของครูผู้สอนที่ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 หรือในกรณีของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ในการมุ่งจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ในขณะเดียวกันผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้ได้รับมอบหมายในการกำกับติดตามและสนับสนุนการปฏิบัติงานของครูผู้สอนยังคงมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนประเด็นดังกล่าวให้ดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะกระบวนการเรียนรู้ นอกห้องเรียนผ่านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งหากพิจารณาจากรูปแบบการบริหารโครงการที่เกิดขึ้นตามกระบวนการส่งเสริมความรู้และการปลูกฝังพฤติกรรมวิถีประชาธิปไตยของผู้เรียนในระดับประถมศึกษาของโรงเรียนอนุบาลนครปฐมข้างต้น ได้แสดงให้เห็นถึงกลไกการดำเนินงานที่ต้องอาศัยทั้งบทบาทของครูผู้สอนในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ควบคู่ไปกับการบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มุ่งให้เกิดการกระตุ้นกระบวนการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงของผู้เรียน ซึ่งกลไกที่ช่วยให้เกิดรูปแบบดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยบทบาทของฝ่ายบริหารการศึกษาเป็นกลไกเชื่อมโยงการทำงานทั้ง 2 ส่วนให้บรรลุซึ่งเป้าหมายและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด อาทิ บทบาทผู้บริหารการศึกษากับการกำหนดเป้าหมายในทางวิชาการ หรือบทบาทต่อการประสานความร่วมมือกับเครือข่ายสังคมภายนอกในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เป็นต้น ประเด็นข้างต้นล้วนสอดคล้องไปกับแนวคิดการบริหารทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพของ Atoche-Rodríguez et al., (2016), Hancock et al., (2019) หรือในกรณีของ Lee et al., (2020) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญและมีผลต่อการทำงานและประสิทธิภาพของสถานศึกษา ทั้งในด้านบริหารกระบวนการจัดการเรียนรู้ ทรัพยากร การกำหนดทิศทาง ตลอดจนการบูรณาการที่เน้นการเชื่อมความสัมพันธ์กับองค์กรภายนอกในกระบวนการจัดการเรียนรู้อีกด้วย ดังปรากฏจากรูปแบบการดำเนินงานที่มีกระบวนการเชื่อมโยงองค์กรภายนอกให้มีส่วนร่วมกับการขับเคลื่อนกิจกรรมที่หลากหลาย นอกจากนี้กระบวนการยังมีการเชื่อมโยงไปกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมภายนอก ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นกระแสภายในสังคม ทั้งการวิเคราะห์ วิพากษ์ และสังเคราะห์ความรู้เหล่านั้นร่วมกับกระบวนการเรียนรู้ที่จัดขึ้น ผู้บริหารจึงมีความสำคัญในการกระตุ้นให้ทั้งครูผู้สอนเกิดการสร้างกระบวนการทัศน์ใหม่ ๆ ในการจัดการเรียนรู้ ในขณะเดียวกันยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ต่อประเด็นทางสังคมอย่างไม่ปิดกั้น ส่งผลให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบกิจกรรมที่แตกต่างและแปลกใหม่ไปจากเดิม นอกจากนี้ประเด็นข้างต้นแล้ว ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้น ยังเป็นผลมาจากกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษา (Stakeholder) ซึ่งหมายรวมถึงผู้เรียนที่นับเป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษา (Andriana & Evans, 2020) เป็นผู้ที่อยู่ในกระบวนการและเป็นผลผลิตทางการศึกษา ตลอดจนความต้องการและความคาดหวังของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ ดังปรากฏในกระบวนการพัฒนารูปแบบการดำเนินงาน ที่มีการปรึกษาหารือจากทั้งผู้ปกครอง คณะครู ผู้บริหารสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้รูปแบบที่ได้มีความเหมาะสมและตอบสนองตามความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สิ่งเหล่านี้เป็นกลไกสำคัญสำหรับ

การประสานความต้องการของทุกภาคส่วนไปสู่การออกแบบกระบวนการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและ
ประสบผลสำเร็จในที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการศึกษากระบวนการส่งเสริมความรู้และการปลูกฝังพฤติกรรมวิถีประชาธิปไตยของผู้เรียน
ในระดับประถมศึกษาของโรงเรียนอนุบาลนครปฐมในครั้งนี้ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของกระบวนการส่งเสริม
ความรู้เกี่ยวกับวิถีประชาธิปไตยผ่านการสอดแทรกในเนื้อหาสาระของรายวิชา และกระบวนการพัฒนากิจกรรมพัฒนา
ผู้เรียนที่มุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพจริง เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความรู้ ความเข้าใจ และ
พฤติกรรมตามวิถีประชาธิปไตยของผู้เรียน ด้วยเหตุนี้การนำรูปแบบการศึกษาในครั้งนี้ไปใช้จึงจำเป็นต้องให้
ความสำคัญของกระบวนการทั้ง 2 อย่างควบคู่กัน โดยกิจกรรมที่ดำเนินการอาจต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมภายใต้
ข้อจำกัดและบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่งประกอบด้วย อย่างไรก็ตาม สำหรับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนหรือ
การพัฒนาระบบการส่งเสริมความรู้และปลูกฝังพฤติกรรมตามวิถีประชาธิปไตยในสถานศึกษาอาจต้องอาศัย
การศึกษาการประเมินความต้องการพื้นฐาน (Need Assessment Research) ประกอบด้วย เพื่อให้รูปแบบ
การดำเนินการที่เกิดขึ้นตรงตามความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินงาน ซึ่งจะส่งผลต่อการตระหนักถึง
ความสำคัญและความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้น

รายการอ้างอิง/References

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์
การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- นฤมล แสงพรหม, รัชนิเพ็ญ พลเยี่ยม, ปาริชาติ ประเสริฐสังข์ และสุนันท์ สีพาย. (2562). การวิจัยและพัฒนาชุด
กิจกรรมเพื่อส่งเสริมจิตพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดร้อยเอ็ด.
วารสารวิจัยและประเมินผลอุบลราชธานี. 8(2), 81-91.
- บุญส่ง นิลแก้ว. (2541). *วิจัยทางการศึกษา*. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปริญญา ประจง, ศิริ เจริญวัย, ไพศาล หวังพานิช และจำเริญรัตน์ จิตต์จิรจรรย์. (2560). การพัฒนาหลักสูตรเพื่อ
เสริมสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับกรรมการ สภานักเรียน ของโรงเรียนประถมศึกษา. *วารสารบริหาร
การศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 13(1), 86-93.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545. (2545, 19 ธันวาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 119.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542, 19 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 116.

- ภักดีกุล รัตนา. (2564). การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยเพื่อความเป็นพลเมืองในโลกยุคดิจิทัล : บทเรียนจากต่างประเทศ. *วารสารสังคมวิจัยและพัฒนา*. 3(4), 1-23.
- เมษิต กองเงิน. (2556). การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*. 3(1), 131-141.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560, 6 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134.
- รุจิรวัฒน์ ลำताल. (2558). บทบาทสถาบันทางสังคมในการให้ความรู้ทางการเมืองการปกครองแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*. 3(2), 52-61.
- วิชัย มั่นพลศรี, ภูมิพงศ์ จอมหงษ์พิพัฒน์ และพจมาน ชำนาญกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเสริมสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตย สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยการมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านท่าวัด “คุรุราษฎร์บำรุงวิทย์” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. *วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา*. 9(3), 174-182.
- สมรัก หอมทอง และนิลฉนิ พิทักษ์. (2552). การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านขามป้อมดงเย็น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 32(2), 104-111.
- หมายจิต กฤตฤกษ์, อรุณ หวันอุทิศ และบุญจรรยา เกตุอ่อน. (2559). การส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียน วัดเสนาสน์ ตำบลท่างาม อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ*. 26(1), 91-106.
- อรปวีณ์ นามสนธิ และสมพงษ์ จิตระดับ. (2559). การวิเคราะห์เนื้อหาเรื่องประชาธิปไตยในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในระดับประถมศึกษา. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*. 11(4), 917-928.
- อุดม อินทา, ณัฐดา วงษ์นายะ และเจริญวิษณุ สมพงษ์ธรรม. (2562). การพัฒนากลยุทธ์การดำเนินงานส่งเสริมประชาธิปไตยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น*. 16(2), 416-426.
- Andriana, E. and Evans, D. (2020). Listening to the voices of students on inclusive education: Responses from principals and teachers in Indonesia. *International Journal of Educational Research*, 103, 101644. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2020.101644>.
- Apergis, N. (2018). Education and democracy: New evidence from 161 countries. *Economic Modelling*. 71, 2018, 59-67. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2017.12.001>.

- Atoche-Rodríguez, K. E., Salazar-Pastrana, A. and Durán-Pérez, A.M. (2016). Principals re-constructing their professional performance in elementary education. *Journal of Behavior, Health & Social Issues*. 8(1), 17-25. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.jbhsi.2016.10.001>.
- Dewey, J. (n.d.). *Experience & Education*. Retrieved November 30, 2020, from <https://www.schoolofeducators.com/wp-content/uploads/2011/12/EXPERIENCE-EDUCATION-JOHN-DEWEY.pdf>. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.703>.
- Hancock, D. R., Müller, U., Wang, C. and Hachen, J. (2019). Factors influencing school principals' motivation to become principals in the U.S.A. and Germany. *International Journal of Educational Research*. 95(4), 90-96. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2019.04.004>.
- Lee, A. N., Nie, Y. and Bai, B. (2020). Perceived principal's learning support and its relationships with psychological needs satisfaction, organizational commitment and change-oriented work behaviour: A Self-Determination Theory's perspective. *Teaching and Teacher Education*. 93, 103076. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.tate.2020.103076>.
- Payne, K. A. Payne. (2017). Democratic teacher education in elementary classrooms – Learning about, through, and for thick democracy. *The Journal of Social Studies Research*. 41(2), 101-115. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.jssr.2016.07.001>.
- Yoldaş, Ö. B. (2015). Civic Education and Learning Democracy: Their Importance for Political Participation of Young People. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 174, 2015, 544-549.

การสร้างแบบวัดการระรานทางไซเบอร์ สำหรับนิสิตปริญญาตรี

Constructing a Cyberbullying Scale for Undergraduates

ราชนัน ทวีคณะโชติ และ นันทิมา นาคพงศ์ อัศวรักษ์

Rachan Tawekanachot and Nanthima Nakaphong Asvaraksha

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Faculty of Education Naresuan University

E-mail : rachant63@nu.ac.th

Date Received : 3 May 2022 Date Revised : 16 June 2022

Date Accepted : 20 June 2022 Date Accepted online : 28 March 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สังเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การระรานทางไซเบอร์ 2) หาคุณภาพของแบบวัด และ 3) สร้างเกณฑ์ปกติ (Norms) กลุ่มตัวอย่างคือ นิสิตปริญญาตรีประจำปีการศึกษา 2564 จำนวน 960 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบวัดมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert Rating Scale) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา อำนาจจำแนก ความเชื่อมั่น และความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง การหาตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ และการหาคะแนนที่ปกติ ผลการวิจัย พบว่า 1) แบบวัดการระรานทางไซเบอร์ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ 9 ตัวบ่งชี้ และ 39 ข้อคำถาม 2) ตัวบ่งชี้การระรานทางไซเบอร์มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.60 – 1.00 ค่าอำนาจจำแนก ครั้งที่ 1 อยู่ระหว่าง .425 - .880 และครั้งที่ 2 อยู่ระหว่าง .665 - .912 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .992 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .482 - .848 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมีค่าอยู่ระหว่าง 0.677 – 0.991 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกตัวบ่งชี้ ค่าดัชนีความสอดคล้องของโมเดล ประกอบด้วย ค่าสถิติ Chi-square = 30.341 p-value = 0.065 CFI = .994 TLI = .989 RMSEA = .046 และ SRMR = .019 แสดงว่าโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการระรานทางไซเบอร์ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง และ 3) เกณฑ์ปกติระดับชาติของแบบวัดมีค่าเฉลี่ย = 61.07, S.D. = 19.17 มีช่วงคะแนนเปอร์เซ็นต์ไทล์ อยู่ระหว่าง 0.2 - 100.0 และมีช่วงคะแนนที่ปกติอยู่ระหว่าง 21 - 89

คำสำคัญ: แบบวัด การระรานทางไซเบอร์ เกณฑ์ปกติระดับชาติ คะแนนที่ปกติ

Abstract

This article 1) synthesized cyberbullying components and indicators; 2) verified the accuracy of scale measurements; and 3) established cyberbullying scale norms for undergraduates. 960 samples were undergraduates during the 2021 academic year, chosen by multistage sampling with the Likert scale. Data was statistically analyzed for content validity, discriminating power, and construct validity by second order confirmatory factor analysis (CFA) by Mplus to identify a normal t-score. Results were that the 1) cyberthreat scale comprised three components, nine indicators, and 39 questions; 2) cyberaggression indicator had an index of conformance (IOC) of 0.60 – 1.00 power of discrimination, the first time between .425 - .880 and the second between .665 - .912, with whole copy reliability of .992; the correlation coefficient was between .482 - .848, component weight between 0.677 – 0.991 with statistical significance of .05 for all indicators; and model consistency index consisted of the statistical value chi-square = 30.341, p-value = 0.065, comparative fit index (CFI) = .994, Tucker-Lewis Index (TLI) = .989, root mean square error of approximation (RMSEA) = .046 and standardized root mean squared residual (SRMR) = .019, indicating that corroborative component analysis for model undergraduate cyberbullying was structurally coherent and consistent with empirical data; and 3) national norm measurement was mean = 61.07, S.D. = 19.17, with a percentile rank score range of 0.2-100.0 and normalized t-score range of 21 – 89.

Keywords: Scale, Cyberbullying, National norms, Normalized t-score.

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารนั้นมีการพัฒนาก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะเทคโนโลยีในรูปแบบของเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ได้เข้ามามีบทบาทต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์อย่างแพร่หลายทำให้สามารถติดต่อสื่อสารกัน และสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้อย่างสะดวก (วัชรินทร์ จามจุรี, 2550 อ้างถึงใน ฉันทกร ตุดเกื้อ, 2557) โดยมีช่องทางสำหรับการติดต่อสื่อสารผ่านทางอินเทอร์เน็ตระหว่างกันมากมายหลายช่องทาง อาทิ โปรแกรม E-Mail, Facebook, Line, Twitter, Skype, Instagram, WhatsApp, Tango, YouTube, Socialcam (Field, 2006 อ้างถึงใน ฉันทกร ตุดเกื้อ, 2557)

ด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบการสื่อสารที่ไร้ขีดจำกัดอย่างรวดเร็วที่ขาดสมดุลงานได้ส่งผลกระทบต่อปัญหาความมั่นคงในการดำเนินชีวิตต่อคนทุกกลุ่มทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะ

นักเรียน นักศึกษาที่มีสถิติการใช้อินเทอร์เน็ตมากเป็นอันดับหนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่น ๆ หากพิจารณาการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต พบว่า ในปี พ.ศ. 2563 กลุ่มอายุ 15 – 24 ปี มีสัดส่วนของประชากรที่ใช้อินเทอร์เน็ตสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 89.9 ของประชากรทั้งหมด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563) ซึ่งอยู่ในช่วงของอายุที่เป็นเยาวชนหรือวัยรุ่น และเยาวชนหรือวัยรุ่นอาจขาดการกลั่นกรองในการเลือกรับหรือการนำไปปฏิบัติ จึงทำให้เครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ทำให้เยาวชนหรือวัยรุ่นมีอิสระในการเลือกที่จะกระทำความรุนแรงต่อกันมากขึ้น และเป็นสาเหตุของการเกิดการระรานหรือรังแกกันในประเภทใหม่ที่สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา โดยผ่านเครื่องมือสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์อย่างคอมพิวเตอร์และโทรศัพท์มือถือซึ่งเรียกว่าการรังแกบนโลกไซเบอร์ (Cyberbullying) หรือการระรานทางไซเบอร์ (Cyber Bully) จะเป็นลักษณะของการเขียนข้อความที่เป็นการต่อว่า ดูถูก ล้อเลียน อีกทั้งการใช้รูปภาพ คลิปวิดีโอที่เป็นข้อมูลส่วนตัวของผู้อื่นทั้งที่เป็นความจริงและไม่เป็นความจริงเพื่อไปเผยแพร่ ส่งต่อทางอินเทอร์เน็ตหรือโทรศัพท์มือถือเพื่อการก่อวินาศกรรมหรือทำให้คนอื่นได้รับความเสียหายอับอาย ซึ่งวิธีนี้เป็นการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการเผยแพร่กระจาย ได้อย่างรวดเร็ว และทุกคนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ในขณะที่ผู้ถูกรังแกไม่สามารถตอบโต้ได้ โดยพฤติกรรมดังกล่าวจะนำมาซึ่งความรู้สึก เครียด เจ็บปวด อับอาย และสูญเสียความมั่นใจในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ซึ่งในบางกรณีนำไปสู่ปัญหาอารมณ์รุนแรง (คิวพร ปกป้อง และ วัฒนพิทย์ มุสิกพันธ์, 2553)

ผลจากการระรานทางไซเบอร์นั้น ส่งผลทั้งผู้ถูกรังแกและผู้กระทำเอง กล่าวคือ ผู้ถูกรังแกอาจจะได้รับผลกระทบทางจิตใจคือ เศร้าหมอง โดดเดี่ยว อาจร้ายแรงจนถึงขั้นฆ่าตัวตาย ในขณะที่ผู้กระทำนั้นสิ่งที่ได้รับตามมาคือ อาจเกิดการรู้สึกผิดจนลงโทษตัวเอง หรือร้ายแรงจนเป็นการเสียดิตความรุนแรงที่ได้ทำร้ายผู้อื่น (จิราพร ชื่นประดับ, 2563 อ้างถึงใน อนุพงศ์ สุขเกษม, 2563) มีการรายงานจาก สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัวว่า เด็กและเยาวชนไทยเจอภัยคุกคามจากโลกออนไลน์อันดับต้นของเอเชีย มีร้อยละ 39 ของเด็กไทย มองว่าพฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์เป็นเรื่องสนุก ร้อยละ 28 มองว่าเป็นเรื่องปกติ และร้อยละ 59 เคยเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมดังกล่าว (สถาบันแห่งชาติเพื่อพัฒนาเด็กและครอบครัว, 2562)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าปัญหาการระรานทางไซเบอร์ถือว่าเป็นภัยเงียบที่กำลังคุกคามสังคมในปัจจุบันอยู่ไม่น้อย จึงเป็นเรื่องที่ทุกคนควรให้ความสนใจและตระหนักถึงผลกระทบอื่น ๆ ที่ตามมา ดังนั้นการที่จะลดความเสี่ยงต่อการเกิดการระรานทางไซเบอร์และผลกระทบที่เกิดจากสภาวะดังกล่าวถือได้ว่าเป็นความท้าทายของหน่วยงานองค์กรภาครัฐ เอกชน ท้องถิ่น ภาคีต่าง ๆ รวมทั้งสถาบันครอบครัว โดยเฉพาะสถาบันการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยในฐานะที่ทำงานในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาจึงสนใจที่จะสร้างแบบวัดการระรานทางไซเบอร์ สำหรับนิสิตปริญญาตรี ประกอบกับปัจจุบันยังไม่มีแบบวัดการระรานทางไซเบอร์ สำหรับนิสิตปริญญาตรี เพื่อที่สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาสามารถนำแบบวัดที่สร้างขึ้นไปหาสารสนเทศของการระรานทางไซเบอร์ (Cyber Bully) สำหรับนิสิตปริญญาตรี เป็นรายบุคคล

และโดยรวม ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการวางแผนในการแก้ไข และป้องกันปัญหา รวมถึงการลดพฤติกรรม การระรานทางไซเบอร์ของนิสิตต่อไป

วิธีการวิจัย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การระรานทางไซเบอร์ สำหรับนิสิตปริญญาตรี
2. เพื่อหาคุณภาพของแบบวัดการระรานทางไซเบอร์ สำหรับนิสิตปริญญาตรี
3. เพื่อสร้างเกณฑ์ปกติ (Norms) ของแบบวัดการระรานทางไซเบอร์ สำหรับนิสิตปริญญาตรี

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนิสิตปริญญาตรี ประจำปีการศึกษา 2564 ของสถาบันอุดมศึกษา สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ทั้งหมด 155 สถาบัน (สำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2564)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เป็นนิสิตปริญญาตรี ประจำปีการศึกษา 2564 ของสถาบันอุดมศึกษา สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม จำนวน 960 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ดังนี้

ขั้นที่ 1 ทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งเขตพื้นที่ (Area Cluster Sampling) โดยแบ่งเขตพื้นที่ ตามภูมิภาคของประเทศตามหลักการบริหารราชการของประเทศ ออกเป็น 4 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคอีสาน และภาคใต้

ขั้นที่ 2 ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) จากทั้งหมด 4 ภูมิภาค ภูมิภาคละ 1 สถาบัน ภาคเหนือ ได้แก่ มหาวิทยาลัยนเรศวร ภาคกลาง ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหิดล ภาคอีสาน ได้แก่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และภาคใต้ ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ขั้นที่ 3 ทำการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยเป็นการสุ่มกลุ่ม ตัวอย่างเพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามที่ต้องการในแต่ละกลุ่มของคณะที่สังกัดของแต่ละสถาบัน โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ กลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และกลุ่มมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์

เมื่อทำการสุ่มตัวอย่างตามขั้นตอนข้างต้น จะได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างสำหรับการหาคุณภาพเครื่องมือ เป็นนิสิตปริญญาตรี จำนวน 480 คน ประกอบด้วย

1.1 กลุ่มตัวอย่างสำหรับการหาคุณภาพครั้งที่ 1 เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก โดยทำ การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ ซึ่งผู้วิจัยได้คำนวณตามกฎของ Hair และคณะ (1998 อ้างถึงใน นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) กล่าวคือ จำนวนกลุ่มตัวอย่างควรมี 10 – 20 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปร

สังเกตได้ 9 ตัวแปร ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ป้องกันการสูญหายของข้อมูลอีก 20 เปอร์เซนต์ ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้คือ นิสิตปริญญาตรี จำนวน 216 คน และเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเพิ่มเป็นจำนวน 240 คน มหาวิทยาลัยละ 60 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างสำหรับการหาคุณภาพครั้งที่ 2 เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก ความเชื่อมั่น และความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ ซึ่งผู้วิจัยได้คำนวณตามกฎของ Hair และคณะ (1998 อ้างถึงใน นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) กล่าวคือ จำนวนกลุ่มตัวอย่างควรมี 10 – 20 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรสังเกตได้ 9 ตัวแปร ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ป้องกันการสูญหายของข้อมูลอีก 20 เปอร์เซนต์ ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้คือ นิสิตปริญญาตรี จำนวน 216 คน และเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเพิ่มเป็นจำนวน 240 คน มหาวิทยาลัยละ 60 คน

2. กลุ่มตัวอย่างในการสร้างเกณฑ์ปกติ จำนวน 480 คน ได้แก่ นิสิตปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยนเรศวร จำนวน 120 คน มหาวิทยาลัยมหิดล จำนวน 120 คน มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 120 คน และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวน 120 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบวัดที่มีรูปแบบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) กำหนดคำตอบ 5 ระดับ เป็นการประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert Rating Scale) โดยมีเกณฑ์ในการให้ระดับคะแนนของพฤติกรรม ดังนี้

- 5 หมายถึง ปฏิบัติพฤติกรรมนั้นเป็นประจำทุกครั้ง
- 4 หมายถึง ปฏิบัติพฤติกรรมนั้นบ่อยครั้ง
- 3 หมายถึง ปฏิบัติพฤติกรรมนั้นบางครั้ง
- 2 หมายถึง ปฏิบัติพฤติกรรมนั้นนาน ๆ ครั้ง
- 1 หมายถึง ไม่เคยปฏิบัติพฤติกรรมนั้นเลย

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบวัด โดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

ระยะที่ 1 ขั้นตอนของการหาตัวบ่งชี้ของการระรานทางไซเบอร์ (Cyber Bully) สำหรับนิสิตปริญญาตรี

1. ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการระรานทางไซเบอร์ (Cyber Bully) สำหรับนิสิตปริญญาตรี
2. ศึกษาตัวบ่งชี้ที่แสดงถึงการระรานทางไซเบอร์ จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสังเคราะห์ตัวบ่งชี้การระรานทางไซเบอร์ (Cyber Bully) สำหรับนิสิตปริญญาตรี

3. สรุปผลการสังเคราะห์ตัวบ่งชี้และเขียนนิยามการระรานทางไซเบอร์ที่ได้ในแต่ละตัวบ่งชี้ และเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบขั้นต้น เพื่อขอคำแนะนำในส่วนที่ยังบกพร่องและนำมาปรับปรุงแก้ไข

ระยะที่ 2 ขั้นตอนของการสร้างแบบวัดการระรานทางไซเบอร์ สำหรับนิสิตปริญญาตรี

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบวัดการระรานทางไซเบอร์ (Cyber Bully) สำหรับนิสิตปริญญาตรี
2. ศึกษารูปแบบ วิธีการสร้างแบบวัด จากทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. สร้างข้อคำถามการระรานทางไซเบอร์ (Cyber Bully) ตามตัวบ่งชี้และนิยามศัพท์
4. นำแบบวัดการระรานทางไซเบอร์ สำหรับนิสิตปริญญาตรีที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบขั้นต้น เพื่อขอคำแนะนำในส่วนที่ยังบกพร่องและนำมาปรับปรุงแก้ไข

ระยะที่ 3 ขั้นตอนของการหาคุณภาพและสร้างเกณฑ์ปกติของแบบวัดการระรานทางไซเบอร์ สำหรับนิสิตปริญญาตรี

1. นำแบบวัดการระรานทางไซเบอร์ สำหรับนิสิตปริญญาตรีที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญทางการวัดและประเมินผลการศึกษา จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบวัด และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป
2. การหาคุณภาพของแบบวัดครั้งที่ 1 กับนิสิตปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัยนเรศวร จำนวน 60 คน มหาวิทยาลัยมหิดล จำนวน 60 คน มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 60 คน และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวน 60 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 240 คน เพื่อวิเคราะห์หาคุณภาพรายข้อ ด้านอำนาจจำแนก แล้วเสนอผลที่ได้ต่ออาจารย์ที่ปรึกษา
3. คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกผ่านเกณฑ์ มาจัดเป็นแบบวัดการระรานทางไซเบอร์ (Cyber Bully) สำหรับนิสิตปริญญาตรีฉบับใหม่
4. การหาคุณภาพของแบบวัดครั้งที่ 2 กับนิสิตปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัยนเรศวร จำนวน 60 คน มหาวิทยาลัยมหิดล จำนวน 60 คน มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 60 คน และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวน 60 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 240 คน เพื่อวิเคราะห์หาคุณภาพรายข้อ ด้านอำนาจจำแนก และหาคุณภาพทั้งฉบับ ด้านความเชื่อมั่น ด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Method) และด้านความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Second Order Confirmatory Factor Analysis)
5. การสร้างเกณฑ์ปกติ (Norms) เป็นคะแนนที่จะบอกระดับพฤติกรรมของนิสิตว่าอยู่ในระดับใด โดยแสดงเป็นคะแนนมาตรฐาน T ปกติ (Normalized T-Score) กับนิสิตปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัยนเรศวร

จำนวน 120 คน มหาวิทยาลัยมหิดล จำนวน 120 คน มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 120 คน และ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวน 120 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 480 คน

6. จัดพิมพ์แบบวัดฉบับสมบูรณ์ของแบบวัดการระรานทางไซเบอร์ สำหรับนิติตปริญาตรี การรายงานผลและจัดทำรูปเล่ม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการวิจัย จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลการวิจัยจากนิติตปริญาตรีจากมหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยนเรศวร และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

2. ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับทางมหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยนเรศวร และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยทางออนไลน์ โดยใช้ระบบ Google Form ในการสร้างแบบวัดและเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อหาคุณภาพ และสร้างเกณฑ์ปกติของแบบวัด

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน

1.1 ค่าเฉลี่ย (mean)

1.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruency: IOC) โดยใช้ของโรวินELLIและแฮมเบลตัน (Rowinelli & Hambleton, 1977 อ้างถึงใน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543)

2.2 ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ของแบบวัดการระรานทางไซเบอร์ของนิติตปริญาตรี โดยใช้ Item Total Correlation

2.3 ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Second Order Confirmatory Factor Analysis : CFA) ด้วยโปรแกรม Mplus เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง โดยการพิจารณาค่าดัชนีที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลของการวัดกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2.4 ความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha-coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1951 อ้างถึงใน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543)

3. สถิติที่ใช้ในการสร้างเกณฑ์ปกติ

3.1 การหาดำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ (Percentile Rank)

3.2 การหาคะแนน T ปกติ (Normalized T-Score)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การระรานทางไซเบอร์

ผลการสังเคราะห์ตัวบ่งชี้และนิยามศัพท์ที่ได้ ผู้วิจัยได้นำมาสร้างเป็นแบบวัดการระรานทางไซเบอร์สำหรับนิสิตปริญญาตรี ได้ข้อคำถามทั้งหมดจำนวน 39 ข้อคำถาม

ตารางที่ 1 แสดงข้อคำถามของแบบวัดการระรานทางไซเบอร์ สำหรับนิสิตปริญญาตรี

ที่	ข้อคำถามการระรานทางไซเบอร์
องค์ประกอบที่ 1 ด้านการโจมตี (Attack)	
ตัวบ่งชี้ที่ 1 การนินทาหรือด่าทอหรือละเมิดผู้อื่น	
1	ท่านกล่าวว่าร้ายนินทาหลังผู้อื่นผ่านสื่อสังคมออนไลน์
2	ท่านใช้คำหยาบคายด่าทอผู้อื่นผ่านสื่อสังคมออนไลน์
3	ท่านล้อพฤติกรรมหรือการกระทำของผู้อื่นที่ไม่ดีและเป็นที่ยับยัยผ่านสื่อสังคมออนไลน์
4	ท่านล้อเลียนสภาพบกพร่องทางร่างกายของผู้อื่นผ่านสื่อสังคมออนไลน์
5	ท่านกล่าวถึงผู้อื่นให้ได้รับความอับอายเสื่อมเสียชื่อเสียงผ่านสื่อสังคมออนไลน์
ตัวบ่งชี้ที่ 2 การสร้างกลุ่มเพื่อโจมตีผู้อื่น	
6	ท่านร่วมกับเพื่อนสร้างกลุ่มเพื่อกล่าวหาผู้อื่นที่ไม่เป็นความจริงผ่านสื่อสังคมออนไลน์
7	ท่านร่วมกับเพื่อนสร้างกลุ่มเพื่อให้ร้ายผู้อื่นที่ท่านไม่ชอบผ่านสื่อสังคมออนไลน์
8	ท่านร่วมกับเพื่อนสร้างกลุ่มเฉพาะเพื่อโจมตีผู้อื่นผ่านสื่อสังคมออนไลน์
ตัวบ่งชี้ที่ 3 การลบหรือกีดกันผู้อื่นออกจากกลุ่ม	
9	ท่านลบผู้อื่นที่ท่านไม่ชอบออกจากความเป็นเพื่อนในสื่อสังคมออนไลน์
10	ท่านกีดกันผู้อื่นที่ไม่ชอบออกจากกลุ่มผ่านสื่อสังคมออนไลน์
11	ท่านสั่งหรือชักชวนให้เพื่อนลบผู้อื่นที่ท่านไม่ชอบออกจากความเป็นเพื่อนบนสื่อสังคมออนไลน์
12	ท่านสั่งหรือชักชวนให้เพื่อนกีดกันผู้อื่นที่ท่านไม่ชอบออกจากกลุ่มบนสื่อสังคมออนไลน์
องค์ประกอบที่ 2 ด้านการใส่ร้ายป้ายสี (Slander)	
ตัวบ่งชี้ที่ 1 การหักหลัง (blackmail) กัน	
13	ท่านนำชื่อพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิดของผู้อื่นไปเปิดเผยหรือส่งต่อผ่านสื่อสังคมออนไลน์
14	ท่านนำข้อความ ภาพ หรือวิดีโอที่เป็นความลับของผู้อื่นไปเปิดเผยหรือส่งต่อผ่านสื่อสังคมออนไลน์

ที่	ข้อคำถามการระรานทางไซเบอร์
15	ท่านนำความลับที่ทำให้abayและเสียของผู้อื่นไปเปิดเผยหรือส่งต่อผ่านสื่อสังคมออนไลน์
16	ท่านนำข้อมูลส่วนตัวของผู้อื่นไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาตผ่านสื่อสังคมออนไลน์
17	ท่านแลกเปลี่ยนความลับของผู้อื่นกับบุคคลที่สามผ่านสื่อสังคมออนไลน์
ตัวบ่งชี้ที่ 2 การหมิ่นประมาทผู้อื่น	
18	ท่านใส่ความผู้อื่นให้เสื่อมเสียชื่อเสียงต่อบุคคลที่สามผ่านสื่อสังคมออนไลน์
19	ท่านใส่ร้ายผู้อื่นให้บุคคลที่สามเกลียดชังผ่านสื่อสังคมออนไลน์
20	ท่านตัดต่อภาพวิดีโอที่เสื่อมเสียชื่อเสียงของผู้อื่นที่ไม่เป็นความจริงไปเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์
21	ท่านนำภาพของผู้อื่นที่เสื่อมเสียไปเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์
22	ท่านเผยแพร่หรือปล่อยข่าวลือที่ไม่เป็นความจริงให้ผู้อื่นเป็นที่abayผ่านสื่อสังคมออนไลน์
องค์ประกอบที่ 3 ด้านการก่อกวน (Harassment)	
ตัวบ่งชี้ที่ 1 การหลอกลวง	
23	ท่านใช้ข้อมูลลวงผู้อื่นให้เข้าใจผิดผ่านสื่อสังคมออนไลน์
24	ท่านแสดงข้อความอันเป็นเท็จเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจผิดผ่านสื่อสังคมออนไลน์
25	ท่านปกปิดข้อความเป็นจริงเพื่อให้ผู้อื่นหลงเชื่อในสิ่งที่ เป็นเท็จผ่านสื่อสังคมออนไลน์
ตัวบ่งชี้ที่ 2 การปลอมตัวเป็นผู้อื่น	
26	ท่านสร้างบัญชีผู้ใช้ (account) ปลอมขึ้นมาใช้ในการสนทนาผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์
27	ท่านแอบอ้างชื่อผู้อื่นในการสนทนาผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์
28	ท่านนำชื่อผู้อื่นไปแอบอ้างในทางที่เสื่อมเสียผ่านสื่อสังคมออนไลน์
29	ท่านแอบอ้างและนำภาพผู้อื่นมาปลอมแปลงผ่านสื่อสังคมออนไลน์
30	ท่านแอบอ้างชื่อผู้อื่นเพื่อไปหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์
31	ท่านแอบอ้างชื่อผู้อื่นเพื่อให้รายบุคคลที่สามผ่านสื่อสังคมออนไลน์
ตัวบ่งชี้ที่ 3 การล้อเลียนหรือข่มขู่ผู้อื่น	
32	ท่านหยอกล้อหรือยั่วโมโหผู้อื่นผ่านสื่อสังคมออนไลน์
33	ท่านแสดงความก้าวร้าวต่อผู้อื่นผ่านสื่อสังคมออนไลน์
34	ท่านใช้ข้อความหรือรูปภาพเพื่อข่มขู่ผู้อื่นผ่านสื่อสังคมออนไลน์
35	ท่านเข้าไปมีส่วนร่วมในการรังแกผู้อื่นผ่านสื่อสังคมออนไลน์
36	ท่านล้อเลียนผู้อื่นเพื่อให้เกิดความabayผ่านสื่อสังคมออนไลน์
ตัวบ่งชี้ที่ 4 การส่งข้อความก่อกวนผู้อื่น	
37	ท่านส่งข้อความซ้ำ ๆ ในพื้นที่ส่วนตัวเพื่อรบกวนผู้อื่นผ่านสื่อสังคมออนไลน์

ที่	ข้อคำถามการระรานทางไซเบอร์
38	ท่านส่งข้อความเพื่อรบกวนผู้อื่นให้เกิดความรำคาญหรืออับอายผ่านสื่อสังคมออนไลน์
39	ท่านส่งข้อความที่เป็นเหตุทำให้ผู้อื่นเกิดความเสียหายผ่านสื่อสังคมออนไลน์

ตอนที่ 2 ผลการหาคุณภาพของแบบวัดการระรานทางไซเบอร์ สำหรับนิสิตปริญญาตรี

2.1 คุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

พบว่า แบบวัดการระรานทางไซเบอร์ ทั้ง 3 องค์ประกอบ 9 ตัวบ่งชี้ 39 ข้อคำถาม ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.60 – 1.00 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.50 สรุปได้ว่าแบบวัดการระรานทางไซเบอร์ที่สร้างขึ้นมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาผ่านเกณฑ์ทุกข้อคือ ข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์ทุกข้อ

2.2 คุณภาพด้านอำนาจจำแนก

พบว่า แบบวัดการระรานทางไซเบอร์ สำหรับนิสิตปริญญาตรี มีค่าอำนาจจำแนก ครั้งที่ 1 อยู่ระหว่าง .425 - .880 และค่าอำนาจจำแนก ครั้งที่ 2 อยู่ระหว่าง .665 - .912 ซึ่งผ่านเกณฑ์ทุกข้อทั้ง 2 ครั้ง จำนวน 39 ข้อ แสดงว่าแบบวัดการระรานทางไซเบอร์มีอำนาจจำแนกตามเกณฑ์ทุกข้อ

2.3 คุณภาพด้านความเชื่อมั่น

พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการระรานทางไซเบอร์ จำนวน 39 ข้อ พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .992 เมื่อพิจารณาค่าความเชื่อมั่นในแต่ละองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่ 1 ด้านการโจมตี (Attack) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .972 องค์ประกอบที่ 2 ด้านการใส่ร้ายป้ายสี (Slander) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .978 และองค์ประกอบที่ 3 ด้านการก่อกวน (Harassment) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .984

2.4 คุณภาพด้านความตรงเชิงโครงสร้าง

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) ของโมเดลการระรานทางไซเบอร์ (Cyber Bully) (n=240)

	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Y6	Y7	Y8	Y9
Y1	1.000								
Y2	.696**	1.000							
Y3	.611**	.500**	1.000						
Y4	.653**	.685**	.561**	1.000					
Y5	.596**	.560**	.482**	.564**	1.000				
Y6	.522**	.594**	.460**	.742**	.587**	1.000			
Y7	.735**	.704**	.653**	.800**	.700**	.737**	1.000		
Y8	.709**	.739**	.606**	.792**	.625**	.759**	.848**	1.000	

	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Y6	Y7	Y8	Y9
Y9	.535**	.490**	.548**	.667**	.486**	.592**	.653**	.654**	1.000

**มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 2 พบว่า ตัวบ่งชี้การระรานทางไซเบอร์ (Cyber Bully) ทั้ง 9 ตัวบ่งชี้ มีจำนวน 45 คู่ โดยมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวก ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .482 - .848 ทั้งนี้ตัวบ่งชี้ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดคือ ตัวบ่งชี้ที่ 7 การปลอมตัวเป็นผู้อื่นกับตัวบ่งชี้ที่ 8 การล้อเลียนหรือข่มขู่ผู้อื่นมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.848 ส่วนตัวบ่งชี้ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุดคือ ตัวบ่งชี้ที่ 3 การลบหรือกีดกันผู้อื่นออกจากกลุ่มกับตัวบ่งชี้ที่ 5 การหมิ่นประมาทผู้อื่น มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.482

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ของโมเดลการระรานทางไซเบอร์ (Cyber Bully) (n=240)

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้	น้ำหนักองค์ประกอบ			
	Factor loading	SE	t	R ²
1. ด้านการโจมตี (Attack)	0.944	0.018	52.490*	0.892
1.1 การินทาหรือด่าทอหรือละเมิดผู้อื่น	0.835	0.025	33.028*	0.696
1.2 การสร้างกลุ่มเพื่อโจมตีผู้อื่น	0.818	0.025	32.169*	0.669
1.3 การลบหรือกีดกันผู้อื่นออกจากกลุ่ม	0.677	0.038	17.769*	0.459
2. ด้านการใส่ร้ายป้ายสี (Slander)	0.993	0.001	1197.938*	0.986
2.1 การหักหลัง (blackmail) กัน	0.880	0.017	50.822*	0.774
2.2 การหมิ่นประมาทผู้อื่น	0.755	0.031	24.110*	0.570
3. ด้านการก่อกวน (Harassment)	0.991	0.001	876.064*	0.983
3.1 การหลอกลวง	0.814	0.023	34.956*	0.663
3.2 การปลอมตัวเป็นผู้อื่น	0.924	0.012	80.322*	0.854
3.3 การล้อเลียนหรือข่มขู่ผู้อื่น	0.923	0.012	75.845*	0.852
3.4 การส่งข้อความก่อกวนผู้อื่น	0.695	0.035	19.843*	0.483

ดัชนีความสอดคล้อง $\chi^2 = 30.341$, $p = .065$, CFI=.994, TLI=.989, RMSEA=.046, SRMR=.019

*มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

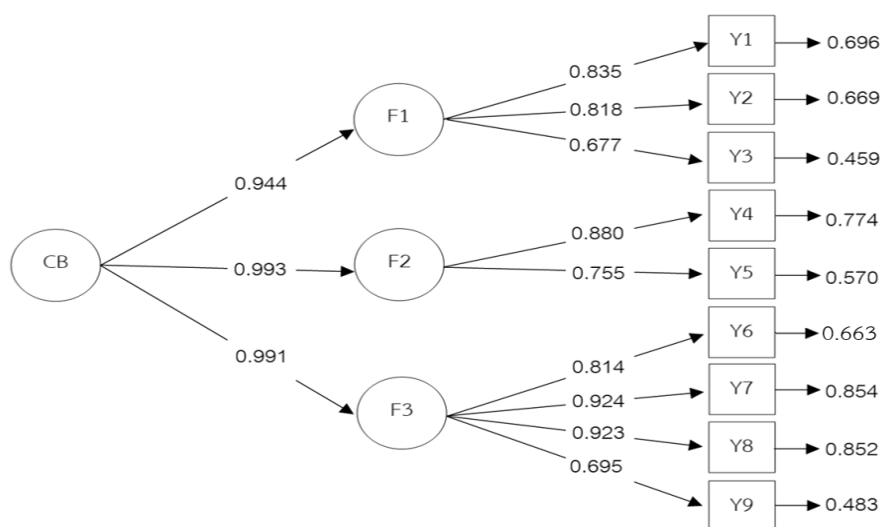
จากตาราง 3 พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้การกระรานทางไซเบอร์ (Cyber Bully) สำหรับนิสิตปริญญาตรีทั้ง 9 ตัวบ่งชี้ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.677 – 0.991 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกตัวบ่งชี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า

องค์ประกอบที่ 1 ด้านการโจมตี (Attack) ซึ่งประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.677 - 0.835 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกตัวบ่งชี้ แสดงว่า ทั้ง 3 ตัวบ่งชี้ เป็นตัวบ่งชี้ด้านการโจมตี (Attack) โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุดคือ ตัวบ่งชี้ที่ 1 การนินทาหรือด่าทอหรือละเมิดผู้อื่น ($a=0.835$) และตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบต่ำสุดคือ ตัวบ่งชี้ที่ 3 การลบหรือกีดกันผู้อื่นออกจากกลุ่ม ($a=0.677$) ทั้งนี้ทั้ง 3 ตัวบ่งชี้ มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ เท่ากับ 0.696, 0.669 และ 0.459 ตามลำดับ

องค์ประกอบที่ 2 ด้านการใส่ร้ายป้ายสี (Slander) ซึ่งประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.755 - 0.880 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกตัวบ่งชี้ แสดงว่า ทั้ง 2 ตัวบ่งชี้ เป็นตัวบ่งชี้ของด้านการใส่ร้ายป้ายสี (Slander) โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุดคือ ตัวบ่งชี้ที่ 4 การหักหลังกัน (Blackmail) ($a=0.880$) และตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบต่ำสุดคือ ตัวบ่งชี้ที่ 5 การหมิ่นประมาทผู้อื่น ($a=0.755$) ทั้งนี้ทั้ง 2 ตัวบ่งชี้ มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ เท่ากับ 0.774 และ 0.570 ตามลำดับ

องค์ประกอบที่ 3 ด้านการก่อกวน (Harassment) ซึ่งประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.695 – 0.924 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกตัวบ่งชี้ แสดงว่า ทั้ง 4 ตัวบ่งชี้ เป็นตัวบ่งชี้ของด้านการก่อกวน (Harassment) โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุดคือ ตัวบ่งชี้ที่ 7 การปลอมตัวเป็นผู้อื่น ($a=0.924$) และตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบต่ำสุดคือ ตัวบ่งชี้ที่ 9 การส่งข้อความก่อกวนผู้อื่น ($a=0.695$) ทั้งนี้ทั้ง 4 ตัวบ่งชี้ มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ เท่ากับ 0.814, 0.924, 0.923 และ 0.695 ตามลำดับ

ค่าดัชนีความสอดคล้องของโมเดล ประกอบด้วย ค่าสถิติ Chi-square = 30.341, p-value = 0.065 ซึ่งไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ ค่า CFI = .994, TLI = .989, RMSEA = .046 และ SRMR = .019 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ค่าสถิติวัดระดับความสอดคล้องคือ โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และมีความตรงเชิงโครงสร้าง และสามารถสร้างโมเดลการวัดการกระรานทางไซเบอร์ (Cyber Bully) สำหรับนิสิตปริญญาตรี แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลการวัดการระรานทางไซเบอร์ (Cyber Bully) สำหรับนิสิตปริญญาตรี

ตอนที่ 3 ผลการสร้างเกณฑ์ปกติ (Norms) ของแบบวัดการระรานทางไซเบอร์ สำหรับนิสิตปริญญาตรี

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์เกณฑ์ปกติ (Norms) เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินผลการวัดการระรานทางไซเบอร์ (Cyber Bully) สำหรับนิสิตปริญญาตรี (n=480)

คะแนนดิบ (Raw Score)	จำนวน (คน)	เปอร์เซ็นต์ไทล์ (Percentile)	คะแนนมาตรฐานที่ (Normalized T-score)	ระดับการระราน ทางไซเบอร์
67 คะแนนขึ้นไป	121	P _{75.00} ขึ้นไป	T ₅₇ ขึ้นไป	สูง
52 – 66 คะแนน	123	P _{50.00} – P _{74.99}	T ₅₁ – T ₅₆	ค่อนข้างสูง
47 – 51 คะแนน	137	P _{25.00} – P _{49.99}	T ₄₅ – T ₅₀	ปานกลาง
น้อยกว่า 47 คะแนน	99	น้อยกว่า P _{25.00}	น้อยกว่า T ₄₅	ต่ำ

จากตาราง 4 พบว่า นิสิตปริญญาตรีส่วนใหญ่มีระดับการระรานทางไซเบอร์อยู่ในระดับปานกลาง และเกณฑ์ปกติในการแบ่งระดับการระรานทางไซเบอร์สำหรับนิสิตปริญญาตรีจำแนกออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ การระรานทางไซเบอร์ในระดับสูง มีคะแนนดิบตั้งแต่ 67 คะแนนขึ้นไป มีช่วงคะแนนเปอร์เซ็นต์ไทล์ 75.00 ขึ้นไป และมีช่วงคะแนนที่ปกติ 57 ขึ้นไป

การระรานทางไซเบอร์ ในระดับค่อนข้างสูง มีคะแนนดิบตั้งแต่ 52 - 66 คะแนน มีช่วงคะแนนเปอร์เซ็นต์ไทล์อยู่ระหว่าง 50.00 – 74.99 และมีช่วงคะแนนที่ปกติ ระหว่าง 51 - 56

การระรานทางไซเบอร์ ในระดับปานกลาง มีคะแนนดิบตั้งแต่ 47 - 51 คะแนน มีช่วงคะแนนเปอร์เซ็นต์ไทล์อยู่ระหว่าง 25.00 – 49.99 และมีช่วงคะแนนที่ปกติ ระหว่าง 45 - 50

การระรานทางไซเบอร์ ในระดับต่ำ มีคะแนนดินน้อยกว่า 47 คะแนน มีช่วงคะแนนเปอร์เซ็นต์น้อยกว่า 25.00 และมีช่วงคะแนนที่ปกติต่ำกว่า 45

อภิปรายผล

ผลการวิจัยในครั้งนี้พบประเด็นและข้อสังเกตที่น่าสนใจสามารถนำมาสรุปและอภิปรายผลการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การระรานทางไซเบอร์ สำหรับนิสิตปริญญาตรี

การระรานทางไซเบอร์ (Cyber Bully) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ 9 ตัวบ่งชี้ ซึ่งได้มาจากการที่ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ตัวบ่งชี้และนิยามศัพท์การระรานทางไซเบอร์ (Cyber Bully) จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการระรานทางไซเบอร์ (Cyber Bully) เป็นปัญหาและถือว่าเป็นภัยเงียบที่กำลังคุกคามสังคมในปัจจุบัน จึงได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการได้ศึกษาประเด็นดังกล่าวว่า การระรานทางไซเบอร์ (Cyber Bully) เป็นพฤติกรรมหรือการกระทำที่ใช้การสื่อสารผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือในการรังแกผู้อื่น เพื่อบ่มในการส่งผลกระทบทางจิตใจและสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่น โดยการโจมตี การใส่ร้ายป้ายสี และการก่อกวน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐรัชต์ สาเมาะ (2556) ได้ศึกษาการรับรู้ของเยาวชนต่อการรังแกในพื้นที่ไซเบอร์ โดยการรังแกในพื้นที่ไซเบอร์ เป็นการใช้โทรศัพท์มือถือหรืออินเทอร์เน็ตในการทำร้ายกัน ซึ่งส่งผลกระทบทั้งในระดับบุคคล และระดับปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และยังสอดคล้องกับ รัตติยา ดินน้ำจืด (2560) และนันทมน ทับทิมไทย (2563) ที่กล่าวว่า การรังแก คุกคาม หรือก่อกวนผู้อื่นโดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ช่องทางการสื่อสารออนไลน์ เป็นการกระทำที่หวังผลให้ผู้อื่นเกิดผลกระทบในทางลบ ทำให้ผู้อื่นเสียหาย อับอาย และส่งผลต่อสภาพจิตใจของผู้ถูกรังแก ซึ่งอาจนำไปสู่การฆ่าตัวตายได้ในที่สุด

2. ผลการหาคุณภาพของแบบวัดการระรานทางไซเบอร์ สำหรับนิสิตปริญญาตรี

เมื่อทำการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดการระรานทางไซเบอร์ สำหรับนิสิตปริญญาตรี พบว่า โมเดลการระรานทางไซเบอร์ เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า

องค์ประกอบที่ 1 ด้านการโจมตี (Attack) ซึ่งประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ มีค่าอำนาจประกอบอยู่ระหว่าง 0.677 - 0.835 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกตัวบ่งชี้ แสดงว่า ทั้ง 3 ตัวบ่งชี้ เป็นตัวบ่งชี้ด้านการโจมตี (Attack) โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าอำนาจประกอบสูงสุดคือ ตัวบ่งชี้ที่ 1 การนินทาหรือด่าทอหรือละเมิดผู้อื่น ($a=0.835$) และตัวบ่งชี้ที่มีค่าอำนาจประกอบต่ำสุดคือ ตัวบ่งชี้ที่ 3 การลบหรือกีดกันผู้อื่นออกจากกลุ่ม ($a=0.677$) ทั้งนี้ทั้ง 3 ตัวบ่งชี้ มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ เท่ากับ 0.696, 0.669 และ 0.459 ตามลำดับ โดยองค์ประกอบที่ 1 ด้านการโจมตี (Attack) มีค่าอำนาจประกอบสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับ ณัฐฐา วินิจนัยภาค (2560) ได้ศึกษาทัศนคติของเด็กและเยาวชนไทยต่อพฤติกรรมการเล่นแกล้งบนโลก

ไซเบอร์ พบว่า เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 29.18 ระบุว่า พฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์เป็นการโพสต์คำทอ พุดจา ส่อเสียด เป็นทัศนคติของเด็กและเยาวชนไทยต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ที่สูงสุด และยังสอดคล้องกับ อนุพงศ์ สุขเกษม (2563) ได้ศึกษาพฤติกรรมและเจตคติต่อการระรานทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนโพสต์หรือแสดงความคิดเห็นด้วยข้อความหยาบคายหรือคำทอผู้อื่นมากที่สุดเช่นกัน

องค์ประกอบที่ 2 ด้านการใส่ร้ายป้ายสี (Slander) ซึ่งประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.755 - 0.880 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกตัวบ่งชี้ แสดงว่าทั้ง 2 ตัวบ่งชี้ เป็นตัวบ่งชี้ของด้านการใส่ร้ายป้ายสี (Slander) โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุดคือ ตัวบ่งชี้ที่ 4 การหักหลัง (Blackmail) กัน ($a=0.880$) และตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบต่ำสุดคือ ตัวบ่งชี้ที่ 5 การหมิ่นประมาทผู้อื่น ($a=0.755$) ทั้งนี้ทั้ง 2 ตัวบ่งชี้ มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ เท่ากับ 0.774 และ 0.570 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ ธันยากร ตุดเกื้อ (2557) ได้ศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้พฤติกรรมการรังแกบนโลกไซเบอร์ของเยาวชนในจังหวัดสงขลา พบว่า ตัวบ่งชี้พฤติกรรมการรังแกบนโลกไซเบอร์ของเยาวชนในจังหวัดสงขลา โดยมีองค์ประกอบด้านการหมิ่นประมาทผู้อื่น และด้านการนำความลับที่เป็นข้อมูลส่วนตัวหรือข้อมูลของผู้อื่นไปเปิดเผย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด และยังสอดคล้องกับ Carroll (2006) กล่าวว่า การนำข้อมูลส่วนตัวหรือข้อมูลที่เป็นความลับ หรือการแชร์ข้อมูลภาพวิดีโอของผู้อื่นที่ไม่เป็นความจริงไปเปิดเผยในพื้นที่สาธารณะบนสังคมออนไลน์ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นพฤติกรรมที่เป็นการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ที่มีอยู่ในสังคมออนไลน์ในปัจจุบัน

องค์ประกอบที่ 3 ด้านการก่อกวน (Harassment) ซึ่งประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.695 - 0.924 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกตัวบ่งชี้ แสดงว่าทั้ง 4 ตัวบ่งชี้ เป็นตัวบ่งชี้ของด้านการก่อกวน (Harassment) โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุดคือ ตัวบ่งชี้ที่ 7 การปลอมตัวเป็นผู้อื่น ($a=0.924$) และตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบต่ำสุดคือ ตัวบ่งชี้ที่ 9 การส่งข้อความก่อกวนผู้อื่น ($a=0.695$) ทั้งนี้ทั้ง 4 ตัวบ่งชี้ มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ เท่ากับ 0.814, 0.924, 0.923 และ 0.695 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ ณัฐฐา วินิจนัยภาค (2560) ได้ศึกษาทัศนคติของเด็กและเยาวชนไทยต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ พบว่า เด็กและเยาวชนร้อยละ 17.04 ระบุว่า พฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์เป็นการแอบอ้าง การสวมรอย หรือปลอมแปลงเป็นผู้อื่น และร้อยละ 14.30 ระบุว่าเป็นการหลอกลวง ฉ้อโกง ต้มตุ๋น ซึ่งเป็นทัศนคติของเด็กและเยาวชนไทยต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ และยังสอดคล้องกับ Donegan (2012) ได้ศึกษาพฤติกรรมการข่มขู่และการกลั่นแกล้งบนอินเทอร์เน็ต ผลการศึกษาพบว่า การทำให้เรื่องของบุคคลอื่นเป็นเรื่องตลกบนอินเทอร์เน็ต หรือการปลอมเป็นบุคคลอื่นผ่านทางอีเมล หรือเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นพฤติกรรมก่อกวน ข่มขู่ และการรังแก ซึ่งส่งผลให้เกิดผลกระทบทางจิตใจอย่างถาวร

3. ผลการสร้างเกณฑ์ปกติ (Norms) ของแบบวัดการระรานทางไซเบอร์ สำหรับนิสิตปริญญาตรี

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากนิสิต จำนวน 480 คน ที่ได้ทำแบบวัดการระรานทางไซเบอร์ สำหรับนิสิตปริญญาตรี มีคะแนนดิบอยู่ระหว่าง 39 ถึง 139 คะแนน มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 59.63 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 18.29

เกณฑ์ปกติในการแบ่งระดับการระรานทางไซเบอร์ สำหรับนิสิตปริญญาตรีจำแนกออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่

การระรานทางไซเบอร์ ในระดับสูง มีคะแนนดิบตั้งแต่ 67 คะแนนขึ้นไป มีจำนวน 121 คน มีช่วงคะแนนเปอร์เซ็นต์ไทล์ 75.00 ขึ้นไป และมีช่วงคะแนนที่ปกติ 57 ขึ้นไป หมายถึง นิสิตมีผลการวัดการระรานทางไซเบอร์ (Cyber Bully) อยู่ในระดับสูง โดยมีคะแนนอยู่ในกลุ่ม 25% ที่มีคะแนนสูงสุดเมื่อเทียบกับนิสิตทั้งหมด หรือมีการระรานทางไซเบอร์มากกว่าคนอื่น 75% เมื่อเทียบกับนิสิตทั้งหมด ทั้งนี้ควรได้รับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมแก้ไขการระรานทางไซเบอร์ ในตัวบ่งชี้ที่มีคะแนนสูง

การระรานทางไซเบอร์ ในระดับค่อนข้างสูง มีคะแนนดิบตั้งแต่ 52 - 66 คะแนน มีจำนวน 123 คน มีช่วงคะแนนเปอร์เซ็นต์ไทล์อยู่ระหว่าง 50.00 - 74.99 และมีช่วงคะแนนที่ปกติ ระหว่าง 51 - 56 ซึ่งหมายถึง นิสิตมีผลการวัดการระรานทางไซเบอร์ อยู่ในระดับค่อนข้างสูง แต่มีคะแนนต่ำกว่ากลุ่ม 25% ที่มีคะแนนสูงสุดเมื่อเทียบกับนิสิตทั้งหมด ทั้งนี้ควรได้รับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมแก้ไขการระรานทางไซเบอร์ (Cyber Bully) ในตัวบ่งชี้ที่มีคะแนนสูง

การระรานทางไซเบอร์ ในระดับปานกลาง มีคะแนนดิบตั้งแต่ 47 - 51 คะแนน มีจำนวน 137 คน มีช่วงคะแนนเปอร์เซ็นต์ไทล์อยู่ระหว่าง 25.00 - 49.99 และมีช่วงคะแนนที่ปกติ ระหว่าง 45 - 50 ซึ่งหมายถึง นิสิตมีผลการวัดการระรานทางไซเบอร์อยู่ในระดับปานกลาง แต่มีคะแนนมากกว่ากลุ่ม 25% ที่มีคะแนนต่ำสุดเมื่อเทียบกับนิสิตทั้งหมด ทั้งนี้ควรได้รับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมแก้ไขการระรานทางไซเบอร์ ในตัวบ่งชี้ที่มีคะแนนสูง

การระรานทางไซเบอร์ ในระดับต่ำ มีคะแนนดิบน้อยกว่า 47 คะแนน มีจำนวน 99 คน มีช่วงคะแนนเปอร์เซ็นต์ไทล์น้อยกว่า 25.00 และมีช่วงคะแนนที่ปกติต่ำกว่า 45 ซึ่งหมายถึง นิสิตมีผลการวัดการระรานทางไซเบอร์อยู่ในระดับต่ำ โดยมีคะแนนอยู่ในกลุ่ม 25% ที่มีคะแนนต่ำสุดเมื่อเทียบกับนิสิตทั้งหมด หรือมีการระรานทางไซเบอร์น้อยกว่าคนอื่น 75% เมื่อเทียบกับนิสิตทั้งหมด

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกระจายข้อมูล (C.V.) มีค่าเท่ากับ 30.67 ค่าความเบ้ (Skewness) มีค่าเท่ากับ 1.658 ส่วนค่าความโด่ง (Kurtosis) มีค่าเท่ากับ 2.656 ซึ่งค่าสถิติต่าง ๆ เหล่านี้บ่งบอกได้นิสิตระดับปริญญาตรีส่วนใหญ่มีการระรานทางไซเบอร์ที่แตกต่างกันออกไป และพบว่านิสิตส่วนใหญ่จะมีระดับการระรานทางไซเบอร์ อยู่ในระดับปานกลาง แต่ก็มีนิสิตที่มีระดับการระรานทางไซเบอร์อยู่ในระดับค่อนข้างสูงกับระดับสูงรวมกันแล้วมีจำนวน 244 คน จากจำนวนนิสิตทั้งหมด 480 คน แสดงให้เห็นว่าควรจะต้องตระหนักและแก้ไขเพื่อลดพฤติกรรมดังกล่าวของนิสิตต่อไป อีกทั้งผู้วิจัยใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage

Random Sampling) จากสถาบันอุดมศึกษาครอบคลุมทั้ง 4 ภูมิภาค มีจำนวนทั้งสิ้น 480 คน ซึ่งมีจำนวนมากพอที่จะเป็นตัวแทนที่ดีของประชากรและมีเกณฑ์ปกติที่เชื่อมั่นได้ โดยสอดคล้องกับแนวคิดของลัทธิสายยศ และอังคณา สายยศ (2543) กล่าวว่า การสร้างเกณฑ์ปกติต้องใช้กลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เพื่อความเป็นตัวแทนที่ดี และต้องมีจำนวนมากพอที่จะเป็นตัวแทนของประชากร เพื่อที่จะทำให้เกณฑ์ปกติเชื่อมั่นได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

แบบวัดการระรานทางไซเบอร์ และเกณฑ์การประเมินสามารถนำไปใช้ในการประเมินนิสิตระดับปริญญาตรีได้ และผลที่ได้จากการประเมินทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้บริหารสามารถนำข้อมูลไปปรับใช้หรือพัฒนานิสิตให้เกิดการระรานทางไซเบอร์ให้น้อยที่สุด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยในครั้งนี้ได้สร้างแบบวัดการระรานทางไซเบอร์ ซึ่งทำให้ได้โมเดลการวัดการระรานทางไซเบอร์ สำหรับนิสิตปริญญาตรี ซึ่งควรจะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการระรานทางไซเบอร์ ซึ่งจะทำให้ทราบตัวแปรหรือสารสนเทศในการพัฒนาให้นิสิตเกิดการระรานทางไซเบอร์ให้น้อยที่สุด
2. การวิจัยในครั้งนี้ได้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การระรานทางไซเบอร์ สำหรับนิสิตปริญญาตรี ซึ่งควรศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การระรานทางไซเบอร์ สำหรับกลุ่มตัวอย่างในระดับอื่น ๆ เนื่องจากการระรานทางไซเบอร์ เป็นพฤติกรรมหรือการกระทำที่ใช้การสื่อสารผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือในการรังแกผู้อื่น เพื่อมุ่งในการส่งผลกระทบทางจิตใจและสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่น

รายการอ้างอิง/References

- ณัฐธา วินิจนัยภาค. (2560). *ทัศนคติของเด็กและเยาวชนไทยต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์*. สืบค้นเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2564 จาก <https://nidapoll.nida.ac.th/data/survey/uploads/FILE-1603871940213.pdf>.
- ณัฐรัชต์ สาเมาะ. (2556). *การรับรู้ของเยาวชนต่อการรังแกในพื้นที่ไซเบอร์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยมหิดล, สังคมศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข.
- ธัญญากร ตุดเกื้อ. (2557). *การพัฒนาตัวบ่งชี้พฤติกรรมกรรังแกบนโลกไซเบอร์ของเยาวชนในจังหวัดสงขลา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). *โมเดลลิสเรล: สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- นันทมน ทับทิมไทย. (2563). อิทธิพลของความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ที่มีต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดชลบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยบูรพา, สาขาวิชาวิจัย วัฒนและสถิติ การศึกษา.
- รัตติยา ดินน้ำจืด. (2560). พฤติกรรมการรังแกผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยบูรพา, คณะรัฐศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารงาน ยุติธรรมและสังคม.
- ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. (2543). เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สุวีริยา สาสน์.
- ศิวพร ปกป้อง และ วิมลทิพย์ มุสิกพันธ์. (2553). ปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมการกระทำความรุนแรงทั้งทางกายภาพและการข่มเหงรังแกผ่านโลกไซเบอร์ของเยาวชนไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2564). สถาบันอุดมศึกษา. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2564, จาก <http://www.mua.go.th/university-2.html>.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). ผลการสำรวจการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2563. สืบค้นเมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2565, จาก <http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/สำรวจ/เทคโนโลยีสารสนเทศ/การใช้CTของเด็กและเยาวชน.aspx>.
- สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว. (2562). รู้หรือไม่ว่า 59% ของเด็กไทยเคยเป็นส่วนหนึ่งใน Cyberbullying. สืบค้นเมื่อ 8 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://www.eventpop.me/blog/200-cyberbullying,2019>.
- อนุพงศ์ สุขเกษม. (2563). พฤติกรรมและเจตคติต่อการกระทำความผิดทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาใน กรุงเทพมหานคร. วารสารจันทร์เกษมสาร. 26(2), 297-313.
- Carroll, J. (2006). Bush uses bully pulpit to promote transparency. *Managed Care* (Langhorne, Pa.), 15(10), 12-13.
- Donegan, R. (2012). Bullying and cyberbullying: History, statistics, law, prevention and analysis. *The Elon Journal of Undergraduate Research in Communications*. 3(1), 33-42.

คลินิกเสริมความงามกับรูปแบบความสัมพันธ์ของการแพทย์สมัยใหม่

The Relation of Biomedicine to Beauty Clinics

ธนวุฒิ ศรีสวัสดิ์¹

Thanavot Srisawat

คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Faculty of Sociology and Anthropology, Thammasat University

E-mail: thanavot.sris@dome.tu.ac.th

Date Received : 6 July 2022 Date Revised : 26 September 2022

Date Accepted : 20 October 2022 Date Accepted online : 28 March 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์การศึกษา (1) เพื่อศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ของการแพทย์สมัยใหม่ที่เกิดขึ้นในบริบทคลินิกเสริมความงาม (2) เพื่อศึกษาพลวัตในการศึกษาความสัมพันธ์การแพทย์สมัยใหม่จากบริบทที่เกิดขึ้นในคลินิกเสริมความงาม ด้วยการใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชื่อมโยงแนวทางการศึกษาในลักษณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีศึกษา (Science and Technology Studies: STS) เข้ากับปรากฏการณ์ที่ศึกษา และใช้ทฤษฎีเครือข่าย - ผู้กระทำ เป็นกรอบในการวิเคราะห์และอธิบายปรากฏการณ์ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า รูปแบบความสัมพันธ์ของการแพทย์สมัยใหม่ ไม่ได้เป็นเพียงความสัมพันธ์ด้วยการรักษาความเจ็บป่วย หรือระหว่างแพทย์กับคนไข้เท่านั้น แต่ยังเป็นความสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่บนเงื่อนไขของความงามและมีความสัมพันธ์หลากหลายชุด ทั้งคนไข้ แพทย์ พนักงานขายคอร์ส รวมทั้งสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์อย่างอุปกรณ์เทคโนโลยีการแพทย์ วัตถุหรือสิ่งของต่าง ๆ ในคลินิกเสริมความงามที่มีอำนาจกระทำและส่งผลในเชิงรูปแบบความสัมพันธ์ อีกทั้งยังมีส่วนสำคัญต่อการประกอบสร้างความจริงของความงามอีกด้วย การศึกษาความสัมพันธ์ของการแพทย์สมัยใหม่ จึงไม่อาจละเลยการนำตัวแสดงของสรรพสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์เข้ามาศึกษาร่วมด้วย ว่ามีส่วนสำคัญต่อการประกอบสร้างความจริง หรือการทำงานของชุดความรู้และความสัมพันธ์ของการแพทย์สมัยใหม่อย่างไร

คำสำคัญ : คลินิกเสริมความงาม การแพทย์สมัยใหม่ รูปแบบความสัมพันธ์ เครือข่าย - ผู้กระทำ

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการวิจัยทางสังคม คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผู้ได้รับทุนการศึกษาคอนราด อาเดนาวร์ เพื่อสังคมและนวัตกรรม (Konrad Adenauer Scholarship for Social and Innovative Development (KASSID)) เพื่อสนับสนุนการศึกษา การค้นคว้าวิจัยในระดับบัณฑิตศึกษา ปีการศึกษา 2564-2565

Abstract

The objectives of this study were (1) to study the status of biomedicine underlying beauty clinics, and (2) to study the dynamic associations between science and technology studies (STS) with qualitative research and linked actor - network theory (ANT) to analyze and explain relevant phenomena. Results were that biomedical social relations were not merely about treating or nurturing patients, but also pertained to beauty, relationships based on beauty conditions, and a series of interactions with animate and inanimate entities essential for constructing an esthetic beauty, including doctors, patients, salespeople, and medical technology. These findings suggest that inanimate participants were key factors in biomedical science as indispensable for constructing biomedical reality and relationships.

Keywords: Beauty Clinic, Biomedicine, Relationship, Actor-network theory (ANT).

บทนำ

ปัจจุบันผู้คนหันมาสนใจความสวยความงาม หรือความเป็นสุนทรียศาสตร์มากขึ้น มีความปรารถนาและต้องการการปรับแต่งเรือนร่างให้ตรงกับอุดมคติของความงามที่จินตนาการไว้ ด้วยลักษณะดังกล่าวจะเห็นว่า มีเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่เพียบพร้อมด้วยนวัตกรรมการจัดการกับปัญหาที่ไม่งามให้กลับมางาม และสินค้าสุขภาพด้านความงามต่าง ๆ กลับมีให้เลือกหลากหลาย เพื่อตอบสนองต่อความงามที่ต้องการ จากข้อมูลในปี 2564 แสดงให้เห็นว่าธุรกิจการแพทย์กับความงามกลับเป็นที่นิยมและเติบโตในตลาดอย่างต่อเนื่อง และมีการดำเนินการของแผนงานในการจัดตั้งศูนย์ศัลยกรรมความงามระดับเอเชีย เพื่อรุกรายฐานกลุ่มเป้าหมายชาวต่างชาติและกลุ่มคนไทยระดับสูง (Hi-End) เน้นคุณภาพเป็นหลัก พร้อมผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของการทำศัลยกรรมที่นานาชาติให้การยอมรับในมาตรฐาน เทคนิคการผ่าตัด ฝีมือแพทย์ และผลลัพธ์ที่น่าพึงพอใจ (กรุงเทพธุรกิจ, 2564) ขณะเดียวกันจากผลสำรวจของสถาบันยุทธศาสตร์การค้า มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ในปี 2565 ธุรกิจที่มาแรง กลับพบว่าเป็นธุรกิจทางด้านการบริการทางการแพทย์และความงาม เป็นอันดับ 1 ด้วยเหตุผลที่ว่า ผู้คนให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพ การกินอาหารสุขภาพ การออกกำลังกาย และการดูแลความงามยังเป็นกระแสที่มีความต่อเนื่อง ทำให้ความต้องการใช้บริการด้านการแพทย์เพิ่มสูงขึ้น (เบญจมาศ วิธิ, 2564)

จากที่ได้กล่าวไปในข้างต้นจะเห็นว่าธุรกิจการแพทย์ด้านความงามกลับมีความสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษาประเด็นว่าด้วยการแพทย์สมัยใหม่ ในฐานะรูปแบบความสัมพันธ์ที่ไม่อาจทำความเข้าใจในบริบทของความเป็นโรงพยาบาล หรือภายใต้การกำกับดูแลของรัฐที่ตัดขาดกับการศึกษาในมิติของความเป็นธุรกิจ โดยเฉพาะการศึกษาธุรกิจความงาม ตลอดจนการใช้หลักประกันของธุรกิจคลินิกความงามในการโฆษณาเพื่อสร้างมั่นใจให้กับผู้ใช้บริการตลอดจนการแข่งขันในระบบตลาดได้ ฉะนั้นในแวดวงคลินิกความงามที่อยู่ภายใต้

การดำเนินการทางธุรกิจ จึงต้องมีการพัฒนาปรับปรุงผลิตภัณฑ์และบริการ เทคโนโลยีทางการแพทย์ให้ทันสมัย รวมถึงนวัตกรรมที่สำคัญในการเข้ามาดูแล และแก้ปัญหาพิพาทอื่น อีกทั้งยังมีการใช้ความเชี่ยวชาญของบุคลากรทางการแพทย์ที่มีคุณภาพตลอดจนการให้บริการของพนักงานนอกระบบวิชาชีพในสถานคลินิกความงามร่วมด้วย (รุ่งนภา กิตติลาภ, อุมาวรรณ วาทกิจ และ ร่มสน นิลพงษ์, 2563)

นอกจากนี้ การเติบโตของธุรกิจความงามกับความเป็นการแพทย์สมัยใหม่กลับเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพราะเมื่อกล่าวถึงการแพทย์สมัยใหม่ในปัจจุบัน ในฐานะที่ไม่ได้รักษาคนไข้ให้หายเจ็บป่วยเท่านั้น แต่ยังมีพลวัตที่หมายรวมถึงเรื่องของการดูแล/การรักษาความงามอีกด้วย ประกอบกับภายในคลินิกเสริมความงามยังมีสรรพสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ อย่างนวัตกรรมเครื่องมือเทคโนโลยีทางการแพทย์ วัตถุต่าง ๆ ที่ไม่อาจจะเลยหรือมองข้ามในการศึกษาประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบความสัมพันธ์ของการแพทย์สมัยใหม่เพราะฉะนั้นบทความวิจัยชิ้นนี้ จึงต้องการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ของการแพทย์สมัยใหม่ที่เกิดขึ้นในบริบทคลินิกเสริมความงามและศึกษาถึงพลวัตของการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์การแพทย์สมัยใหม่ ด้วยการใช้กรอบทฤษฎีการวิเคราะห์คือ ทฤษฎีเครือข่าย - ผู้กระทำ (Actor-Network Theory) ว่าสรรพสิ่งเข้ามาประกอบสร้าง (Construction) และพัวพัน (Entanglement) นอกเหนือจากความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน แต่ขยายปริณิถนาการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ของการแพทย์สมัยใหม่ไปยังแพทย์ พนักงานนอกระบบวิชาชีพแพทย์ คนไข้ นวัตกรรม วัตถุ และเครื่องมืออุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ทันสมัย ผลิตภัณฑ์ด้านความงามต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งตัวอาคารภายในและโครงสร้างภายนอกคลินิกความงามที่มีส่วนสำคัญในการคำนวณการทำงานของรูปแบบความสัมพันธ์ของการแพทย์สมัยใหม่กับความงามเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ของการแพทย์สมัยใหม่ที่เกิดขึ้นในบริบทคลินิกเสริมความงาม
2. เพื่อศึกษาพลวัตในการศึกษาความสัมพันธ์การแพทย์สมัยใหม่จากบริบทที่เกิดขึ้นในคลินิกเสริมความงาม

วิธีวิทยาแบบ STS กับทฤษฎีเครือข่าย - ผู้กระทำ และวิธีการเก็บข้อมูลต่อการศึกษาความสัมพันธ์การแพทย์สมัยใหม่ในคลินิกความงาม

การทำความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของการแพทย์สมัยใหม่ ประกอบกับ ความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งในคลินิกความงามที่ไม่ได้มีเพียงแค่ความสัมพันธ์ระหว่างแพทย์กับคนไข้เท่านั้น แต่ยังมีผู้กระทำที่ไม่ใช่มนุษย์ร่วมประกอบสร้างความจริงของความงามด้วย ก่อนที่ผู้เขียนจะแสดงให้เห็นว่าทฤษฎีเครือข่าย - ผู้กระทำ (Actor - Network Theory) เป็นกรอบในการศึกษาและอธิบายปรากฏการณ์ศึกษาของบทความนี้ได้ไว้อย่างไรนั้น ผู้เขียนจะอธิบายถึงแนวทางวิธีวิทยาการศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Science and Technology Studies: STS) มีส่วนสำคัญหรือนำไปสู่พัฒนาการของการศึกษาด้วยทฤษฎีเครือข่าย - ผู้กระทำ อย่างไร

จักรกริช สังขมณี ชวนชี้ให้เห็นว่าคำถามหลักแนวทางการศึกษา STS คือ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อสังคมอย่างไรและในรูปแบบใดบ้าง ในทางกลับกันสังคมมีวิธีคิดหรือผลิตความรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เกิดขึ้นได้อย่างไรในช่วงเวลานั้น การศึกษาแนวทางนี้ โธมัส ซามูเอล คูห์น (Thomas Samuel Kuhn) นักปรัชญาวิทยาศาสตร์ ในผลงานเรื่อง “The Structure of Scientific Revolutions” มีส่วนสำคัญในการอธิบายปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิทยาศาสตร์และชุมชนวิทยาศาสตร์ ว่าความรู้วิทยาศาสตร์ไม่ได้เกิดขึ้นโดยตัวของมันเอง แต่ยังได้รับอิทธิพลจากภายนอกและวัฒนธรรมวิธีวิทยาแบบวิทยาศาสตร์ เช่น แหล่งเงินทุน เป้าหมายของรัฐ (Kuhn, 1962 อ้างถึงใน จักรกริช สังขมณี, 2564 ก, น. 283) นอกจากนี้ จักรกริช สังขมณียังอธิบายให้เห็นข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์ไม่ได้เกิดจากตัวนักวิทยาศาสตร์อย่างเดียว ยกตัวอย่างจากผลงานชิ้นสำคัญของ 2 นักสังคมวิทยานามว่า บรูโน ลาตูร์ (Bruno Latour) และ สตีฟ วูลการ์ (Steve Woogar) ในหนังสือเรื่อง “Laboratory Life: The Construction of Scientific Facts” เผยให้เห็นว่าข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์ได้ผสมผสานสิ่งที่ไม่ใช่วิทยาศาสตร์เข้าไว้ด้วยกัน เช่น สัตว์ทดลอง นักวิทยาศาสตร์ นักการภารโรง เครื่องมือต่าง ๆ ห้องทดลองจึงเป็นในฐานะความเข้มข้นของปฏิบัติการทางวัตถุและวัฒนธรรม ข้อค้นพบดังกล่าวมีส่วนสำคัญต่อการศึกษาด้านทฤษฎีเครือข่าย-ผู้กระทำ (Latour & Woogar, 1979 อ้างถึงใน จักรกริช สังขมณี, 2564, น. 284-285) การศึกษาด้านวิธี STS จึงได้เผยให้เห็นถึงการทำงานของวิทยาศาสตร์ที่ไม่อาจตัดขาดกับบริบททางสังคมและสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ หรือก็คือนักแสดงอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์หรือเข้ามาประกอบสร้างความจริง

ทฤษฎีเครือข่าย-ผู้กระทำ (Actor-Network Theory)

นักวิชาการคนสำคัญจากทฤษฎีเครือข่าย-ผู้กระทำ (Actor-Network Theory: ANT) ที่ถูกพัฒนาขึ้นในช่วงกลางทศวรรษ 1980 ในฐานะการศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Science and Technology Studies: STS) นำโดยกัลลอน (Callon) ลาตูร์ (Latour) และ ลอว์ (Law) โดยทฤษฎีเครือข่าย - ผู้กระทำ จัดว่าเป็นแนวคิดและวิธีการศึกษาแบบหนึ่งภายใต้ลักษณะการวิเคราะห์เชิงวัตถุ - สัญญะ ด้วยการพิจารณาจากสรรพสิ่ง หมายรวมถึงโลกทางสังคมและโลกธรรมชาติที่มีอิทธิพลต่อกัน (Law, 2008 อ้างถึงใน จักรกริช สังขมณี, น. 2564)

ทฤษฎีเครือข่าย - ผู้กระทำ จึงเป็นการปลดปล่อยวิธีคิดเกี่ยวกับความเป็นผู้กระทำ การด้วยการพยายามสลายข้อจำกัดการแบ่งในลักษณะทวินิยม (Dualism) หรือชุดคำอธิบายทางสังคมที่แบ่งเป็นข้อตรงข้ามตามลักษณะฐานการวิเคราะห์อย่างตายตัว เช่น ระหว่างความเป็นโครงสร้าง (Structure) - ผู้กระทำทางสังคม (Agency) มหาภาค (Macro) - จุลภาค (Micro) ธรรมชาติ (Nature) - วัฒนธรรม (Culture) และผู้กระทำ - ผู้ถูกกระทำ ดังที่โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ (2559, น. 125-126) ชี้ให้เห็นถึงทฤษฎีเครือข่าย - ผู้กระทำ ด้วยจุดเปลี่ยนทางภววิทยา แสดงให้เห็นว่า แม้กระทั่งปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์กลับมีลักษณะเป็นเครือข่ายของการปฏิบัติเชิงวัตถุภาวะ - สัญญะ เนื่องจากไม่ใช่เพียงแค่มนุษย์เท่านั้นที่มีสถานะเป็นผู้กระทำ หากแต่วัตถุ สิ่งของ สัตว์ และเทคโนโลยี ล้วนเป็นผู้กระทำได้ทั้งสิ้น トラバโดที่สามารถ

ทำให้เกิดการหันเห หรือปรับเปลี่ยนปฏิบัติการในระบบ ย่อมสามารถเป็นผู้กระทำการได้ หรือกล่าวอย่างที่สุดแล้ว ทฤษฎีเครือข่าย - ผู้กระทำ พยายามเสนอจุดวิเคราะห์และการศึกษาว่า เทคโนโลยีและสภาพแวดล้อมทางสังคม (The Social Environment) มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดเครือข่ายที่ซับซ้อน เครือข่ายเหล่านี้ประกอบด้วยความสัมพันธ์ที่หลากหลายระหว่างสังคม เทคโนโลยี หรือวัตถุสถานะและสัญญาณขณะเดียวกันทฤษฎีเครือข่าย - ผู้กระทำ ยังมีจุดยืนถึงความสามารถของเทคโนโลยีในการเป็นตัวแสดงในตัวของมันเอง ซึ่งส่งผลต่อการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมอีกด้วย (Lutz & Tamò, 2016, pp. 9-10)

อย่างไรก็ตาม ในบทความชิ้นนี้ การศึกษาความสัมพันธ์ของการแพทย์สมัยใหม่กับคลินิกเสริมความงามยังต้องพิจารณาถึงคำว่า “ตัวกระทำ (Actant)” กับ “ผู้กระทำ (Actor)” ในการวิเคราะห์ของทฤษฎีเครือข่าย - ผู้กระทำ โดยเมื่อกล่าวถึงข้อเสนอของลาตูร์ ที่ใช้ 2 คำนี้สลับกันไปมา มีความหมายในแง่ที่เป็นสิ่งต่าง ๆ ทั้งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ทำหน้าที่หรือปฏิบัติการบางอย่างในการจดจำ ปรับเปลี่ยน เคลื่อนย้าย ยึดโยง และปฏิบัติการต่าง ๆ ในเครือข่ายที่เชื่อมโยงกัน ส่งผลให้เกิดความรู้หรือสิ่งประดิษฐ์ และรักษาระบบของสิ่งนั้น ๆ ณ ช่วงเวลาหนึ่งได้ หรือที่เรียกว่ากล่องดำ (Black Box) (จักรกริช สังขมณี, 2559, น. 157) ความเป็นตัวกระทำ จึงเป็นสิ่งที่มนุษย์และสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์มีส่วนสำคัญในเครือข่าย ซึ่งไม่อาจละเลยสิ่ง ๆ นี้ไปได้ คล้ายกับตัวละครที่อยู่ในเรื่อง หมายรวมถึงทุกสิ่งอย่างที่ไม่ใช่มนุษย์ด้วย ที่ไม่ได้มีบทบาทแสดงให้กระทำ หากแต่มีส่วนสำคัญของการดำเนินเรื่อง กล่าวอีกนัยหนึ่งตัวกระทำเป็นตัวแสดงเชิงสัญญาณ (Semiotic Actor) ลาตูร์ นำคำว่า “Actant” มาปรับใช้ในการบ่งชี้ถึงตัวกระทำที่เข้ามามีบทบาทและอิทธิพลต่อการสร้างความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในขณะที่หากตัวแสดง มีบทบาท (Spokesperson) หรือได้รับบทบาท (The Represented) ย่อมสามารถเป็นผู้กระทำ (Actor) ได้ (จักรกริช สังขมณี, 2559, น. 158)

นอกจากนี้ ข้อเสนอของลาตูร์ ยังชี้ให้เห็นอีกว่าแทนที่จะเอาเป็นมนุษย์เป็นศูนย์กลางของผู้กระทำ (Actor) และทุกสิ่ง หากแต่ให้จัดวางความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ (Nonhuman) และมนุษย์อยู่ในระนาบเดียวกันของเครือข่าย (Network) มีสถานะเป็นตัวกระทำ (Actant) เท่ากัน ๆ การกระทำหรือกิจกรรมทางสังคม จึงไม่ได้เป็นของคนใดคนหนึ่ง แต่หมายถึงผลรวมตัวกระทำเป็นแบบไฮบริด (Hybrid) (Latour, 2005 อ้างถึงใน สรัช สินธุประมา, 2561, น. 32) การประยุกต์ใช้ทฤษฎีเครือข่าย - ผู้กระทำในการศึกษาขอบข่ายประเด็นสังคมวิทยาการแพทย์ อย่างเช่น งานศึกษาของโมล (Mol) เรื่อง “The Body Multiple: Ontology in Medical Practice” สนใจการรักษาโรคหลอดเลือดแดงแข็งตัว (Atherosclerosis) ภาควิชาปฏิบัติการที่การแพทย์สมัยใหม่ทำให้ความจริง (Reality) ว่าด้วยโรคหลอดเลือดแดงแข็งตัวที่เคยคิดว่ามีเพียงหนึ่งเดียว (Single) หรือมีมากกว่าหนึ่ง (Multiple) ผลการศึกษาของโมล แสดงให้เห็นว่า ความจริงและสถานะของโรคหลอดเลือดแดงแข็งมีมากกว่าหนึ่ง โมล ชี้ให้เห็นว่าเป็นผลมาจากการเชื่อมต่อระหว่างแพทย์คนไข้ วัตถุและอุปกรณ์ทางการแพทย์ แก้วอียูเรียม ห้องตรวจ ห้องตรวจ มีส่วนสำคัญทำให้โรคหลอดเลือดแดงแข็งเป็นความจริงได้ เช่น ในห้องตรวจคลยแพทย์ซักถามอาการของคนไข้ การตรวจร่างกายไม่สามารถตัดขาดกับแพทย์ คำอธิบายของคนไข้ ร่างกาย และอุปกรณ์ทางการแพทย์ได้ แต่เมื่อเป็นห้องแล็บทางพยาธิวิทยา

พยาธิแพทย์ได้รับตัวอย่างชิ้นเนื้อจากที่ขาและใช้กล้องจุลทรรศน์เพื่อตรวจดูลักษณะของหลอดเลือด จะเห็นว่าแม้จะเป็นพื้นที่และเวลาที่ต่างกันระหว่างคลินิกและห้องแล็บทางพยาธิวิทยา การเกิดขึ้นของโรคก็มาจากการปฏิบัติไม่เหมือนกัน อย่างห้องแล็บวิทยา หากปราศจากกล้องจุลทรรศน์ ความจริงของโรคหลอดเลือดแดงแข็งก็ไม่ปรากฏ (Mol, 2002 อ้างถึงใน ชัชชล อัจฉนาทิตติ, 2564, น. 3-5)

แม้แต่ในงานศึกษาของปรกรณ์ คงสวัสดิ์ (2559, น. 10) ใช้แนวทางการศึกษา STS และแนวคิดทฤษฎีเครือข่าย - ผู้กระทำ ในการศึกษาผู้กระทำการและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทางวิทยาศาสตร์ของสถานประกอบการ ขง ปรกรณ์ ตั้งข้อสังเกตว่าแม้ดูเหมือนกำแพงห้องทดลองอันแข็งแกร่งและหนาแน่นปิดกั้นนักวิทยาศาสตร์และความรู้จากโลกภายนอก หากแต่ในข้อเท็จจริงแล้วพฤติกรรมการทางวิทยาศาสตร์ไม่เคยถูกตัดขาดจากบริบททางสังคมและเศรษฐกิจ การศึกษาแนวทาง STS และทฤษฎีเครือข่าย - ผู้กระทำ จึงมุ่งศึกษาในกลุ่มผู้กระทำที่หลากหลายของประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยภายนอกมีผลกระทบกับความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ด้วย ดังนั้น การศึกษาของบทความชิ้นนี้ ผู้เขียนจึงหยิบยกทฤษฎีเครือข่าย - ผู้กระทำ มาร่วมวิเคราะห์และอธิบายปรากฏการณ์รูปแบบความสัมพันธ์การแพทย์สมัยใหม่ภายใต้บริบทคลินิกเสริมความงาม ซึ่งจะทำให้เห็นถึงพลวัตหรือการศึกษาทำความเข้าใจรูปแบบความสัมพันธ์การแพทย์สมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประกอบสร้างขึ้นของ “ความงาม” ที่เกิดขึ้นภายในคลินิกเสริมความงามกับการทำงานของชุดความรู้การแพทย์สมัยใหม่ ว่ามีผู้กระทำการทั้งมนุษย์และไม่ใช่มนุษย์เข้ามาประกอบสร้างความจริงของความงามและเป็นความสัมพันธ์ลักษณะอย่างไร

วิธีการศึกษา วิธีการเก็บข้อมูลและจริยธรรมการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ และใช้วิธีการศึกษาแบบ STS ด้วยลักษณะการแกะรอย สืบสาวความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอยู่ในเครือข่าย - ผู้กระทำ ทั้งการศึกษาด้วยการสำรวจเอกสาร ตำรา ตลอดจนบทความที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการแพทย์สมัยใหม่และความเป็นคลินิกเสริมความงาม มีลักษณะความสัมพันธ์เป็นอย่างไร ขณะเดียวกันผู้เขียนใช้ประสบการณ์ของตนเองในฐานะการพรรณนาให้เห็นถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ยึดโยง พัวพันของสรรพสิ่งความเป็นเครือข่าย - ผู้กระทำ คลินิกความงามร่วมประกอบกับผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ เนื่องจากตัวตนของผู้เขียนเป็นผู้ให้บริการคลินิกความงามด้านการปรับรูปหน้า มีประสบการณ์ร่วมมากกว่า 10 เดือน และใน 10 เดือน มีประสบการณ์เข้าและออกคลินิกความงามที่ทำอยู่เป็นประจำ

อย่างไรก็ตาม วิธีการเก็บข้อมูลของการศึกษาค้นคว้านี้ นอกจากการพรรณนาผ่านประสบการณ์ของผู้เขียนที่ได้กล่าวไปในข้างต้น ยังใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบออนไลน์จากผู้ให้ข้อมูลในลักษณะแบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) หรือมีแนวคำถามที่กำหนดไว้ล่วงหน้า และสัมภาษณ์ในรูปแบบการสนทนาผ่านแชต (Chat) ด้วยแอปพลิเคชันเครือข่ายทางสังคมออนไลน์ ส่วนผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้านี้มีจำนวน 6 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกำหนดเกณฑ์ (Criterion Sampling) ด้วยการมีเกณฑ์คัดเข้าคือผู้ให้บริการคลินิกความงามในปัจจุบันไม่จำกัดประเภท ผู้เขียนเข้าถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้วยความรู้จักส่วนตัวของ

ผู้เขียน โดยการกำหนดขนาดตัวอย่างและวิธีการสุ่มตัวอย่าง ผู้เขียนใช้แนวทางจากข้อเสนอของนักวิชาการวิจัยเชิงคุณภาพ ประมาณระหว่าง 6-10 คน (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่บทความเรื่อง “ปัญหาการกำหนดกลุ่มตัวอย่างและวิธีการสุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพ” (จำเนียร จวงตระกูล, 2561) นอกจากนี้ผู้เขียนตระหนักในจริยธรรมการศึกษา เนื่องจากเป็นการศึกษาที่ใช้ข้อมูลคำบอกเล่าจากผู้ให้ข้อมูล (รวมถึงการพัวพันกับสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์) ดังนั้นผู้ให้ข้อมูล สามารถปฏิเสธที่จะให้ข้อมูลหรือออกจากสถานการณ์การสัมภาษณ์ได้ เมื่อรู้สึกจะไม่ปลอดภัย หรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลอีกต่อไป การนำเสนอข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลจะใช้เป็นนามสมมติ รวมทั้งไม่มีการกล่าวอ้างถึงชื่อสถานคลินิกความงามแต่อย่างใด (รายละเอียดผู้ให้ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 1) ระยะเวลาในการศึกษาคือเดือนเมษายน ถึง พฤษภาคม 2565

ตารางที่ 1 รายละเอียดของผู้ให้ข้อมูล

ผู้เขียนระบุตัวตนทางเพศของผู้ให้ข้อมูลที่เกิดจากการนิยามของผู้ให้ข้อมูลด้วย เนื่องจากมีผู้ให้ข้อมูลบางคน อย่างกรณีของแบงค์ ที่ให้สัมภาษณ์ด้วยการใช้บางคำไม่ตรงกับเพศสภาพของตนเอง เช่น คำว่า “สวย” เป็นต้น

ชื่อ/ตัวตนทางเพศ/อายุ	ประเภทคลินิกความงามที่นิยมใช้	ประสบการณ์เข้าคลินิกความงาม
มินา/หญิง/24 ปี	คลินิกผิวหน้าและคลินิกปรับรูปหน้า	มากกว่า 3 ปี
จัสมิน/หญิง/24 ปี	คลินิกผิวหน้าและคลินิกปรับรูปหน้า	3-4 ปี
ชมพู/หญิง/24 ปี	คลินิกผิวหน้าและคลินิกปรับรูปหน้า	4 ปี
น้ำหนึ่ง/หญิง/24 ปี	คลินิกผิวหน้าและคลินิกปรับรูปหน้า	4-5 ปี
แบงค์/เกย์/25 ปี	คลินิกผิวหน้าและคลินิกปรับรูปหน้า	มากกว่า 7 ปี
อาทิตย์/เกย์/25 ปี	คลินิกปรับรูปหน้า	มากกว่า 1 ปี
ไก่อ/ชาย/25 ปี	คลินิกปรับรูปหน้า	มากกว่า 1 ปี

การแพทย์สมัยใหม่กับคลินิกความงาม

ในขอบข่ายสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาการแพทย์ ว่าด้วยการแพทย์สมัยใหม่หรือชีวการแพทย์ หรือในภาษาอังกฤษ “Biomedicine” ที่นักสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาการแพทย์ให้ความสนใจศึกษา มากขึ้นนั้น โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ (2561, น. 21-22) เสนอให้เห็นว่า แต่เดิมนักมานุษยวิทยาการแพทย์

สนใจศึกษาการแพทย์แผนพื้นบ้านที่ไม่เจาะจงด้วยวิชาชีพแพทย์ ด้วยการศึกษาผ่านกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในการลงภาคสนามและใช้ระยะเวลาในการศึกษาค่อนข้างนานกว่าจะออกจากสนาม ประกอบกับอาจไม่ได้แก้ปัญหาาระบบสุขภาพของชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เท่าที่ควรนัก เมื่อเทียบกับระบบการแพทย์สมัยใหม่ที่ผู้คนเข้าใช้โรงพยาบาลแหว่เวียนกัน จึงทำให้การศึกษามานุษยวิทยาการแพทย์ หันมาสนใจเรื่องเล่าความเจ็บป่วย (Illness Narrative) ชาติพันธุ์วรรณนาโรงพยาบาล (Hospital Ethnography) และสนใจชีวการแพทย์ในฐานะการวิพากษ์มากขึ้น อย่างประเด็นวาทกรรมอำนาจของแพทย์ในการผลิตสร้างความรู้และความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เป็นต้น

การแพทย์สมัยใหม่นั้นเติบโตพร้อม ๆ การเติบโตของวิทยาศาสตร์ ซึ่งในตอนปลายศตวรรษที่ 19 เกิดการค้นพบเชื้อโรค มีส่วนสำคัญต่อทฤษฎีการอธิบายการเกิดโรคผ่านทฤษฎีเชื้อโรค (Germ Theory of Disease) ดังนั้นการรักษาที่เกิดขึ้นในบริบทครอบครัว หรือผู้นำชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ที่ไม่ใช่รูปแบบการแพทย์สมัยใหม่ ค่อย ๆ ถูกทำให้รับรู้ว่าการแพทย์สมัยใหม่สามารถรักษาได้ดีกว่าการแพทย์พื้นบ้าน การแพทย์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และยังทำให้ถูกลดทอนกลายเป็นการแพทย์นอกระบบ (พิมพ์ชนก วรรณแจ่มศิริวัฒน์ จิระเดชประไพ, บัญญัติ ยงยวน และ สมใจ นกดี, 2560, น. 131) ขณะเดียวกันจุดสนใจของการแพทย์สมัยใหม่ยังอยู่ที่การศึกษากายวิภาคศาสตร์ (Anatomy) เป็นสำคัญ ประกอบกับการศึกษาความเจ็บป่วยของการแพทย์สมัยใหม่ ยังได้แยกส่วนการรักษาร่างกายออกจากจิตใจ มองร่างกายเป็นวัตถุ (Object) ของการศึกษา ร่างกายถูกแบ่งย่อยตามอวัยวะและลงลึกไปถึงระดับเซลล์ เพื่อหาความผิดปกติของเชื้อโรค จนทำให้เกิดแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่าง ๆ กันออกไป (ณัฐยา สมวะเวียง, 2558, น. 1)

นอกจากนี้ การแพทย์สมัยใหม่ยังถูกทำให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ทั้งการมีแพทย์สภา การเรียนการสอนในโรงเรียนแพทย์ เน้นความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการแพทย์สมัยใหม่ ยังรวมทั้งความเป็นจรรยาบรรณวิชาชีพแพทย์เข้ามากำกับและควบคุมให้แพทย์ดำเนินการไปตามความรู้แบบวิทยาศาสตร์ (ดวงกมล ศรีประเสริฐ, 2561, น. 80-81) ขณะเดียวกันผลผลิตความรู้ของการแพทย์สมัยใหม่ยังสถาปนาและแตกแขนงผ่านหลักสูตรการศึกษาด้านความงาม อย่างเวชศาสตร์ด้านความงาม (Aesthetic Medicine) ในฐานะการทำให้ร่างกายภายนอกดูสดใสและอ่อนวัย ผ่านการศึกษาด้วยการฉีดยาและใช้เข็ม การทำหัตถการความงามต่าง ๆ เช่น การฉีดโบท็อกซ์ (มีชื่อทางการว่าโบทูลินัม ท็อกซิน หรือภาษาอังกฤษคือ “Botulinum toxin: Botox”) การร้อยไหม การฉีดฟิลเลอร์ (Filler) การเลเซอร์และทำศัลยกรรมตกแต่ง (มาศ ไม้ประเสริฐ, 2559, น. 276) ซึ่งสามารถพบกระบวนการเหล่านี้ได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานประกอบการคลินิกเสริมความงาม

อย่างไรก็ตาม คลินิกเสริมความงาม จากข้อมูลของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ (สบส.) มีการระบุถึงมาตรฐาน/หลักฐานต่าง ๆ ที่ต้องแสดงให้เห็นภายในคลินิก เช่น มีแพทย์อยู่ประจำจริง โดยต้องแสดงชื่อรูปถ่าย เลขที่ใบประกอบวิชาชีพ ดูข้อมูลสรุปโดยย่อเพิ่มเติมได้ที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2556) สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทหลัก ได้แก่ (1) คลินิกความงามด้านศัลยกรรมตกแต่ง หรือ ศัลยศาสตร์ด้านตกแต่งเสริมสวย (Plastic and Reconstructive Surgery) เน้นการผ่าตัดสร้าง

ความเปลี่ยนแปลงโครงสร้างในร่างกายเพื่อความสวยงาม เช่น การทำตา 2 ชั้น การเสริมจมูกและหน้าอก (สมาคมศัลยแพทย์ตกแต่งแห่งประเทศไทย, 2565) (2) คลินิกความงามด้านผิวหนัง ที่เน้นการรักษาสิว ฝ้า กระ และโรคผิวหนัง ด้วยการใช้เลเซอร์ บำรุงทรีตเมนต์ และ (3) คลินิกความงามด้านปรับรูปหน้า เป็นการใช้เทคนิคหัตถการต่อการปรับรูปหน้าให้ดูดีขึ้นและมีลักษณะธรรมชาติ เช่น การฉีดโบท็อกซ์ การฉีดสลายไขมัน (Meso Fat) การยกกระชับกรอบหน้าด้วยเทคโนโลยีทางการแพทย์ คลินิกความงามประเภทนี้จึงไม่เป็นการปรับเปลี่ยนโครงสร้างภายในของหน้าเดิมแบบถาวร เพราะมีระยะเวลาของตัวยาในการหมดฤทธิ์ (คนาวุฒิ จุฑาวรรกุล, 2563)

ความสัมพันธ์ของการแพทย์สมัยใหม่กับสรรพสิ่งในคลินิกเสริมความงาม

ก่อนที่ผู้ให้ข้อมูลจะเข้าไปใช้บริการคลินิกความงาม ผู้เขียนพบว่าพวกเขาจะต้องมีการค้นหาข้อมูลด้วยการอาศัยเทคโนโลยีอย่างสมาร์ทโฟน อย่างเช่น แอปพลิเคชันเฟซบุ๊ก (Facebook) ทวิตเตอร์ (Twitter) กูเกิล (Google) ในการพิจารณาถึงคลินิกความงามที่น่าเชื่อถือ ก่อนตัดสินใจไปทำคลินิกเสริมความงามดังที่มีมาแล้วว่า

“จะเสิร์ชหาข้อมูลในเน็ต เช่น เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ และพันทิป ว่ามีคนรีวิวไว้ว่าเป็นอย่างไร จะเลือกที่คนส่วนใหญ่บอกว่าดี และดูไม่เป็นหน้าม้า ไม่มีรีวิวเสียหาย ไม่เคยไม่หารีวิว เพราะกลัวไม่ได้ดีจริง ๆ แล้วจะเกิดความเสียหาย”

(มีนา, สัมภาษณ์)

การสร้างที่น่าเชื่อถือของการแพทย์สมัยใหม่ ดังที่ผู้ใช้บริการ/คนไข้ ไม่ได้มุ่งตรงไปยังสถานประกอบการคลินิกเสริมความงามทันที แต่เกิดการปฏิสัมพันธ์ ติความผ่านข้อมูลที่ปรากฏในสมาร์ทโฟนว่าคลินิกความงามนั้น ๆ จะน่าเชื่อถือหรือไม่ ขณะที่ในสถานคลินิกเสริมความงาม แม้ว่าจะดูเหมือนเป็นพื้นที่การทำงานในลักษณะทางการแพทย์ โดยเฉพาะการแพทย์สมัยใหม่ในฐานะรูปแบบความสัมพันธ์การทำโปรเจกต์ร่างกาย (The body of project) ร่วมกันระหว่างคนไข้และแพทย์ หากในมุมมองของผู้ให้ข้อมูลประกอบกับประสบการณ์ของผู้เขียนในพื้นที่ปฏิบัติการภายในคลินิกความงามแล้ว กลับมีหลากหลายชุดจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเมื่อก้าวอย่างเข้าสู่คลินิกเสริมความงาม พบประเด็นสำคัญที่น่าสนใจเมื่อการปฏิสัมพันธ์แรกเริ่มไม่ได้เกิดขึ้นระหว่างแพทย์กับคนไข้ แต่กลับเกิดขึ้นระหว่างสถานะเปลี่ยนผ่านอย่าง “ลูกค้า” กับพนักงานที่ไม่ใช่วิชาชีพแพทย์ ก่อนเข้าสู่สถานะคนไข้ด้วยการประทับตรายินยอมรักษาผ่านใบอนุญาตให้ทำหัตถการกับแพทย์ ดังที่ไก่เล่าว่า

“ตอนผมจะไปฉีดโบท็อกซ์ ด้านแรกที่เจอทุกครั้งเลยของที่นี่ ไม่ใช่หมอนะครับ เขาคือพนักงานขายคอร์สทั่วไป ผมใช้มามากกว่า 6 ถึง 7 ครั้งได้แล้ว ก็ยังไม่เคยเจอหมอยู่ด้านล่างเลย เมื่อผมเข้าไป ก็ไปนั่งในโซนรอก่อน พอสักพักเขาก็จะเรียกเรา คุณลูกค้าคะ วันนี้มาทำอะไรคะ ผมถึงจะเข้าไปนั่งแล้วคุยกับพนักงานขายคอร์ส เขาก็แนะนำว่าวันนี้มีโปรโมชั่นอะไร”

(ไก่, สัมภาษณ์)

รูปแบบความสัมพันธ์ในบริบทคลินิกความงามของการแพทย์สมัยใหม่ จึงเป็นการแสดงให้เห็นว่าไม่ได้ขึ้นตรงกับแพทย์โดยตรงเสมอไป แต่มีชุดสถานะระหว่างคนไข้กับลูกค้า เกิดขึ้นภายใต้การโยงใยของขอบข่ายขนานไปพร้อมกับพนักงานนอกรักษาชีพแพทย์ อย่างที่อาทิตย์เล่าให้ผู้เขียนฟังว่า

“ปกติก็ไม่ได้คุยกับใคร นอกจากพนักงานต้อนรับให้ความรู้และขอแนะนำก่อนใช้บริการ”

(อาทิตย์, สัมภาษณ์)

ขณะที่มีนาเล่าให้ผู้เขียนฟังในประเด็นที่ตนเองมาใช้คลินิกเสริมความงามที่ต่างพื้นที่ ไม่เสมอไป ที่การปฏิสัมพันธ์แรกเริ่มจะเกิดขึ้นกับพนักงานขายคอร์ส แต่มีการขึ้นตรงกับแพทย์ต่อการที่จะร่วมกันปรับเปลี่ยนความงามของมีนาให้เกิดขึ้นระหว่างกัน

“คลินิกที่ขายคอร์สเยอะ ส่วนใหญ่จะคุยกับพนักงานข้างหน้าที่ขายคอร์ส ซึ่งพนักงานก็จะอธิบายแต่ละคอร์สหรือโปรแกรมของคลินิก บางทีก็จะอธิบายและบอกว่าแล้วแต่ลูกค้าจะอยากทำอะไรยากเลือก แต่บางทีจะเน้นขาย เน้นเชิญชวนให้ทำคอร์สใหญ่ ๆ ส่วนคลินิกที่ไม่ได้ขายคอร์ส ส่วนใหญ่จะคุยกับหมอ โดยขั้นตอนแรกเป็นการปรึกษากับหมอ ว่าควรฉีดหน้าอย่างไรถึงจะเหมาะสม อย่างเช่นจากประสบการณ์ที่เคยฉีดฟิลเลอร์จะต้องเข้าไปปรึกษากับหมอว่าควรฉีดอย่างไร และฉีดกี่ซีซี (CC) หมอก็จะคำนวณให้”

(มีนา, สัมภาษณ์)

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนพบว่าพนักงานขายคอร์สนอกจากเป็นผู้กระทำที่มีบทบาทสำคัญแล้ว นัยหนึ่งยังกลับมีสถานะเสมือนแพทย์เสริมความงามจำแลง กล่าวคือ เป็นผู้ที่ยื่นบริการ/ลูกค้า/คนไข้ ว่าหน้าตา ลักษณะเช่นนี้ เช่น การมีกรามใหญ่ หน้าที่มีไขมันสะสมเยอะ ควรจะฉีดหรือปรับแต่งหน้าด้วยบริเวณใดให้สวยงาม ดังที่ไก่อเล่าให้ผู้เขียนฟังว่า

“เขาเหมือนหมอ แต่ผมว่าไม่ใช่ บางทีเขาเอามือมาจิ้ม ๆ เหนียงเราบ้าง ผมมองว่าเขามีความรู้ไม่ต่างจากหมอเลย ดูออกว่าเราควรทำอะไรตรงไหนดี เขายื่นกระจกให้ดู ผมก็เห็นหน้าตาเป็นยังไง ก็เชื่อเขาว่าควรฉีดแพต (สลายไขมันบริเวณหน้า) พอไปอีกชั้นที่จะฉีดหน้า ก็แทบไม่ได้คุยกับหมอด้วยซ้ำ”

(ไก่อ, สัมภาษณ์)

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างแพทย์กับสถานะของผู้ใช้บริการที่กลับกลายเป็นคนไข้ โดยเฉพาะคลินิกความงามที่ใช้ความน่าเชื่อถือด้วยการให้แพทย์เป็นผู้จัดการร่างกาย ทั้งการฉีดฟิลเลอร์ โบต็อกซ์ การทำไฮฟู ผู้เขียนพบว่า การประกอบสร้างความจริงว่าด้วยความงาม ผู้กระทำอย่างแพทย์ มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ให้บริการในลักษณะการสนทนา และขยายการสร้างเชิงการรับรู้ลักษณะสภาวะ ซึ่งกันและกันระหว่างคนไข้และแพทย์ เพื่อความงาม อย่างเช่นในกรณีของชมพูและมีนา ที่กล่าวถึงในประเด็นนี้ได้อย่างน่าสนใจ

“หมอฉีดยามากแทบไม่เคยคุยกับหมอระหว่างการฉีดยา มีเพียงหมอแจ้งว่าเจ็บนิดนึงนะ อุตุนน้อยนะ”

(ชมพู, สัมภาษณ์)

“ระหว่างทำ หมอจะชวนคุย เช่น เคยทำไหม เจ็บบ้างไหม หรือบางที่จะมีการถามถึงเรื่องสารทุกข์สุขดิบอื่น ๆ เช่น เรียนอยู่ที่ไหน ทำงานอยู่ที่ไหน บางทีเป็นการพูดเชิงให้กำลังใจ เช่น เพื่อความสวยอดทนหน่อยนะคะ เจ็บนิดเดียวนะ”

(มีนา, สัมภาษณ์)

นอกจากนี้ ผู้เขียนพบว่าไม่สามารถละเลยผู้กระทำ (Actor) ที่ไม่ใช่มนุษย์ (Nonhuman) แต่เป็นวัตถุ มีนัยสำคัญทำให้การแพทย์เวชศาสตร์ด้านความงามอย่างคลินิกความงามประสบความสำเร็จอีกด้วย อย่างนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่ทันสมัย ความสะอาดของคลินิก การจัดวางสิ่งของต่าง ๆ ของตัวแสดง (Actant) ภายในคลินิก ที่สามารถได้รับบทบาทเป็นผู้กระทำ (The Represented) อย่างเช่น กระจก จากการสังเกตการณ์ในคลินิกความงามของผู้เขียน กระจกที่ไว้ใช้ส่องหน้าทั้งก่อนและหลังทำ มักจะถูกตั้งไว้ด้านหน้าของเคาน์เตอร์ หรืออยู่ข้างเตียงนอนเมื่อต้องทำหัตถการต่าง ๆ แต่กระจกกลับมีส่วนสำคัญในการประกอบสร้างความจริงของความงาม โดยได้รับบทบาทเมื่อผู้กระทำ อย่างพนักงานขายคอร์ส แพทย์ และผู้ใช้บริการ/คนไข้ ใช้ไว้ส่องก่อนและหลังทำ เพื่อแสดงความเปลี่ยนแปลงของใบหน้า เช่น โกวเล่าให้ผู้เขียนฟังว่า

“ก่อนจะฉีดยาที่อกซ์ ฉีดลดไขมันที่หน้า ตอนอยู่กับพนักงานด้านหน้า เขาให้เราส่องกระจกตลอดว่าหน้าน้องเป็นแบบนี้ ให้ฉีดยาที่แก้มเพราะเราหน้าใหญ่ ฉีดแล้วจะเล็ก เราก็รับรู้แบบนี้จริง ๆ คือฟังเขาแล้วมองหน้าตัวเองผ่านกระจกว่าเป็นแบบที่เขาบอก”

(โกว, สัมภาษณ์)

ตัวอย่างเช่นกระจกข้างต้น จึงเป็นตัวแสดงที่สำคัญในคลินิกเสริมความงาม เนื่องจากมีส่วนสำคัญต่อการสร้างชุดความจริงของการรับรู้ถึงความงาม หรือร่างกายของผู้ใช้บริการจะรับรู้ว่าคุณเองมีความเปลี่ยนแปลงจากการกระทำของแพทย์ได้นั้น ไม่สามารถขาดกระจกที่ถูกใช้ร่วมต่อการแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงหลังจากทำหัตถการ หรือแม้กระทั่งอุปกรณ์เทคโนโลยีทางการแพทย์ ทั้งเข็มฉีดยา เครื่องยกกระชับกรอบหน้า เครื่องฉายเลเซอร์ เครื่องรักษาหลุมสิว ล้วนแล้วแต่เป็นผู้กระทำที่มีความสัมพันธ์ในเครือข่าย-ผู้กระทำ ของการประกอบสร้างความงามภายในคลินิกเสริมความงาม ที่ไม่ใช่เพียงแค่แพทย์กับคนไข้ หรือความรู้แบบวิทยาศาสตร์ที่ถูกทำงานผ่านความสัมพันธ์ของการแพทย์สมัยใหม่เท่านั้น อย่างเช่นในกรณีของจัสมินที่เล่าให้เห็นว่า

“ตอนเห็นครั้งแรก (อุปกรณ์เทคโนโลยีทางการแพทย์) ก็มีกังวลเหมือนกัน เครื่องเลเซอร์มันมีขนาดใหญ่มาก กลัวเจ็บ กลัวผิวไหม้ แต่หลัง ๆ ก็ชินแล้ว ไม่ค่อยกลัว”

(จัสมิน, สัมภาษณ์)

แม้แต่กรณีของแบงค์ ที่มองว่าการที่ตนเองจะมีความงามได้นั้น ไม่อาจเป็นเฉพาะเพียงแค่แพทย์หรือผู้ช่วยแพทย์ ในการประกอบสร้างความงามให้กับแบงค์ หากแต่อุปกรณ์ทางการแพทย์ อย่างที่ประคบเย็นหรือเข็มที่จะถูกใช้ในการฉีดยาลงบนที่หน้า ในแง่หนึ่งทำให้แบงค์กลัว แต่อีกแง่กลับทำให้แบงค์รับรู้ถึงความงามได้ ดังที่แบงค์ให้ข้อมูลว่า

“คุยกับหมอและผู้ช่วยแพทย์เยอะสุด เพราะเราเป็นคนกลัวเข็มมาก แต่อยากสวย อยากดูดีก็ต้องยอมให้เข็มมันทิ่มหน้าอะเนอะ ซึ่งพอคุยกับแพทย์และผู้ช่วยแพทย์ มันลดอาการกลัวลงได้ระดับนึงเลยนะ แต่ก็ยังว่ากลัวเจ็บทำไมวะ แคะแปะที่ประคบเย็นอยู่...แต่อยากสวยอะ ก็ต้องยอม ทำให้หนักถึงครั้งแรกเทียบกับปัจจุบัน ตอนเห็นครั้งแรกมันทั้งกลัวทั้งตื่นเต้น แต่ปัจจุบันมันลดลง ถามว่ากลัวมั๊ยพอเห็นพวกเข็ม ก็กลัวนะแต่ไม่เท่าครั้งแรก กลัวแต่ตอนมันทิ่มลงมาบนหน้าเรานี่แหละ แต่คิดไว้เสมอว่าเข็มนี้แหละจะทำให้เราออกมาดูดี”

(แบงค์, สัมภาษณ์)

ตัวแสดงที่เป็นกระจุกในกรณีของไก่ ขณะที่ในกรณีของแบงค์ ทั้งเครื่องเลเซอร์ เข็มฉีดยา และที่ประคบเย็น จะเห็นว่าเป็นวัตถุที่ไม่ใช่มนุษย์ แต่ก็เป็นผู้กระทำที่ทำงานร่วมกับแพทย์และผู้ให้บริการ ประกอบรวมกันเป็นความงามที่ผู้ใช้บริการมีความรู้สึกหรือสัมผัสได้ หากขาดตัวแสดงอย่างเช่นกระจุก ผู้ให้บริการก็จะไม่สามารถรับรู้ตัวตนเองมีความเปลี่ยนแปลงก่อนและหลังทำหรือไม่ หรือถ้าหากขาดเข็มฉีดยา การทำหัตถการของแพทย์ในการนำสารเข้าใบหน้า เพื่อเสริมความงามกับผู้ใช้บริการก็ไม่อาจเกิดขึ้น

นอกจากนี้ ใบประกอบวิชาชีพแพทย์ หรือใบรับรองมาตรฐานของคลินิกความงามดังที่ผู้เขียนได้นำเสนอไปในหัวข้อก่อนหน้านี้ กลับเป็นผู้กระทำภายใต้องค์ประกอบของเครือข่ายที่มีส่วนสำคัญของความสัมพันธ์การแพทย์สมัยใหม่ภายใต้บริบทคลินิกความงามด้วย เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลทั้งน้ำหนึ่งและแบงค์ ต่างมองว่าใบประกอบวิชาชีพแพทย์สำคัญมากต่อการเข้าไปใช้บริการคลินิกความงาม ดังที่ลาตัวร์ ได้กล่าวให้เห็นว่า สิ่งใดควรถูกนำเข้ามาพิจารณาในการศึกษา ควรเริ่มต้นจากคำถามที่ว่า สิ่งนั้นก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในการกระทำของผู้กระทำหรือไม่ (Latour, 2005 อ้างถึงใน ชนกพร ชูติภมมธรรม, 2563, น. 109) กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ หากใบประกอบวิชาชีพแพทย์ไม่ประดับในคลินิกเสริมความงามหรือแสดงให้เห็น ภาวปฏิบัติของการทำให้ความงามอาจไม่เกิด ดังเช่นน้ำหนึ่งและแบงค์ให้ข้อมูลว่า

“อย่างเลเซอร์ รู้สึกว่าไม่ใช่หมอแน่ ๆ คุณเป็นพนักงานหรือนักอะไรสักอย่าง...ส่วนฉีดยาครั้งแรกเหมือนไม่ใช่หมอ เข้าไปมันเป็นห้องที่มีเตียงวางติดกัน และคนนั่งหัวเตียงรอฉีดยา ครั้งนั้นเรารู้สึกว่าคนที่คุยและประเมินคนนั้นคือหมอคนเดียว ส่วนคนฉีดยาไม่ใช่ หลังจากนั้นคลินิกอื่นที่ไป เป็นหมอหมดเลย เราดูใบประกอบ (ใบประกอบวิชาชีพแพทย์) ที่แปะไว้”

(น้ำหนึ่ง, สัมภาษณ์)

“ทำกับแพทย์ที่จบด้านศัลยกรรมตกแต่งโดยตรงเลยจ้า ถามว่าทำไมเชื่อ เพราะหน้าคลินิกจะมีใบรับรอง (ใบประกอบวิชาชีพแพทย์) ของหมอแต่ละคนเลยว่าจบด้านใด ที่ใดมาบ้าง นี่ก็ไล่ดูเลยจ้า

ว่าแต่ละคนจบที่ไหนมา และเราจะเลือกหมอที่จบจากมหาวิทยาลัยชั้นนำของประเทศ เอาจริงมีหมอที่จบจากต่างประเทศด้วยนะ อยากฉีดด้วยมากแต่คิวยาวมาก ให้อีกคงไม่ไหว”

(แบงค์, สัมภาษณ์)

ขณะที่กรณีของมินากับไก่ กลับยิ่งแสดงให้เห็นว่าทั้งแพทย์ ผู้ใช้บริการ พนักงานนอกวิชาชีพแพทย์ ผลิตภัณฑ์ อุปกรณ์เทคโนโลยีทางการแพทย์ ตึก/อาคารคลินิกเสริมความงาม เข้ามาสมาคม (Association) พัวพัน (Entanglement) และประกอบรวม (Assemblage) ในสรรพสิ่งของความสัมพันธ์ต่อการรู้ของ ความงามอีกด้วยดังที่มินาและไก่เล่าว่า

“แรก ๆ ก็จะค่อนข้างกลัวและกังวล แต่บางคลินิกที่มีการจัดการเครื่องมือทันสมัย สะอาด ดูเชื่อถือได้ และหมอเก่ง น่าเชื่อถือ อาจจะมีอาการครั้งแรกที่ทำ แต่พอได้ลองทำและในการทำครั้งต่อ ๆ มาก็จะไม่มี ความกังวลเลย แต่บางคลินิกที่เคยใช้บริการ คลินิกดูเก่า ไม่สะอาด คนที่ทำให้ ดูทำไม่คล่อง ก็ารู้สึกกังวล และจะไม่เข้าไปใช้บริการอีก โดยส่วนตัว เลือกแต่คลินิกที่ดูสะอาด เครื่องมือทันสมัย โดยเฉพาะถ้าเครื่องมือ จากเกาหลี หรือคลินิกจากเกาหลี จะยิ่งทำให้มั่นใจ และอยากเข้าใช้บริการเรื่อย ๆ”

(มินา, สัมภาษณ์)

“ตอนใช้คลินิกฉีดหน้าทีหนึ่ง คลินิกเขาเล็กมาก อารมณ์เหมือนตึกแถว เราก็คิดนะว่ามันเป็น คลินิกจริงไหม หมอที่ฉีด คือหมอกะเป่าไหม เข็ม ด้วยาก็ไม่รู้จริงไหม เราจะหน้าแหกรึเปล่า ราคามันถูกใจ ตอนฉีดสลายไขมันที่หน้า ที่นั่น ก็รู้สึกเฉย ๆ นะ เปลี่ยนแปลงหรือไม่ ไม่แน่ใจเหมือนกัน เอาดี ๆ แต่พอเปลี่ยน อีกคลินิก ใหญ่ ราคาแพงกว่า เราเชื่อมั่นในตัวยาด้วย ที่เห็นชัดเลยตอนนั้นไปฉีดโบท็อกซ์และตามด้วยสลาย ไขมัน เราคิดว่าเราหน้าเล็กลง ดูดีขึ้น มั่นใจได้ เพราะตัวยาสแกนแล้วของแท้ ดูน่าเชื่อถือ พนักงานที่ขาย คอร์สด้านล่างก็ชมเราว่าหน้าเล็กลง แต่เป็นหลังจากที่ทำอะไรต่าง ๆ ประมาณเดือนกว่าที่ต้องมาติดตามดูผล”

(ไก่, สัมภาษณ์)

จากความสัมพันธ์ในคลินิกเสริมความงามสู่พลวัตโมเดลการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ การแพทย์สมัยใหม่ : บทบทวนและข้อเสนอ

จากสิ่งที่ผู้เขียนได้นำเสนอข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลถึงรูปแบบความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในคลินิกความงาม ผ่านกรอบทฤษฎีเครือข่าย - ผู้กระทำ สามารถนำประยุกต์ใช้ในการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์การแพทย์ สมัยใหม่ ที่ไม่อาจพิจารณาเพียงแค่การศึกษาระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ หรือแพทย์กับคนไข้เท่านั้น ผู้เขียน ยกตัวอย่างการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ที่มักถูกกล่าวถึงในการศึกษาประเด็นเรื่องความสัมพันธ์กับ การแพทย์ เช่น การศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างแพทย์กับคนไข้ในแนวคิดของเอ็มมานูเอลและ เอ็มมานูเอล (The Emanuel and Emanuel Model) ตามโมเดลการศึกษานี้แบ่งออกมาเป็น 4 รูปแบบ ความสัมพันธ์ คือ (1) รูปแบบความสัมพันธ์พ่อปกครองลูก (Paternalistic Model) เป็นการมองว่าแพทย์มี อำนาจเด็ดขาดในการที่จะรักษาให้กับคนไข้ แพทย์เป็นผู้ที่รู้ดีที่สุดในการรักษา คนไข้ไม่อาจที่จะรู้ดีเท่ากับ

การตัดสินใจในการรักษามากกว่าแพทย์ คนไข้จึงไม่มีอิสระในการตัดสินใจ และต้องเชื่อฟังแพทย์เท่านั้น (2) รูปแบบความสัมพันธ์การให้ข้อมูลข่าวสาร (Informative Model) เป็นรูปแบบที่คนไข้มีอิสระในการตัดสินใจ รักษา แพทย์เป็นผู้ให้ข้อมูลถึงข้อดีและข้อเสียในการรักษา และการสร้างตัวเลือกในการรักษาให้กับคนไข้ (3) รูปแบบความสัมพันธ์การแปล (Interpretative Model) คือ การที่คนไข้มีอิสระในการเลือกวิธีการรักษา ของวิธีการที่มีความแตกต่างกัน คนไข้มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์ เพียงแต่ต้องการคำอธิบายเพิ่มเติมจากแพทย์ และ (4) รูปแบบความสัมพันธ์แบบเจรจาหารือ (Deliberative Model) โดยคนไข้สามารถอภิปรายทางเลือกในการรักษากับแพทย์ คนไข้มีอำนาจในการต่อรองกับการแพทย์ ขณะเดียวกันแพทย์ก็รู้ดีว่าทางเลือกใดเหมาะสมกับคนไข้ในการรักษา ซึ่งแพทย์ก็จะให้ข้อเสนอแนะ (ดวงกมล ศรีประเสริฐ, 2561, น. 89)

ส่วนโมเดลการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ที่เขยิบขึ้นมาด้วยการชี้ให้เห็นถึงการรักษาว่าใครมีอำนาจ ระหว่างการควบคุมของคนไข้ (Patient Control) และการควบคุมของแพทย์ (Doctor Control) ปรากฏในแนวคิดของโรเตอร์และฮอลล์ (The Roter and Hall Model) มี 4 รูปแบบ คือ (1) รูปแบบที่แพทย์มีอำนาจเหนือกว่าผู้ป่วย (Paternalism) เป็นรูปแบบที่แพทย์เสมือนเป็นผู้ปกครองของผู้ป่วย มีอำนาจในการควบคุมการรักษาและตัดสินใจแทนผู้ป่วย (2) ผู้ป่วยเป็นผู้กำหนดเป้าหมายและประเด็นของการรักษา (Consumerism) โดยแพทย์เป็นผู้ที่ให้คำปรึกษาและทำให้ผู้ป่วยพึงพอใจในการรักษา (3) แพทย์และผู้ป่วยมีอำนาจเท่าเทียมกัน (Mutuality) ผู้ป่วยสามารถปรึกษาแพทย์ ในขณะเดียวกันแพทย์ก็สามารถให้คำแนะนำและกระบวนการวิธีการรักษา จึงเป็นการทำงานร่วมกัน และ (4) รูปแบบความสัมพันธ์ที่ไม่ลงรอยกันระหว่างแพทย์กับผู้ป่วย (Default) คือ การที่แพทย์กับคนไข้ไม่สามารถเจรจาต่อรองกันได้ จบลงด้วยการที่คนไข้ล้มเลิกการรักษา และ/หรือแพทย์ปฏิเสธการรักษา (ดวงกมล ศรีประเสริฐ, 2561, น. 91)

จากที่ได้กล่าวถึงโมเดลการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ข้างต้น ผู้เขียนเสนอว่าการทำความเข้าใจชุดรูปแบบความสัมพันธ์ของการแพทย์ ไม่ว่าจะเป็นของแนวคิดเอ็มนานูเอลและเอ็มนานูเอล (The Emanuel and Emanuel Model) และแนวคิดของโรเตอร์ และฮอลล์ (The Roter and Hall Model) ก็ไม่อาจทำความเข้าใจชุดความสัมพันธ์ของการแพทย์สมัยใหม่ในปัจจุบันได้อย่างเพียงพอ (ผู้เขียนไม่ได้หมายความว่าไม่ควรใช้) ดังที่ผู้เขียนได้นำเสนอในหัวข้อก่อนหน้าถึงข้อค้นพบรูปแบบความสัมพันธ์ หรือชุดความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในคลินิกความงาม หรือกล่าวในลักษณะทฤษฎีเครือข่าย - ผู้กระทำ เมื่อเปิดกล่องดำออกมา ผ่านการศึกษาความงามในคลินิกเสริมความงาม หรือกล่าวถึงความสัมพันธ์ทางสังคมในบริบทของการแพทย์สมัยใหม่ โดยที่ไม่ใช่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์อย่างเดียวนั้น หรือหากจะพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ก็ไม่สามารถพิจารณาแยกขาดความสัมพันธ์ระหว่างคนไข้/ผู้มาใช้บริการกับพนักงานวิชาชีพอื่นที่อยู่ในคลินิกเสริมความงามได้ ดังจะเห็นได้จากพนักงานขายคอร์สที่มีส่วนสำคัญต่อการประกอบสร้างความงามกับผู้ให้บริการ/คนไข้/ลูกค้า ขณะเดียวกันก็ไม่อาจพิจารณาความสัมพันธ์ที่ตัดขาดของคนไข้กับเทคโนโลยีได้ด้วย ในฐานะที่เทคโนโลยีเป็นผู้กระทำและเป็นองค์ประกอบสำคัญในเครือข่ายที่ยึดโยงผู้กระทำเข้าไว้ด้วยกัน อย่างเช่น จากข้อค้นพบที่แสดงให้เห็นว่าในคลินิกเสริมความงามอุปกรณ์เทคโนโลยี

ทางการแพทย์ต้องทันสมัย สภาพแวดล้อมภายในคลินิกต้องสะอาด ฉะนั้นหากเครื่องมือไม่ทันสมัย ก็ไม่สามารถที่จะร่วมประกอบสร้างความงามผ่านการรับรู้ของผู้กระทำอื่นได้ในความสัมพันธ์ จึงจะเห็นว่าความสัมพันธ์ทางสังคมของการแพทย์สมัยใหม่กลับมีหลากหลายชุด มีผู้กระทำที่หลากหลายในเครือข่าย

นอกจากนี้การศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ของการแพทย์สมัยใหม่ ที่จัดวางอยู่ในระดับต่ำสูง หรือใครมีอำนาจต่อการควบคุมในการรักษา หรือการลดรูปเหลือเพียงแพทย์กับคนไข้ ก็ไม่อาจทำความเข้าใจ การประกอบสร้างความจริงหรือชุดคำอธิบาย และ/หรือความสัมพันธ์ของการแพทย์สมัยใหม่เกิดขึ้นได้ ถึงแม้ว่าการแพทย์สมัยใหม่จะให้ความสำคัญของชุดความรู้ที่เป็นวิทยาศาสตร์แนวปฏิฐานนิยม (Positivism) แต่จากผลการศึกษาครั้งนี้ด้วยแนวทาง STS และทฤษฎีเครือข่าย - ผู้กระทำ ได้เผยให้เห็นว่าการที่ผู้ใช้บริการ มาใช้บริการคลินิกเสริมความงาม โดยความงามจะเกิดขึ้นได้ ไม่ใช่เฉพาะเพราะความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับ มนุษย์หรือแพทย์เป็นผู้ทำหัตถการให้คนไข้ แพทย์ไม่สามารถทำให้ผู้ใช้บริการงามได้ ถ้าหากขาดเทคโนโลยี อุปกรณ์ทางการแพทย์ ทั้งตัวยาของโบท็อกซ์ เครื่องเลเซอร์ผิว หรือแม้กระทั่งกระจกที่ใช้ส่องรูปหน้าถึงความเปลี่ยนแปลง รวมถึงคนอภิวาชีฟแพทย์ที่เป็นผู้กระทำการ คอยให้ข้อมูลถึงความงาม หรือบอกว่าเรา ควรเสริมและเติมแต่งตรงจุดใดบนใบหน้า การประกอบสร้างความงามที่เกิดขึ้นในคลินิกความงามจึงมีผู้กระทำ การที่หลากหลายทั้งมนุษย์และไม่ใช่มนุษย์ ดังที่ลาตูร์ มองว่าการศึกษาเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และ ปัจจัยทางสังคมไม่อาจเพียงพอทำความเข้าใจปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้มากพอ ลาตูร์ มองว่า ความรู้ในฐานะผลผลิตท่ามกลางเครือข่ายของอัตวิสัยคือ มนุษย์ตัวกระทำ (Human Actant) และ วัตถุตัวกระทำ (Material Actant) (จักรกริช สังขมณี, 2559, น. 166-167) ดังนั้น พลวัตสำคัญของการศึกษา การแพทย์สมัยใหม่ จึงควรนำผู้กระทำที่ไม่ใช่มนุษย์เข้ามาร่วมพิจารณาต่อการศึกษาด้วย

สรุปและข้อเสนอแนะ

บทความนี้มุ่งนำเสนอให้เห็นถึงรูปแบบความสัมพันธ์ของการแพทย์สมัยใหม่ ภายใต้การศึกษา ที่เกิดขึ้นในบริบทคลินิกเสริมความงาม ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ และใช้วิธีการศึกษาแนว STS เก็บข้อมูลด้วยการใช้ข้อมูลคำบอกเล่าจากผู้ให้บริการ ตลอดจนการกระทำของสิ่งของและวัตถุในคลินิกเสริมความงามร่วม ประกอบการนำเสนอข้อมูล และใช้ทฤษฎีเครือข่าย - ผู้กระทำ ร่วมอธิบายปรากฏการณ์รูปแบบความสัมพันธ์ ของการแพทย์สมัยใหม่ในบริบทคลินิกความงาม โดยเผยให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการอธิบายชุด ความสัมพันธ์ของการแพทย์สมัยใหม่ ที่แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของสรรพสิ่ง เช่น วัตถุ/นวัตกรรมของ เทคโนโลยีทางการแพทย์ เข้ามาสมาคม พัวพันและเป็นองค์ประกอบของเครือข่ายต่อการประกอบสร้างความจริงเป็นอย่างไร ดังที่บทความนี้หยิบยกรณียของความงามภายใต้บริบทคลินิกเสริมความงามมานำเสนอ ฉะนั้น ในการศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบความสัมพันธ์ของการแพทย์สมัยใหม่ ไม่สามารถลดรูปหรือ พิจารณาความสัมพันธ์เพียงแค่ว่าแพทย์กับคนไข้ได้เท่านั้น หรือมนุษย์กับมนุษย์ แต่ยังมีหลากหลาย ของชุดความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในบริบทการแพทย์สมัยใหม่ และควรพิจารณาสรรพสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็นมนุษย์

และไม่ใช่มนุษย์ร่วมด้วย เพื่อเป็นไปได้ในการนำเสนอชุดคำอธิบายหรือองค์ความรู้ให้ลึกซึ้งขึ้นของการศึกษาความสัมพันธ์ของการแพทย์สมัยใหม่

รายการอ้างอิง/References

- กรุงเทพธุรกิจ. (2564). จับตา ‘ตลาดศักยภาพความงาม’ หลัง ‘เปิดประเทศ’. สืบค้นเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/social/971782>.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. (2559). ศาสตร์-อศาสตร์: มานุษยวิทยา ณ จุดเปลี่ยนทางภววิทยา. ใน จันทน์ เจริญศรี (บรรณาธิการ). *ศาสตร์ อศาสตร์: เข้ามาข้างนอก ออกไปข้างใน*. (น. 142-167). กรุงเทพฯ: พารากราฟ.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. (2561). *มานุษยวิทยาการแพทย์ในศตวรรษที่ ๒๑*. สืบค้นเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2565, จาก <http://www.shi.or.th/content/45087/1/>.
- คณาภูมิ จุฬารกุล. (2563). สวยเลือกได้ : เลือกคลินิกความงามและหัตถการแบบไหน สวยตรงใจ ตรงจุด. สืบค้นเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.ktc.co.th/article/lifestyle/beauty-and-operative-clinic#>.
- จักรกริช สังขมณี. (2559). ความไม่ (เคย) เป็นสมัยใหม่ของศาสตร์-อศาสตร์: วัตถุวิสัย อมนุษย์นิยม และเครือข่าย-ผู้กระทำ. วิทยา. ใน จันทน์ เจริญศรี (บรรณาธิการ). *ศาสตร์ อศาสตร์: เข้ามาข้างนอก ออกไปข้างใน*. (น. 142-167). กรุงเทพฯ: พารากราฟ.
- จักรกริช สังขมณี. (2564ก). มานุษยวิทยากับคลื่นวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และโลกดิจิทัล. ใน โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์, นฤพนธ์ ด่วงวิเศษ และ อาทิตย์ เคนมี (บรรณาธิการ). *สืบทฤษฎี สาววิถีคิด: การเดินทางของมานุษยวิทยา*. (น. 279-297). กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- จักรกริช สังขมณี. (2564ข). วิถีวิทยาใน STS. ใน ยุคติ มุกดาวิจิตร และ ชัชชล อัจฉนาทิตติ (บรรณาธิการ). *มานุษยวิทยาพื้นมนุษย์*. (น. 53-93). กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- จำเนียร จวงตระกูล. (2561). ปัญหาการกำหนดกลุ่มตัวอย่างและวิธีการสุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพ. *วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*. 1(2), 1-21.
- ชนกพร ชูติกรมธรรม. (2563). Material Turn ในสาขาประวัติศาสตร์ทฤษฎี Actor-Network กับแนวคิดวัตถุ ในฐานะผู้กระทำทางประวัติศาสตร์. *วารสารศิลปศาสตร์*. 20(1), 97-125.
- ชัชชล อัจฉนาทิตติ. (2564). *ทฤษฎีเครือข่าย-ผู้กระทำ (Actor-Network Theory)*. สืบค้นเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.sac.or.th/databases/anthropology-concepts/glossary/170>.
- ณัฐยา สมวะเวียง. (2558). *การแพทย์พื้นบ้านกับการเฝ้าระวังรักษาความเจ็บป่วยทางจิตใจในสังคมไทย ภาคเหนือ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขา การพัฒนาสังคม.

- ดวงกมล ศรีประเสริฐ. (2561). อำนาจแพทย์ และรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างแพทย์กับผู้ป่วย. *วารสารธรรมศาสตร์*. 37(1), 78-95.
- เบญจมาศ วิธิ. (2564). เปิด 10 อันดับ ธุรกิจมาแรงปี 65 กลุ่มไหนเป็น ดาวรุ่ง-ดาวร่วง. สืบค้นเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2565, จาก https://workpointtoday.com/top-business-trends-of2022/?fbclid=IwAR33KRntcFihwsm_pdT866DlrNrLx-aYvWlu7TiWQkZXfY7ZrpxQecfHkME.
- ปกรณ คองสวัสดิ์. (2559). *ชีวภูมิต้องการ : วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีชีวภาพได้ร่วมพระบารมี ณ สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง อ.ฝาง จ.เชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, สาขามานุษยวิทยา.
- พิมพ์ชนก วรณแจ่ม, ศิริวัฒน์ จิระเดชประไพ, บัญญัติ ยงยวน และ สมใจ นกดี. (2560). รูปแบบการดูแลรักษาสุขภาพโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแพทย์พื้นบ้านในอำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*. 12(3), 129-139.
- มาศ ไม้ประเสริฐ. (2559). เวชศาสตร์ชะลอวัยและฟื้นฟูสุขภาพคืออะไร. *สุทธิปริทัศน์*. 30, 266-280.
- รุ่งนภา กิตติลาภ, อุมารวรรณ วาทกิจ และ ร่มสน นิลพงษ์. (2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงามในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารพุทธศึกษาและวิจัย*. 6(1), 60-74.
- สร้อย สินธุประมา. (2561). *ฟอนต์ลูกทุ่ง: เทคโนโลยีดิจิทัลกับการก่อร่างตัวตนของคนทำป้าย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, สาขามานุษยวิทยา.
- สมาคมศัลยแพทย์ตกแต่งแห่งประเทศไทย. (2565). *ความรู้เกี่ยวกับศัลยกรรมตกแต่ง*. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.thprs.org/>.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2556). *กำหนด 5 หลักฐานแสดงมาตรฐานคลินิกความงาม*. สืบค้นเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.thaihealth.or.th/Content/2676->.
- Lutz, Christoph, and Tamò, Aurelia. (2016). *Privacy and Healthcare Robots –An ANT Analysis*. We Robots. Retrieved May 25, 2022, from https://robots.law.miami.edu/2016/wp-content/uploads/2015/07/We_Robot_Lutz_Tamo_ANT_Healthcare_Robots_final.pdf.

การนำเสนอผลงานสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมและผลการพัฒนาทักษะทางศิลปกรรมของ นักเรียนผ่านงานสร้างสรรค์ทางศิลปกรรม ชุด “1 ทศวรรษสาธิตองค์กรรักษ์รวมใจ”

Results of Creative Work and Fine Art Skills through the One Decade of Satit Ongkharak Ruamjai Performance

ศุภชัย ศรีนิวาล ประสิทธิ์ ตึกขาว ทศนีย์ แถมยิ้ม และสุทธภพ ศรีอักษรกุล

Supachai Srinual, Prasit Tuekkhaow, Thatsanee Tamyim, and Suttapop Sri-akkarakun

สถาบันวิจัย พัฒนาและสาธิตการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Educational Research Development and Demonstration Institute,

Srinakharinwirot University

E-mail : Supachais@g.swu.ac.th

Date Received : 31 December 2022 Date Revised : 27 March 2023

Date Accepted : 27 March 2023 Date Accepted online : 28 March 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix method) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อนำเสนอผลงานสร้างสรรค์ทางด้านศิลปกรรม ในโอกาสครบรอบ 10 ปีโรงเรียนสาธิต มศว องค์กรรักษ์ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จำนวนทั้งหมด 14 คน จากผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง และนักเรียน ร่วมกับการศึกษาจากเอกสารเพื่อใช้ในการสร้างสรรค์งานทางด้านศิลปกรรม และ 2) เพื่อพัฒนาทักษะทางศิลปกรรมของนักเรียนผ่านงานสร้างสรรค์ทางศิลปกรรม ชุด “1 ทศวรรษสาธิตองค์กรรักษ์รวมใจ” ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้เข้าร่วมวิจัยเป็นนักเรียนชมรมดนตรีและนาฏศิลป์ จำนวน 22 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลงานสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมเป็นการแสดงที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยผสมผสานท่าทาง และลีลาการเคลื่อนไหวแบบธรรมชาติ เน้นที่อารมณ์ของผู้แสดงเป็นสำคัญ การถ่ายทอดอารมณ์ที่แสดงถึงความภาคภูมิใจต่อโรงเรียน แบ่งเป็น 3 ช่วงเล่าเรื่องราว สานสัมพันธ์ ภาคภูมิใจ ใช้รูปแบบวงดนตรีสากลร่วมสมัย มีการผสมผสานเครื่องดนตรีไทยและสากล โดยมีท่อนเพลง 8 ท่อน ในรูปแบบ Intro | A₁ | A₂ | B | C | SOLO | B | C | บทเพลงอยู่ในบันไดเสียง Eb Major และบันไดเสียง B Major 2) การพัฒนาทักษะทางศิลปกรรมของนักเรียน ก่อนและหลังการเข้าร่วมการแสดงงานสร้างสรรค์ พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมในกิจกรรมมีทักษะทางศิลปกรรมเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 จากค่าเฉลี่ยทักษะทางศิลปกรรมก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมที่ 3.14 คิดเป็นร้อยละ 62.95 เพิ่มขึ้นหลังเข้าร่วมกิจกรรมเป็น 4.51 คิดเป็นร้อยละ 90.22

คำสำคัญ : การพัฒนาทักษะทางศิลปกรรม งานสร้างสรรค์ ดนตรีร่วมสมัย ศิลปกรรม

Abstract

Mixed methods research was done to present creative work in fine arts on the occasion of the tenth anniversary of Ongkharak Demonstration School. Qualitative data was collected by interview from 14 stakeholders, including school management, parents and students and documents used in creating the fine art performance were analyzed. Quantitative research was also done to develop student fine art skills through artistic creation of the One Decade of Satit Ongkharak Ruamjai performance at Ongkharak Demonstration School. 22 participants were music and performance club students. Results were that the fine arts performance demonstrated a combination of natural gestures and movements with emphasis on performers' emotion to convey school pride. The performance was divided into three phases: background narration, relationship building, and school pride. A contemporary international band performed with a mix of Thai and western musical instruments. There was an eight-part song in the form Intro | A₁ | A₂ | B | C | SOLO | B | C | I. The songs were in the Eb Major and B Major scales. In addition, student fine art skills increased after participation in the artistic performance at a statistical significance of .05 from an average of 3.14 in fine art skills, representing 62.95 percent, with an increase to 4.51, equal to 90.22 percent.

Keywords: Development, Fine art skills, Creative work, Contemporary music, Fine art.

บทนำ

ประเทศไทยมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนในการพัฒนาเยาวชนในประเทศให้มีความรู้ที่จำเป็นต่ออนาคต รวมถึงทักษะที่มีความสำคัญในการพัฒนาตนเองและประเทศที่จะสามารถนำพาประเทศให้บรรลุเป้าหมายตาม ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี รวมถึงวิสัยทัศน์ในกลุ่มอาเซียนในปี 2568 และเป้าหมายในการพัฒนาที่ยั่งยืนของ องค์การสหประชาชาติ SDGs หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และทุกภาคส่วนจึงต้องมุ่งส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างมี คุณภาพ พัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 (ปีนา กุตติพารามบิล, 2562) และปัญหา เยาวชนและเด็กในปัจจุบัน ในด้านของสถานการณ์เสี่ยงด้านพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนพบว่าเด็กและ เยาวชนในชุมชนเมืองและท้องถิ่นที่กำลังเติบโตเป็นเมืองใหญ่มีพฤติกรรมเสี่ยงที่จำเป็นต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน ได้แก่ มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร มีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง ปัญหายาเสพติด คุณธรรมจริยธรรมลดลง ใช้เวลาว่างเชิงสร้างสรรค์ลดลง ก่ออาชญากรรม ปัญหาด้านความเครียด ปัญหาด้านสุขภาวะด้านร่างกาย

รวมถึงสุขภาพด้านปัญญา บางปัญหาเป็นผลมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ Covid-19 (คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชน, 2561; พงศ์ปณต ดีคง, 2565)

ศิลปะช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนมีความคิดสร้างสรรค์ สร้างจินตนาการ ส่งเสริมด้านสุนทรียภาพ ศิลปะจึงมีส่วนสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้าน จิตใจ ร่างกาย ปัญญา สังคม และอารมณ์ รวมถึงการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญในการปูพื้นฐานสู่การศึกษาต่อ รวมถึงการประกอบอาชีพในอนาคต (ชนิดา ปิณณะสุภญ์, 2554) ในความหมายของศิลปกรรมนั้น หมายถึง สิ่งที่เป็นศิลปะ สิ่งที่สร้างสรรค์ขึ้นเป็นศิลปะ ไม่ว่าจะเป็น งานทางด้านสถาปัตยกรรม งานประติมากรรม คำว่าศิลปกรรม จึงมีความหมายที่กว้างขวาง ไม่จำกัดเฉพาะแค่เพียงงานจิตรกรรม งานประติมากรรมและงานสถาปัตยกรรม เท่านั้นหากแต่ยังได้มีความหมายรวมไปถึงงานวรรณกรรม งานนาฏศิลป์และงานดุริยางคศิลป์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554)

คำว่าศิลปกรรมมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ศิลปกรรมเป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไปว่าเป็นสิ่งที่ดึงดูดประสาทสัมผัสทางการมองเห็นหรือการได้ยินของเรา และผลิตขึ้นผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ (artincontext, 2022) ศิลปกรรมจึงเป็นคำที่มีความหมายในภาพรวมของศิลปะทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นทัศนศิลป์ นาฏศิลป์ รวมถึงดุริยางคศิลป์ (ไทยและสากล) ทักษะทางศิลปกรรมเป็นทักษะที่มีความเชื่อมโยงทักษะในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 4 กลุ่ม การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา (Critical Thinking / Problem – Solving) การคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creativity) การสื่อสาร (Communication) การทำงานเป็นทีม (Collaboration) ซึ่งเป็นทักษะที่มีความสำคัญในการพัฒนาคนสู่สังคมอย่างมีคุณภาพ หากได้รับการส่งเสริมอย่างเหมาะสม เราสามารถพัฒนาเด็กและเยาวชนสร้างการเรียนรู้ผ่านงานสร้างสรรค์ทางศิลปกรรม รวมถึงเป็นส่วนหนึ่งของ พหุปัญญา ใน “ทฤษฎีพหุปัญญา” (Theory of Multiple Intelligences) ด้านภาษา (Linguistic Intelligence) ด้านมิติสัมพันธ์ (Visual-Spatial Intelligence) ด้านร่างกาย และการเคลื่อนไหว (Bodily Kinesthetic Intelligence) ด้านดนตรี (Musical Intelligence) ด้านมนุษยสัมพันธ์ (Interpersonal Intelligence) ด้านการเข้าใจตนเอง (Intrapersonal Intelligence) ด้านธรรมชาติวิทยา (Naturalist Intelligence)

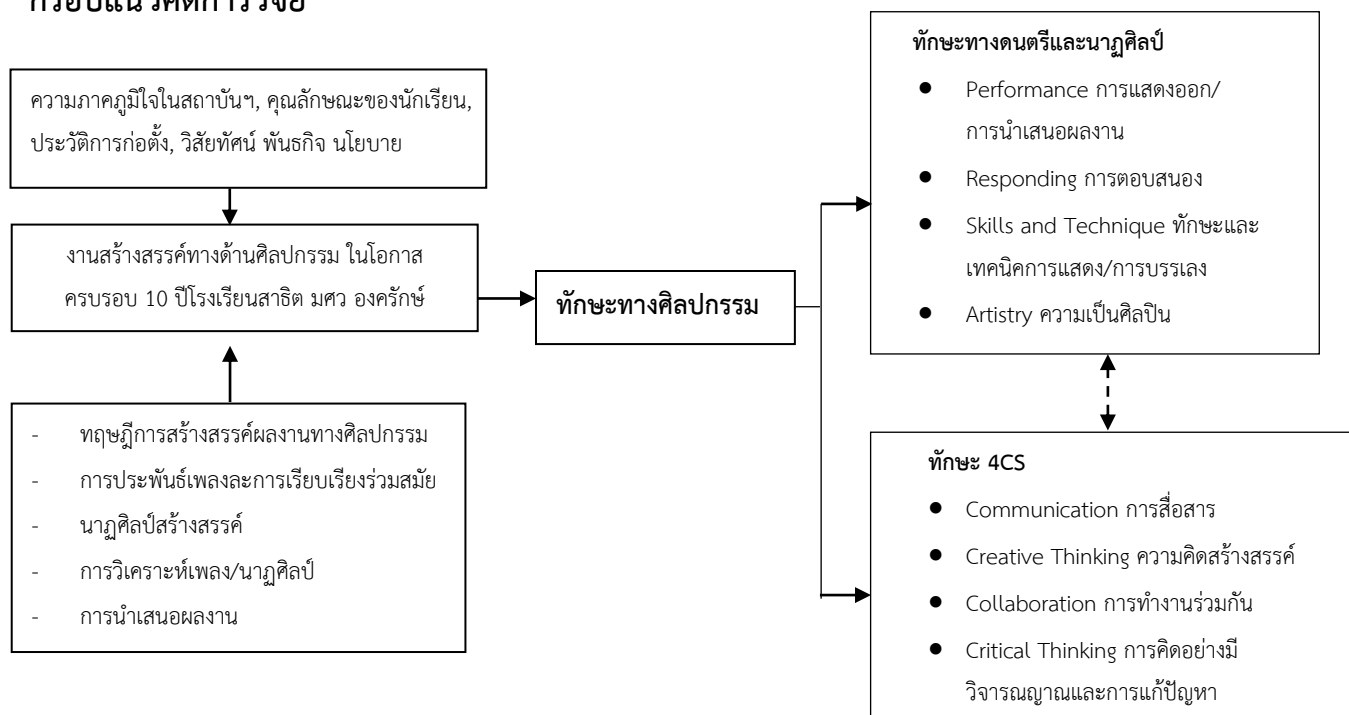
ทฤษฎีพหุปัญญา เป็นความสามารถทางชีวิติต แต่ละคนจะแสดงออกในแต่ละบริบทของวัฒนธรรมที่เขาอยู่ เพื่อแก้ปัญหา การปรับตัว และยังหมายถึง ปัญหาที่หลากหลาย แสดงออกเป็นเอกลักษณ์ทางปัญญาของมนุษย์แต่ละคน มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ คนหนึ่งอาจเก่งเพียงด้านเดียว หรือเก่งหลายด้าน ซึ่งนำไปสู่ความสามารถในการประกอบอาชีพ ทุกคนสามารถแสดงออก ซึ่งองค์แห่งปัญญาที่เขามีความสามารถและพัฒนาความสามารถนั้นกับบริบทต่าง ๆ ตามสภาพแวดล้อมของตน รวมถึงการสร้างสรรค์ผลงานที่มีประสิทธิภาพ ความสามารถของมนุษย์ที่หลากหลายในการเรียนรู้แก้ปัญหา ซึ่งมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรมสถานการณ์ทางธรรมชาติ (ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา, 2565; เยาวพา เดชะคุปต์, 2558)

จากข้อมูลทีกล่าวนำในข้างต้น ศิลปกรรมจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เติบโตไปอย่างมีคุณภาพ และตระหนักรู้ในบทบาทหน้าที่ของตนเองและต่อสังคม ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญของเครื่องมือดังกล่าว จึงได้สร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปกรรมในรูปแบบของบทเพลง “สาธิตรวมใจ” ได้มีการบูรณาการศาสตร์ของ นาฏศิลป์และดุริยางคศิลป์สำหรับในการสร้างสรรค์ผลงานซึ่งเป็นหนึ่งในชุดผลงาน “1 ทศวรรษสาธิตองค์กรร่วมใจ” เป็นบทเพลงร่วมสมัยประกอบการแสดงนาฏศิลป์ มีการสร้างสรรค์เนื้อร้องและทำนอง ตามบริบทของโรงเรียน ตามทฤษฎีการสร้างสรรค์ ชีระ ปาลเปรม (2560) ได้อธิบายถึงการสร้างสรรค์ (Creation) ว่าเป็นเรื่องของ การให้ปรากฏภาพทัศนการแสดงผลงานของการวิวัฒน์ - พัฒนา ปัญญาความคิดจากรูปธรรมของข้อมูล สารหรือเรื่องราว โดยความคิดสร้างสรรค์ให้ปรากฏผลงานที่อาจดำเนินการให้เกิดรูปลักษณ์ที่สามารถแปรเปลี่ยนได้หลายรูปแบบ ที่เกิดจากการสร้างสรรค์ประพันธ์ภาพ (Composition) ด้วยลักษณะที่ผสมผสานสัมพันธ์กันอย่างสอดคล้องกลมกลืน (Harmony) หรือแตกต่างตรงกันข้าม (Contrast) หรือขัดกัน (Discord) เป็นต้น และโดยรวมแล้วเพื่อลักษณะแห่งสุนทรีภาพที่สัมผัสต่ออารมณ์ความรู้สึก ด้วยการแสดงออกของท่าที ลีลา หรือท่วงทำนองของผลงานและก่อให้เกิดจินตนาการเพื่อสร้างด้วยผลของการอวยพวยพุ่งทางปัญญาความคิดที่มีลักษณะพิเศษของความฝัน จินตนาการ (Imaginable Idea) แล้วนำมาสร้างสรรค์ใหม่ (Reform) ที่ต่างจากเดิมหรือต่างจากต้นแบบ งานวิจัยชิ้นนี้จึงจัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาทักษะทางศิลปกรรม รวมถึงเป็นการสร้างให้นักเรียนเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ มีความรักในสถาบัน ตระหนักในบทบาทหน้าที่ ผ่านงานวิจัยสร้างสรรค์ ในวาระครบรอบ 10 ปี โรงเรียนสาธิต มศว องค์กรร่วมใจ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อนำเสนอผลงานสร้างสรรค์ทางด้านศิลปกรรม ในโอกาสครบรอบ 10 ปีโรงเรียนสาธิต มศว องค์กรร่วมใจ
2. เพื่อพัฒนาทักษะทางศิลปกรรมของนักเรียนผ่านงานสร้างสรรค์ทางศิลปกรรม ชุด “1 ทศวรรษสาธิตองค์กรร่วมใจ”

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix method) ประกอบไปด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อผลิตงานสร้างสรรค์ทางด้านศิลปกรรม ในโอกาสครบรอบ 10 ปีโรงเรียนสาธิต มศว องค์กรฯ ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ และการอธิบาย การสร้างสรรค์งานทางศิลปกรรม ใช้การเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เพื่อนำข้อมูลมาสังเคราะห์และใช้เป็นแนวคิดในการสร้างสรรค์งานทางศิลปกรรม และในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนาทักษะทางศิลปกรรมของนักเรียนผ่านงานสร้างสรรค์ทางศิลปกรรม ชุด “1 ทศวรรษสาธิตองค์กรฯรวมใจ” ใช้การวิจัยแบบเชิงปริมาณ โดยใช้แบบประเมินทักษะทางศิลปกรรมในการเก็บข้อมูล และใช้การวิเคราะห์ ข้อมูลโดยโปรแกรม SPSS ใช้สถิติวิจัยในการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล วิธีการดำเนินการวิจัยประกอบไปด้วยขั้นตอนการทำวิจัยร่วมกับขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียนแบ่งเป็น ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง และนักเรียน ซึ่งใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และกลุ่มที่ 2 นักเรียนชมรมดนตรีไทยและสากลโรงเรียนสาธิต มศว องค์กรฯ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียน จำนวน 14 คน ใช้วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) แบ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 2 ท่าน เป็นผู้บริหารในช่วงการก่อตั้งโรงเรียน 1 ท่าน และผู้บริหารปัจจุบัน 1 ท่าน ครูผู้สอน จำนวน 4 คน เป็นครูผู้สอนในช่วงการก่อตั้งโรงเรียน จำนวน 2 ท่าน ซึ่งมีอายุงานไม่น้อยกว่า 10 ปี และเป็นครูผู้สอนในปัจจุบัน จำนวน 2 ท่าน เป็นผู้ปกครอง จำนวน 4 ท่าน เป็นผู้ปกครองของนักเรียนในปีแรกของการก่อตั้งโรงเรียน และผู้ปกครองของนักเรียน ในปีการศึกษา 2565 จำนวน 2 ท่าน และนักเรียน จำนวน 4 คน เป็นนักเรียนในปีแรกของการก่อตั้งโรงเรียน จำนวน 2 คน และนักเรียนปัจจุบัน จำนวน 2 คน

1.2 นักเรียนโรงเรียนสาธิต มศว องค์กรักษ์ ผู้เข้าร่วมวิจัยเป็นนักเรียนจากชมรมดนตรีสากล ดนตรีไทย และชมรมนาฏศิลป์ ในระดับมัธยมศึกษาปีการศึกษา 2565 จำนวน 22 คน แบ่งเป็น นักเรียนดนตรีสากลจำนวน 9 คน ดนตรีไทยจำนวน 3 คน และนาฏศิลป์จำนวน 10 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ในการสร้างสรรค์งานทางศิลปกรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลโดยการรวบรวมข้อมูลจาก เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โน้ตเพลง เอกสาร ตำรา บทความทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ หลักการสร้างสรรค์ด้านดนตรี และด้านนาฏศิลป์ และนำไปสังเคราะห์เป็นผลงาน สร้างสรรค์ นำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์ อรรถาธิบาย

2.2 แบบสัมภาษณ์ ใช้ในการเก็บข้อมูลวิจัยจากข้อ 1 วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรม นำไปออกแบบสัมภาษณ์ และให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ในการหาความตรง (Validity) ของแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีค่าความตรง (Validity) เท่ากับ 0.75

2.3 แบบประเมินทักษะทางศิลปกรรม ใช้ในการประเมินทักษะทางศิลปกรรมของนักเรียน หลักการการเข้าร่วมการฝึกซ้อมเพื่อแสดงงานทางศิลปกรรม ซึ่งมีค่าความตรง (Validity) เท่ากับ 0.83 และ ค่าความเที่ยง (Reliability) มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's alpha) ที่ค่าระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .884

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 1 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารการก่อตั้งโรงเรียน ไฟล์เสียงเพลงประจำโรงเรียน ข้อมูลโรงเรียน บริบทต่าง ๆ ศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ ตำรา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสาร บทความทางวิชาการ และฐานข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 2 การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการร่วมก่อตั้งโรงเรียนสาธิต มศว องค์กรักษ์ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารมหาวิทยาลัย อาจารย์ นักเรียน รวมถึงผู้ปกครอง และสมาคมผู้ปกครอง และครูโรงเรียนสาธิต มศว องค์กรักษ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ และนำไปเป็นแนวคิดในการสร้างสรรค์

บทเพลง และออกแบบการแสดงประกอบเพลง โดยแบ่งประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) ประวัติความเป็นมา 2) วิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย 3) ผลงานทางวิชาการและงานวิจัย 4) ความรู้สึกความภาคภูมิใจที่มีต่อสถาบันฯ จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์สรุปผล พร้อมเรียบเรียงลำดับความสำคัญ

ขั้นที่ 3 การเก็บข้อมูลจากนักเรียนจากการเข้าร่วมแสดงผลงานและการนำเสนอผลงานสร้างสรรค์ของนักเรียนผ่านแบบประเมินทักษะทางศิลปกรรม โดยครูผู้ฝึกสอนนักเรียนในแต่ละกลุ่มสาระ (ดนตรีและนาฏศิลป์) ซึ่งมีการประเมินทักษะทางศิลปกรรมก่อน และ หลังการเข้าร่วมกิจกรรม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนสาธิต องค์กรฯ และบริบทโดยรอบเพื่อนำข้อมูลเหล่านั้น มาวิเคราะห์และพัฒนาไปสู่การสร้างสรรค์ นำไปสู่การประพันธ์เนื้อร้องและเรียบเรียงทำนองในรูปแบบดนตรีร่วมสมัย ซึ่งการเลือกใช้คำจะต้องมีความหมายและสามารถตีทำประกอบได้ ไม่ใช่คำที่มีความหมายซ้ำหรือฟุ่มเฟือย ทุกวรรคและทุกบรรทัดจะต้องมีสัมผัสที่ถูกต้องตามฉันทลักษณ์ เมื่อได้เนื้อร้องแล้วจึงทดลองใส่ทำนองที่ละช่วงเพลง พร้อมเริ่มบันทึกเสียงร้อง ปรับปรุงแก้ไข จนได้เพลงตัวอย่างเพื่อนำไปเขียนโน้ตและให้นักดนตรีบรรเลงประกอบการแสดง

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินทักษะทางศิลปกรรม โดยการใช้สถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้ T-test ในการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของทักษะทางศิลปกรรมที่ได้ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม โดยใช้โปรแกรม SPSS ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5. ขั้นตอนการสร้างผลงานและปรับปรุงแก้ไข

5.1 สร้างสรรค์ ในขั้นนี้เป็นขั้นสำคัญที่ต้องใช้กระบวนการคิดอย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) การสร้างทำนองเพลง โดยการใช้การทดลองประยุกต์ในหลากหลายรูปแบบและทำนอง หารูปแบบทำนองใหม่ ๆ ในการสร้างสรรค์ การคิดนอกกรอบ รวมถึงการสร้างทำประกอบการแสดงสำหรับนักแสดง การคิดเชิงวิเคราะห์ (Analytical Thinking) การตรวจสอบและวิเคราะห์ความเชื่อมโยง หรือความสัมพันธ์ของส่วนประกอบต่าง ๆ ของดนตรีกับรูปแบบการแสดง และการคิดเชิงระบบ (System Thinking) ใช้กระบวนการคิดอย่างเป็นขั้นตอน การมองภาพรวมของการแสดงทั้งชุดอย่างเป็นระบบมีส่วนประกอบย่อย ๆ มีขั้นตอน และเชื่อมโยงกับระบบต่าง ๆ เพื่อสร้างสรรค์ผลงานการแสดง โดยทดลองไปทีละช่วงเพลง เปิดโอกาสให้ผู้แสดงได้มีส่วนร่วมผ่านการทดลองและเรียนรู้ร่วมกัน การทดลองสร้างสรรค์ไปอย่างช้า ๆ ทีละช่วงเพลงจะทำให้การแสดงมีความละเอียดประณีต เพราะถ้าหากพบว่าจุดใดจุดหนึ่งไม่เหมาะสม หรือยังไม่สมบูรณ์สามารถแก้ไขได้ทันที

5.2 ปรับปรุงแก้ไข ในขั้นนี้จะต้องใช้ข้อมูลจากขั้นสร้างสรรค์ผลงานเป็นพื้นฐานหลักเพราะเมื่อผลงานเสร็จแล้วกลับมาย้อนดูอาจพบว่ามีข้อผิดพลาดได้ เช่น ทำเชื่อมไม่มีความกลมกลื่น บางทำไม่เหมาะสม มองแล้วแข็งกระด้างหรืออ่อนนุ่มมากเกินไป หรือทำกับทำนองเพลงไม่ไปในทิศทางเดียวกัน

เป็นต้น ขั้นนี้จึงจำเป็นต้องทบทวนและพิจารณาอย่างละเอียด โดยมองแบบองค์รวมและค่อย ๆ ปรับปรุงแก้ไข ไปทีละส่วนจนผลงานเสร็จสมบูรณ์

6. สรุปผลและการนำเสนอ

ในขั้นนี้เป็นขั้นสุดท้ายเป็นการนำเสนองานวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 โดยการแสดงผลงาน การแสดงสร้างสรรค์ต่อสาธารณะ ทั้งเนื้อร้อง ทำนองเพลง และการแสดง เป็นขั้นที่เสริมสร้างประสบการณ์ การเรียนรู้ให้กับทุกฝ่ายทั้งผู้กำกับ ผู้ควบคุม นักแสดง นักดนตรี และผู้ขับร้อง สรุปผลโดยการอธิบาย บรรยาย แนวคิดการสร้างสรรค์ผลงาน และในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 นำเสนอผลงานโดยใช้สถิติ ในการบรรยาย

ตารางที่ 1 สรุปขั้นตอนการวิจัย

วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการวิจัย	วิธีการวิเคราะห์	ผลที่ได้
1. เพื่อผลิตงาน สร้างสรรค์ทางด้าน ศิลปกรรม ในโอกาส ครบรอบ 10 ปี โรงเรียนสาธิต มศว องครักษ์	1. การทบทวนวรรณกรรม (โรงเรียน/ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง กับการสร้างสรรค์งาน ศิลปกรรม)	การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary analysis)	- ผลการวิเคราะห์ ความเป็นมาและ ความสำคัญในการก่อตั้ง โรงเรียนสาธิต มศว องครักษ์ - แนวคิดการสร้างสรรค์ งานทางศิลปกรรม
	2. การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการ ร่วมก่อตั้งโรงเรียนสาธิต มศว องครักษ์	การวิเคราะห์อุปนัย (Analytic Induction) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)	แนวทางการจัดตั้งโรงเรียน ความสำคัญ การเรียน การในอดีตถึงปัจจุบัน พัฒนาการของโรงเรียน เป้าหมายของโรงเรียน การพัฒนานักเรียนและ โรงเรียนในอนาคต
	3. การสร้างสรรค์ผลงาน (ประพันธ์เนื้อร้องและเรียบเรียง ทำนอง ออกแบบการแสดง ทดลอง ปรับปรุงแก้ไข)	นำข้อมูลที่ได้จากการ วิเคราะห์ในข้อ 1 และ 2 มาใช้ในการสร้างสรรค์ ผลงานทางศิลปกรรม	ผลงานสร้างสรรค์ทาง ศิลปกรรม “ทศวรรษแห่ง การพัฒนา”
2. เพื่อพัฒนาทักษะ ทางศิลปกรรมของ นักเรียนผ่านงาน สร้างสรรค์ทาง	4. การฝึกซ้อม 5. การนำเสนอผลงาน สร้างสรรค์ทางศิลปกรรม	(จัดการนำเสนอผลงาน)	การนำเสนอผลงาน สร้างสรรค์ทางศิลปกรรม

วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการวิจัย	วิธีการวิเคราะห์	ผลที่ได้
ศิลปกรรม ชุด “1 ทศวรรษสาธิตองค์กรร่วมใจ”	6. การประเมินทักษะทางศิลปกรรมของนักเรียน 7. สรุปผลการวิจัย	ใช้สถิติ T-test ในการวิเคราะห์ข้อมูล ก่อนและหลังการนำเสนอผลงาน ใช้การอธิบายแบบเชิงคุณภาพ	ผลการพัฒนาทักษะทางศิลปกรรมของนักเรียน

ผลการวิจัย

1. งานสร้างสรรค์ทางด้านศิลปกรรม ในโอกาสครบรอบ 10 ปีโรงเรียนสาธิต มศว องค์กรร่วมใจ แนวคิดการสร้างสรรค์ผลงาน

การแสดงผลงานสร้างสรรค์ทางด้านศิลปกรรมชุด “1 ทศวรรษสาธิตองค์กรร่วมใจ” เป็นการแสดงสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมในโอกาสครบรอบวันสถาปนาสถาบันวิจัย พัฒนา และสาธิตการศึกษา โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องค์กรร่วมใจ ครบรอบ 10 ปี โดยได้มีการประพันธ์เนื้อร้องและเรียบเรียงทำนองขึ้นใหม่เพื่อร่วมเฉลิมฉลองโอกาสสำคัญดังกล่าว บทร้องได้กล่าวถึงปณิธานในการก่อตั้งสถาบันวิจัย พัฒนา และสาธิตการศึกษา อุดมการณ์ในการพัฒนางานวิจัย และนวัตกรรมทางการศึกษา ภายใต้ปรัชญาของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่กล่าวไว้ว่า “การศึกษาคือความเจริญงอกงาม” บรรเลงโดยวงดนตรีร่วมสมัย ประกอบการแสดงที่สื่อถึงความภาคภูมิใจ แรงบันดาลใจ และความมุ่งมั่นในการเป็นต้นแบบทางการศึกษา เป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้เพื่อสังคมตามวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยมีเนื้อร้องดังนี้

แสงเรืองรองนำพาเราผ่านเวลา	ร้อยสัญญามาพบกันที่แห่งนี้
อุดมการณ์หล่อหลอมสร้างคนดี	นำชีวีให้ก้าวล้ำด้วยปัญญา
คือเส้นทางแห่งการสืบศิลปศาสตร์	ทศวรรษเปี่ยมปราชญ์ล้ำคุณค่า
วิชาการงานวิจัยพัฒนา	ตามปรัชญาการศึกษา มศว
นวัตกรรมภูมิปัญญาสร้างสรรค์	ผูกมิตรจิตประสานการเกิดก่อ
ตะแบกบานกล่าหาญชาญชูช่อ	สานสืบต่อปณิธานสถาบัน
สิบปีวันนีพร้อมรวมใจ	มุ่งหน้าไกลสร้างผลงานตามความฝัน
ธงเทาม่วงพันผูกผูกใจกัน	ศรีนครินทร์เกี่ยวสัมพันธ์เพื่อสังคม

รูปแบบการแสดง

เป็นการแสดงที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยผสมผสานท่าทาง และลีลาการเคลื่อนไหวแบบธรรมชาติ แสดงให้เห็นถึงความพร้อมเพรียง เน้นที่อารมณ์ของผู้แสดงเป็นสำคัญ โดยผู้แสดงต้องเข้าใจความหมายของเนื้อร้องและทำนองเพลงอย่างดี จึงจะสามารถถ่ายทอดท่าทางต่าง ๆ พร้อมสื่อสารความหมายได้อย่าง

กลมกลืน สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งสำหรับการแสดงชุดนี้คือ การถ่ายทอดอารมณ์ที่แสดงถึงความภาคภูมิใจต่อสถาบันฯ ผ่านทางสีหน้าและแววตา ใช้ผู้แสดงจำนวน 10 คน ประกอบด้วยผู้หญิงจำนวน 5 คน และผู้ชายจำนวน 5 คน แบ่งการแสดงเป็น 3 ช่วงดังนี้

ช่วงที่ 1 เล่าเรื่องราว เป็นการแสดงท่าทางประกอบบทร้อง ผู้แสดงจะตีบทไปตามความหมายแต่ละท่อนเพลง การเคลื่อนไหวในช่วงแรกนี้จะแสดงให้เห็นถึงความพร้อมเพรียงของผู้แสดงเป็นหลัก ประกอบกับการเคลื่อนไหวเป็นคู่ ๆ ระหว่างชายหญิง สลับกับการหยุดนิ่ง ให้ผู้แสดงแต่ละกลุ่มได้เคลื่อนไหวเพื่อดึงความสนใจจากผู้ชม โดยตลอดทั้งช่วงของการแสดงการใช้ท่าทางประกอบกับสายตาต้องสัมพันธ์กัน เมื่อมองไปจุดใดจุดหนึ่งจะต้องหยุดนิ่งก่อนเคลื่อนไหวไปในท่าทางอื่น ๆ

ช่วงที่ 2 สถานสัมพันธ์ เป็นการแสดงท่าทางประกอบดนตรีโดยไม่มีเนื้อร้อง จุดเด่นอยู่ที่ทำนองเพลงที่ค่อย ๆ เร่งจังหวะขึ้น ผสานกับการเคลื่อนไหวของนักแสดงที่มีการแปรแถวอย่างรวดเร็ว ก่อนหยุดเป็นภาพนิ่งพร้อมกับยกผู้แสดงสูงขึ้น แล้วจึงลดทำนองเพลงให้ช้าลงทันที ในช่วงนี้เป็นการแสดงถึงความหลากหลายของนักแสดงเปรียบเสมือนตัวแทนสมาชิกสถาบันฯ ทั้งคณาจารย์ บุคลากร ผู้ปกครอง และนักเรียน ผู้แสดงจึงต้องแสดงถึงความสุขออกมาให้เห็นอย่างชัดเจน

ช่วงที่ 3 ภาคภูมิใจ เป็นการแสดงช่วงสุดท้ายก่อนจบเพลง โดยลดเสียงดนตรีออกทั้งหมด เหลือเพียงเนื้อร้องเท่านั้น ผู้แสดงต้องถ่ายทอดอารมณ์พร้อมกับการเคลื่อนไหวที่นิ่งสง่า ในขณะที่ใบหน้าและแววตายังคงต้องแสดงออกถึงความมุ่งมั่น ความภาคภูมิใจ ซึ่งในช่วงสุดท้ายต้องการเน้นไปที่การสื่อสารความหมายของบทเพลง ก่อนจบด้วยภาพนิ่งบนเวทีพร้อมกัน

รูปแบบดนตรี

เป็นแบบวงดนตรีสากลร่วมสมัย มีการผสมผสานเครื่องดนตรีไทยและเครื่องดนตรีสากล ซึ่งเครื่องดนตรีสากลประกอบไปด้วย กลุ่มของเครื่องดนตรีตีมีม กลองไฟฟ้า กีตาร์ไฟฟ้า กีตาร์เบส คีย์บอร์ด และกลุ่มของเครื่องเป่า ประกอบด้วย อัลโต้แซกโซโฟน 2 ตัว เทเนอร์แซกโซโฟน 1 ตัว ทรัมเปต 2 ตัว และทรอมโบน 1 ตัว ผสมผสานกับเครื่องดนตรีไทยที่มีการปรับแต่งเสียงเป็นบันไดเสียงแบบสากล ประกอบไปด้วย ขลุ่ย 1 เล้า ระนาดเอก 1 ราง ระนาดทุ้ม 1 ราง ซ้องวงใหญ่ 1 วง ซอด้วง 1 คันและมโหรีร้องจำนวน 2 คน ชาย 1 คน หญิง 1 คน

ท่อนเพลงและการดำเนินทำนอง มีนักร้องดำเนินทำนองหลัก โดยมีท่อนเพลงทั้งหมดจำนวน 8 ท่อนเพลง ในรูปแบบ Intro | A₁ | A₂ | B | C | SOLO | B | C | โดยในแต่ละท่อนเพลงมีการแบ่งและตีความหมายตามการสร้างสรรค์คำร้องและทำนอง 3 ท่อนใหญ่ดังนี้ “เล่าเรื่องราว สถานสัมพันธ์ ภาคภูมิใจ” บทเพลงอยู่ในบันไดเสียง Eb Major และบันไดเสียง B Major

- ท่อนนำ (Intro) จำนวน 8 ท่อนเพลง มีการขยายทำนองจากท่อน A บางส่วนมาใช้เป็นท่อนนำของเพลง ดำเนินทำนองหลักด้วยเสียง Piano ผสมกับเสียงของเครื่องสาย String และมีเสียงซอด้วงเข้ามา

ผสมผสานในช่วง 4 ห้องสุดท้าย มีการใช้เสียงสังเคราะห์เป็น Accompaniment ของทำนองหลัก โดยใช้ทางเดินคอร์ด I - i° - ii - V เป็นจุดเริ่มต้นของการเล่าเรื่องราวของโรงเรียนสาธิต มศว องครักษ์

- ท่อน A1 เป็นท่อนร้องดำเนินทำนองโดยนักร้องหญิง ใช้ Piano เป็น Accompaniment โดยใช้ทางเดินคอร์ดดังนี้ I - ii - iii - ii - I - IV - I - i° - ii - V - I

- ท่อน A2 เป็นท่อนร้องดำเนินทำนองโดยนักร้องชายและเสียงนักร้องหญิงเป็นเสียงประสาน ใช้ Piano เป็น Accompaniment โดยใช้ทางเดินคอร์ดดังนี้ I - ii - iii - ii - I - IV - I - i° - ii - V - I ซึ่งมีรูปแบบเช่นเดียวกับท่อน A1 และมีกลุ่มเครื่องดนตรีที่เป็นเครื่องประกอบจังหวะเพิ่มเข้ามาเพื่อสร้างความรู้สึกถึงการเดินทางไปข้างหน้าของดนตรี และคำร้อง มีเสียงสังเคราะห์ Dream Voice จากโปรแกรม Logic Pro เป็น Background คอยสนับสนุนทำนองเพลงให้เดินอย่างมั่นคง

- ท่อน B เป็นท่อน Chorus/Hook ของบทเพลง มีกลุ่มเครื่องเป่าเข้ามาเติมเต็มให้ท่อนเพลง รูปแบบของดนตรีที่มีเครื่องประกอบจังหวะหนักแน่นขึ้น และการเปลี่ยนมาใช้คอร์ด IV ในการขึ้นต้น แสดงถึงการแบ่งบานของความกล้าหาญ การเติบโต สานสืบต่อปณิธานสถาบัน โดยนักร้องทั้งหมดร่วมกันร้องเพลงท่อนนี้มีทางเดินคอร์ด IV - iv - I - ii - I - ii - iii - IV - V - I จบท่อนเพลงแบบ Perfect Cadence

- ท่อน C มีการใช้รูปแบบของดนตรีเหมือนกับท่อน A1 และ A2 แต่มีการเปลี่ยนทำนองในการขับร้องใหม่โดยใช้เสียงร้องของผู้ชายในการนำเสนอ ใช้รูปแบบของคอร์ด I - ii - iii - ii - I - IV - I - i° - ii - V - I

- ท่อน Solo เป็นท่อนเครื่องดนตรีบรรเลงไม่มีเสียงร้อง มีการ Transition ในการเปลี่ยนท่อนเพลงโดยการเปลี่ยนบันไดเสียงหรือการ Modulation จาก Eb Major เป็น B Major โดยใช้รูปแบบคอร์ด IV - iii และจบท่อนด้วยคอร์ด Bb เพื่อเปลี่ยนกลับเข้าหาบันไดเสียงเดิม Eb Major มีการ Solo ด้วยซอด้วง บรรเลงในรูปแบบ Arpeggios เน้นสำเนียงการถ่ายทอดของผู้บรรเลง คุณลักษณะเสียงเฉพาะของซอด้วง และเสียงเครื่องเป่าลมทองเหลืองใช้การเล่นแบบ Fanfare เพื่อแสดงถึงการเปลี่ยนแปลง เปลี่ยนผ่านอย่างสง่างาม ก้าวเข้าสู่ปีที่ 11 ของโรงเรียน

ภาพที่ 1 โน้ต Solo ซอด้วงโดยใช้ Arpeggios

ภาพ 2 โน้ต Fanfare สำหรับเครื่องเป่าลมทองเหลือง

- ท่อน Outro (C2) เป็นการจบโดยการลดเสียงจากเครื่องดนตรีออกทั้งหมดเหลือเพียงคำร้อง และทำนองจากนักร้องในรูปแบบ A cappella ซึ่งเป็นการร้องโดยไม่มีเครื่องดนตรีประกอบ เนื้อร้องและทำนอง ท่อนเดียวกับท่อน C

2. ผลการพัฒนาทักษะทางศิลปกรรมของนักเรียนผ่านงานสร้างสรรค์ทางศิลปกรรม ชุด “1 ทศวรรษชาติต้องครึกครื้นใจ”

การประเมินทักษะทางด้านศิลปกรรมซึ่งประกอบไปด้วยประเด็นหลักที่ใช้ในการประเมินคือ

- 1) Performing การแสดงออก/การนำเสนอผลงาน สังเกตพฤติกรรมในการแสดงออกในการแสดง การนำเสนอ ทักษะในการแสดง รวมถึงพัฒนาการของผู้เข้าร่วมวิจัย
- 2) Responding การตอบสนอง เป็นการตอบสนองต่อการได้รับมอบหมายจากครูผู้สอนในการแสดง การฝึกซ้อม รวมถึงความต้องการของผู้สอน รวมถึงผู้ควบคุมวงดนตรี
- 3) Skills and Technique ทักษะและเทคนิคการแสดง/การบรรเลง เป็นเทคนิคต่าง ๆ ในการบรรเลงดนตรี เฉพาะเครื่องและการรวมวง รวมถึงทักษะและเทคนิคการแสดงของผู้แสดง
- 4) Artistry ความเป็นศิลปิน คุณลักษณะเฉพาะของศิลปิน ความสามารถเฉพาะตัว ความสามารถในการรับรู้ในการแสดง และประเด็นรองในด้าน 4Cs (ทักษะในศตวรรษ ที่ 21) คือ

- 1) Communication การสื่อสาร เป็นทักษะการสื่อสารกันภายในวงดนตรีระหว่างนักดนตรี หัวหน้ากลุ่มเครื่องดนตรี ระหว่างนักแสดง การพูดคุยเมื่อเกิดปัญหา หรือการแนะนำเพื่อปรับปรุงแก้ไข
- 2) Creative ความคิดสร้างสรรค์ มีการคิดนอกกรอบและต่อยอด มีกระบวนการคิดเปิด มองหาโอกาสและประเมินความเป็นไปได้ ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการฝึกซ้อม
- 3) Collaboration การทำงานร่วมกัน การทำงานร่วมกับผู้อื่น ทำงานเป็นทีมระหว่างนักดนตรีและนักแสดง ทีมงาน สามารถปรับตัวให้ทำงานในสถานการณ์หรือทีมที่แตกต่างกันได้ ยอมรับความสามารถและความแตกต่างของปัจเจกบุคคลควบคู่ไปกับการมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม
- 4) Critical Thinking การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา ช่างสังเกต มองเห็นปัญหา ตั้งคำถาม อธิบายเหตุและผลตามสถานการณ์และมุมมองที่หลากหลายได้ ใช้เหตุผลในการคิดวิเคราะห์ก่อนตัดสินใจ ประเมินและตัดสินใจจากการสังเกต หลากหลายมุมมอง หาข้อมูล หลักฐานข้อพิสูจน์ได้ แก้ไขปัญหาด้วยวิธีที่ต่างไปจากเดิมหรือรู้จักประยุกต์หนทางแก้ปัญหามาใช้กับเรื่องใหม่ได้

กลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น เพศชาย จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 63.6 และ เพศหญิง จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 36.4 ระดับการศึกษาแบ่งออกเป็น

- ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 9.1
- ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 9.1
- ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 54.5
- ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 27.3

ผลการวิจัยมีดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการพัฒนาทักษะทางศิลปกรรมก่อนและหลังเข้าร่วมงานสร้างสรรค์ทางศิลปกรรม

ทักษะทางศิลปกรรม	n	$\bar{x}$	Percent	S.D.	t	p
ก่อนการเข้าร่วมงาน สร้างสรรค์ทางศิลปกรรม	22	3.14	62.95	.639	-12.951	<.000
หลังการเข้าร่วมงาน สร้างสรรค์ทางศิลปกรรม	22	4.51	90.22	.267		

* $p < .05$

จากตารางที่ 2 ผลการพัฒนาทักษะทางศิลปกรรมของนักเรียนผ่านงานสร้างสรรค์ทางศิลปกรรม ชุด “1 ทศวรรษชาติต้องครึกครื้นใจ” ก่อนการเข้าร่วมการแสดงผลงานสร้างสรรค์และหลังการแสดงผลงานสร้างสรรค์พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมในกิจกรรมมีทักษะทางศิลปกรรมเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 จากค่าเฉลี่ยทักษะทางศิลปกรรม 3.14 คิดเป็นร้อยละ 62.95 เพิ่มขึ้นเป็น 4.51 ร้อยละ 90.22

ตารางที่ 3 ผลการพัฒนาทักษะทางศิลปกรรมแยกประเด็นก่อนและหลังเข้าร่วมงานสร้างสรรค์ทางศิลปกรรม

ทักษะทางศิลปกรรม	ค่าเฉลี่ย		ผลต่างค่าเฉลี่ย	S.D.	t	p
	ก่อน	หลัง				
1.การแสดงออก/การนำเสนอ	2.90	4.45	-1.54	0.596	-12.167	<.001
2.การตอบสนอง	3.40	4.77	-1.36	0.790	-8.101	<.001
3.ทักษะและเทคนิค การแสดง/การบรรเลง	3.13	4.50	-1.36	0.658	-9.721	<.001
4.ความเป็นศิลปิน	3.09	4.31	-1.22	0.973	-5.919	<.001
5.ทักษะการสื่อสาร	3.27	4.50	-1.22	0.612	-9.407	<.001
6.ความคิดสร้างสรรค์	2.77	4.41	-1.63	0.658	-11.665	<.001
7.การทำงานร่วมกัน	3.50	4.87	-1.36	0.953	-6.708	<.001
8.การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการแก้ปัญหา	3.09	4.27	-1.18	0.958	-5.786	<.001

* $p < .05$

จากตารางที่ 3 หากพิจารณาทักษะทางศิลปกรรมโดยแยกเป็นประเด็น พบว่า ทุกประเด็นย่อย มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ระหว่างค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการเข้าร่วมงานสร้างสรรค์ทางศิลปกรรม และยังพบว่า ทักษะการคิดสร้างสรรค์ (Creative) มีการเพิ่มขึ้นของค่าเฉลี่ยมากที่สุด จาก 2.77 เพิ่มขึ้นเป็น 4.41 มีผลต่างค่าเฉลี่ยที่ 1.63 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 32.72 สังเกตจากพฤติกรรมที่แสดงออกในการ

ฝึกซ้อม การบรรเลงดนตรี จากการตีความบทเพลงของนักเรียน การสร้างเสียงเครื่องดนตรีที่เป็นไปตามผู้ประพันธ์เพลง มีการคิดเสียง และสำเนียงใหม่ ๆ ที่เกิดจากการฝึกซ้อมเพื่อให้เหมาะสมกับบทเพลง รวมถึงการแสดงทางนาฏศิลป์ที่จะให้นักเรียนประยุกต์ทำทางการแสดงมีส่วนร่วมในการคิดทำำในการแสดง รวมถึงแสดงออกทางอารมณ์ และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา มีการเพิ่มขึ้นน้อยที่สุดจาก 3.09 เพิ่มขึ้นเป็น 4.27 มีผลต่างค่าเฉลี่ยที่ 1.18 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 23.64 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การทำงานร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยที่ 4.87 คิดเป็นร้อยละ 97.46 สังเกตจากพฤติกรรมกรรมการฝึกซ้อมของนักเรียน การเสนอความคิดเห็นในการฝึกซ้อม ความรับผิดชอบของตนเองที่ได้รับในกลุ่ม และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา มีค่าเฉลี่ยที่ 4.27 คิดเป็นร้อยละ 85.44

อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

1.งานสร้างสรรค์ทางด้านศิลปกรรม ในโอกาสครบรอบ 10 ปีโรงเรียนสาธิต มศว องค์กรักษ์

งานสร้างสรรค์ทางด้านศิลปกรรม ในโอกาสครบรอบ 10 ปีโรงเรียนสาธิต มศว องค์กรักษ์ ได้มีการบูรณาการความรู้จาก 3 ศาสตร์ ดุริยางคศิลป์ นาฏศิลป์ และทัศนศิลป์ ดุริยางคศิลป์ทำหน้าที่เป็นบทเพลงให้กับการแสดงนาฏศิลป์ นาฏศิลป์ออกแบบท่ารำร่า การแสดง ที่สื่อถึงความหมายที่ปรากฏอยู่ในบทเพลง และใช้องค์ประกอบของทัศนศิลป์มาออกแบบชุดการแสดงให้มีความเหมาะสมกับงานสร้างสรรค์ มีการเรียบเรียงและสร้างสรรค์บทเพลงใหม่ในรูปแบบดนตรีร่วมสมัย มีการใช้เสียงสังเคราะห์ เสียงเครื่องดนตรี จากโปรแกรมดนตรีในการออกแบบดนตรี และใช้หลักการทางทฤษฎีดนตรีตะวันตกในการแบ่งท่อนเพลง เรียบเรียงเสียงประสาน การสร้างทำนองเพลง มีเสียงของเครื่องดนตรีไทยที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเข้ามาประกอบแสดงถึงความเป็นไทยผสมผสานกับดนตรีตะวันตก และพบว่ากระบวนการที่ใช้ในสร้างสรรค์ผลงานประกอบไปด้วย 6 ขั้นตอน 1) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการศึกษาค้นคว้าข้อมูลโดยเริ่มจากประวัติการก่อตั้งสถาบันวิจัย พัฒนา และสาธิตการศึกษา และโรงเรียนสาธิต มศว องค์กรักษ์ จากเอกสาร เว็บไซต์ การสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลจากคณาจารย์ บุคลากร และนักเรียน เพื่อนำมาเป็นแนวคิดในการสร้างสรรค์งาน ซึ่งข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาโรงเรียนและนำไปสู่การสร้างสรรค์ ตัวอย่างข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ “โรงเรียนของเรามีการพัฒนาไปไกลมากจากเมื่อ 10 ก่อน ทั้งอาคารเรียนและบุคลากร รวมถึงนักเรียนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของความเป็นเด็กสาธิต ” (ผู้ให้ข้อมูลงานวิจัย 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 มกราคม 2565) และ “สมัยที่ผมเรียนอยู่โรงเรียนไม่มีอะไรเลยครับ มีแค่นักเรียนไม่กี่ระดับชั้น และทุกคนก็รู้จักคุ้นเคยกันหมด ” (ผู้ให้ข้อมูลงานวิจัย 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 มกราคม 2565) ตัวอย่างข้อมูลเหล่านี้ถูกนำมาวิเคราะห์และตีความนำไปสู่การสร้างสรรค์ขั้นตอนต่อไป 2) ประพันธ์เนื้อร้องและเรียบเรียงทำนอง เป็นการนำข้อมูลที่ได้สรุปและเรียงลำดับแล้วมาประพันธ์เนื้อร้องมีการจัดวางองค์ประกอบของเรื่อง ทิศทางของเรื่อง และสำนวนภาษาที่ใช้ในเรื่อง ซึ่งการเลือกใช้คำจะต้องมีความหมายและสามารถตีความประกอบได้ ไม่ใช่คำที่มีความหมายซ้ำหรือฟุ่มเฟือย มีการสร้างจินตนาการให้กับผู้ฟังและชมการแสดงในท่อนแรกของเพลงที่ร้องว่า “แสงเรืองรองนำพาเราผ่านเวลา ร้อยสัญญาณมาพบกันที่แห่งนี้ อุดมการณ์หล่อหลอมสร้างคนดี นำชีวี

ให้กำลังใจด้วยปัญญา” และเนื้อร้องและทำนองนำพาผู้ชมและผู้ฟังเพลงพบเรื่องราวตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันของสถาบันแห่งนี้ 3) คัดเลือกนักแสดง นักแสดงที่ผ่านการคัดเลือกแล้วมีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ พร้อมพัฒนา เปิดใจ มีทัศนคติที่ดี 4) ขึ้นสร้างสรรค์ผลงานทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งอาจารย์และนักเรียน ร่วมมือกันวางแผน และออกแบบการแสดง 5) ปรับปรุงแก้ไข ทุก ๆ การฝึกซ้อมจะมีการปรับปรุงแก้ไขอยู่ตลอดเวลา ให้มีความเหมาะสมและถูกต้องตามแนวคิด รูปแบบการนำเสนอที่ได้วางไว้ 6) การนำเสนอผลงาน ซึ่งมีขั้นตอนบางส่วนสอดคล้องกับวงจร PDCA (Deming Cycle) (Plan Do Check Act) ซึ่งเป็นเครื่องมือในการพัฒนา และการแก้ไขปัญหา ผลงานสร้างสรรค์ที่ได้สะท้อนถึงความเป็นโรงเรียนสาธิต มศว องค์กรฯ ในชื่อ “ทศวรรษแห่งการพัฒนา” นักแสดงทุกคนมีความรู้สึกร่วมไปกับการแสดงที่ได้นำเสนอออกมา สามารถสื่อความหมายที่ต้องการนำเสนอให้กับผู้รับชมและผู้ฟังได้อย่างสมบูรณ์แบบ

2. ผลการพัฒนาทักษะทางศิลปกรรมของนักเรียนผ่านงานสร้างสรรค์ทางศิลปกรรม ชุด “1 ทศวรรษสาธิตองค์กรฯรวมใจ”

จากผลการวิจัย งานสร้างสรรค์ทางศิลปกรรมสามารถพัฒนาทักษะทางศิลปกรรมของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยทุกทักษะย่อยที่ประกอบเป็นทักษะทางศิลปกรรมล้วนมีค่าเฉลี่ยที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เช่นเดียวกัน และพบว่า ประเด็นทักษะการคิดสร้างสรรค์ มีการเพิ่มขึ้นของค่าเฉลี่ยมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าศิลปกรรมมีส่วนสำคัญในการช่วยพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะสุนทรีย์ภาพ สอดคล้องกับ อนุชิต ศรีสุวรรณ และ จุมพล ราขวิชิต (2553) ได้พัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ผ่านการสอนศิลปะโดยใช้แบบฝึกการคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะพบว่า คะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะทั้ง 4 ด้าน ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนในประเด็น การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา ที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ด้วยเหตุงานสร้างสรรค์เป็นงานที่เกิดจากผู้สอนเป็นสำคัญในและนำไปฝึกซ้อมให้นักเรียน การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาจึงยังสะท้อนให้เห็นยังไม่เด่นชัดเพราะส่วนใหญ่จะเป็นผู้สอนในการแก้ไขปัญหา นักเรียนจะสามารถใช้ทักษะนี้ได้อย่างชัดเจนเมื่ออยู่บนเวทีการแสดงโดยไม่มีผู้ฝึกสอนกำกับ แต่ก็พบว่ามีการเพิ่มขึ้นของค่าเฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในอยู่เกณฑ์ดีมาก การแสดงงานทางศิลปกรรมไม่ใช่แค่เพียงทักษะทางศิลปกรรมที่เพิ่มขึ้นเท่านั้น แต่ทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 4 ทักษะเพิ่มขึ้นด้วยอย่างมีนัยสำคัญ ทักษะการสื่อสาร ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการทำงานร่วมกัน และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา

จากการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนที่เข้าร่วมการแสดงพบว่านักเรียนบางคนเป็นนักเรียนที่ขาดความมั่นใจในตัวเองเนื่องจากไม่มีความถนัดในการร่ายรำ แต่เมื่อได้ผ่านการฝึกซ้อมแล้วทำให้นักเรียนมีความมั่นใจมากขึ้น กล้าออกท่าทางในการแสดงได้อย่างมั่นใจ รวมถึงพฤติกรรมในการใช้ชีวิตของนักเรียน กล้าคิดและความกล้าแสดงออก มีความมั่นใจในการเรียน การนำเสนอผลงานต่าง ๆ ของตนเอง รวมถึงการมีความเคารพซึ่งกันและกันมากขึ้น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในทุกกลุ่มนักแสดง รวมถึงกลุ่มนักเรียนที่เป็น

นักดนตรีหลายคนมีทักษะการเล่นดนตรีที่เพิ่มมากขึ้น การรู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง การให้ความร่วมมือในการฝึกซ้อม

การฝึกซ้อมการแสดงสร้างสรรค์นั้นเปรียบเสมือนสังคมจำลองซึ่งมีการปฏิสัมพันธ์กันภายในกลุ่มทุกคนมีบทบาทและหน้าที่ในการขับเคลื่อนสังคมย่อยที่จะส่งผลสู่สังคมใหญ่ หากนักเรียนเพียงหนึ่งคนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามที่ได้รับมอบหมายก็จะเกิดปัญหาในการฝึกซ้อมและการแสดงสอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้าง - หน้าที่ (structural-functional theory) ดังที่ David Emile Durkheim (1858 - 1917) นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศสที่ว่าสังคมเป็นเสมือนหน่วยที่มีชีวิต (Social Organism) ที่ประกอบด้วย ส่วน/มิติต่าง ๆ อย่าง ครอบครัวยุทธศาสนสถาน บทบาท บรรทัดฐาน เป็นต้น ซึ่งมีหน้าที่เฉพาะและพึ่งพาอาศัยกัน เป็นเสมือนอวัยวะต่าง ๆ ภายในร่างกายของมนุษย์ ที่มีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของชีวิต ซึ่งในที่นี้คือ สังคมในระยะยาว ถ้าอวัยวะชิ้นใดหรือส่วน/มิติต่าง ๆ ในสังคมไม่ทำงาน ก็จะส่งผลให้สังคม ล่มสลายได้ ดังนั้นส่วนประกอบต่าง ๆ ของสังคมแม้จะมีบทบาทและหน้าที่แตกต่างกัน ไปแต่ต้องทำงานประสานกลมกลืนกัน อย่างมีดุลยภาพ (Britannica, The Encyclopedia, 2008, อ้างถึงใน ชื่นชนก โควีนท์, 2565)

เมื่อนักเรียนได้ผ่านการขัดเกลาทางสังคมผ่านการเข้าร่วมการแสดงในงานสร้างสรรค์ทางศิลปกรรม จะส่งผลให้นักเรียนจะเติบโตเป็นคนที่มีคุณภาพในสังคมต่อไป สอดคล้องกับ ทิศทางของแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 - 2564 (2560) ที่เน้นให้เด็กและเยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีเหมาะสมตามช่วงวัยในทุกด้าน มีทักษะการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 สามารถปรับตัวเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลก และสอดคล้องกับแนวคิด “ทฤษฎีระบบนิเวศวิทยาของบรอนเฟนเบรนเนอร์” ในการพัฒนามนุษย์ที่ให้ความสำคัญกับการทำงานที่ตัวเด็กและเยาวชน โดยยึด “เด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งเน้น ที่การพัฒนาเด็ก และเยาวชนทุกกลุ่มให้เป็นผู้ที่มีความแข็งแรงสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกายใจอารมณ์ สังคม และสติปัญญาเหมาะสมตามช่วงวัย เปิดโอกาสให้เด็ก และเยาวชนได้ค้นพบตนเอง รู้ความต้องการ ความถนัดและสามารถพัฒนา เด็กและเยาวชนควรได้รับการเสริมสร้างทักษะทางศิลปกรรมอย่างเหมาะสม และเท่าเทียมกัน และยังสอดคล้องกับ นรเศรษฐ์ อุดาการ (2564) และได้ศึกษาการพัฒนาดนตรีผ่านดนตรีในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งในงานวิจัยชิ้นนี้เป็นตัวอย่างการใช้ดนตรีในการพัฒนาคนในปัจจุบันของประเทศญี่ปุ่น เป็นต้นแบบของการใช้ดนตรีเป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพมนุษย์มาอย่างยาวนาน มีการวางรากฐานการเรียนการสอนดนตรีที่มุ่งเน้นการใช้ดนตรีเป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพของคน รู้จักบทบาท หน้าที่ของตน ความมีระเบียบวินัย จนถึงในปัจจุบัน และ พรสวรรค์ มณีทอง (2561) กล่าวว่า ดนตรีนั้นเป็นศาสตร์ที่สร้างความเพลิดเพลิน ทางจิตใจ มีส่วนช่วยในการกล่อมเกลาจิตใจของผู้เล่นดนตรีหรือฟังดนตรี การอยู่ร่วมกันในสังคม ความมีวินัย ความรับผิดชอบ การบริหารจัดการตนเอง รวมถึงทักษะในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในวง และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ปวีณา ชูเชื้อ (2560) ได้ใช้นาฏศิลป์โดยการสร้างกิจกรรมทำรำมวยโบราณสามารถส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายของเด็กปฐมวัย รวมถึงด้านอารมณ์ จิตใจ และสติปัญญาได้ นักเรียนมีอารมณ์ดี จิตใจร่าเริงแจ่มใส มีความมั่นใจและกล้าแสดงออก นักเรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1) ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ผู้บริหาร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา สามารถนำผลวิจัยไปใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนการสอน การปรับปรุงการสอนให้มีความเหมาะสม กับรายวิชาในกลุ่มสาระศิลปศึกษา รวมถึงการส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ทางด้านศิลปกรรมในโรงเรียน

1.2 ครูผู้สอนสามารถนำไปปรับใช้ในการสร้างสรรค์งานทางศิลปกรรม ให้เหมาะสมกับบริบทเพื่อใช้ในการพัฒนาผู้เรียน ในด้านต่าง ๆ ที่ต้องการพัฒนา

2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาแนวทางในการพัฒนาทักษะทางศิลปกรรมในรูปแบบอื่น ๆ เช่น ศิลปกรรมพื้นบ้าน ศิลปกรรมท้องถิ่น เป็นต้น รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรศิลปกรรมให้มีความเหมาะสม รวมถึงการพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ ผ่านงานสร้างสรรค์ เช่น ความตระหนักรู้ทางสังคม ความตระหนักรู้ทางอารมณ์ เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษาความเหมาะสมของตัวชี้วัดในสาขาศิลปศึกษาในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่กับบริบทของสังคมในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง/References

- คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชน. (2561). *แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564*. เข้าถึงเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2565, จาก <https://shorturl.asia/xIJrn>.
- ชนิดา ปิณณะสุภะ. (2554). *การนำเสนอแนวทางการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR). <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/29423>.
- ชื่นชนก โควินท์. (2565). *ฐานทัศน์สังคมวิทยาสำหรับนักการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สุทรฟิล์ม.
- ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา. (2565). *ทฤษฎีปัญหา*. เข้าถึงเมื่อ 30 ตุลาคม 2565 จาก, <https://www.happyhomeclinic.com/a01-multiple-intelligence.html>.
- ธีระ ปาลเปรม. (2560). ศิลปะวิสัย. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย สาขาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปะ*. 37(3), 143-158. เข้าถึงเมื่อ 1 ธันวาคม 2565 จาก, <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/sujthai/article/view/106814/84522>.
- นเรศรัณย์ อุตาการ. (2564). ญี่ปุ่น: ดนตรีกับการพัฒนาศักยภาพมนุษย์. *วารสารแก่นดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 3(1), 77-94. เข้าถึงเมื่อ 15 ตุลาคม 2565 จาก, <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JournalofMUSPAKKU/issue/view/16855/4097>.

- ปิณา กุติพิการามบิล. (2562). *พัฒนาเยาวชนให้พร้อมรับมือกับอนาคตได้อย่างมั่นใจ*. เข้าถึงเมื่อ 12 กันยายน 2565, จาก <https://www.unicef.org/thailand/th/stories/พัฒนาเยาวชนให้พร้อมรับมือกับอนาคตได้อย่างมั่นใจ>.
- ปวีณา ชูเชื้อ. (2560). *การใช้ชุดกิจกรรมทำร่ำรวยโบราณส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต). เข้าถึงเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2565, จาก <http://libdoc.dpu.ac.th/thesis/Paweena.Cho.pdf>.
- พงศ์ปณต ดีคง. (2565). *Mental health policy you(th)*. เข้าถึงเมื่อ 10 ตุลาคม 2565, จาก <https://theactive.net/news/public-health-20220523-2/>.
- พรสวรรค์ มณีทอง. (2561). รูปแบบการเรียนการสอนที่ประสบความสำเร็จของวงโยธวาทิตต้นแบบ. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*. 38(4), 160-178. <https://doi.org/10.14456/sujthai.2018.38>.
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2558). การพัฒนารูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้สำหรับการจัดการศึกษาในบริบทของสังคมไทย. *Journal of Srinakharinwirot Research and Development (Journal of Humanities and Social Sciences)*. 2(supplement 1), 133-145. เข้าถึงเมื่อ 15 ตุลาคม 2565 จาก, <https://ejournals.swu.ac.th/index.php/swurd/article/view/2695/2706>.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554*. เข้าถึงเมื่อ 10 สิงหาคม 2565, จาก <https://dictionary.orst.go.th>.
- อนุชิต ศรีสุวรรณ และ จุมพล ราชวิจิตร. (2553). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนศิลปะเรื่อง การวาดภาพพระบายสี โดยใช้แบบฝึกทักษะ ความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนดอนตาลวิทยา อำเภอ ดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร. *Journal of Education Khon Kaen University (Graduate Studies Research)*. 4(3), 123-129. เข้าถึงเมื่อ 1 ธันวาคม 2565 จาก, <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDGKKUJ/article/view/50091>.
- Artincontext. (2022). *Fine Art Definition – Explore the Meaning of the Types of Fine Art*. Retrieved December 5, 2022 from <https://artincontext.org/fine-art-definition/>.
- Britannica, The Editor of Encyclopaedia. (2008). Functionalism. Encyclopedia Britannica. Retrieved October 31, 2022 from: <https://www.britannica.com/topic/functionalism-social-science>.

สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Thammasat University Research and Consultancy Institute

อาคารเลขานประสงค์ 3 ชั้น 7 เลขที่ 2 อ.พองจันทร์

แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร จ.กรุงเทพฯ 10200

โทรศัพท์: 0-2615-3126-2, 0-2223-3757

<https://turac.tu.ac.th>